

Matiu

Namnusen Təwir Rəha Iesu Kristo Itəm Matiu Təməte

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Matiu

?Pah təməte naoa u? Matiu təməte naoa u. In etəm tuelef kit rəha Iesu. Nərgin kit min u Lifae. Matiu in etəm Isrel itəm tatos məni rəha takis rəha kapman rəha Rom. Məto Iesu təmaun-in məmə in otuwa rəhan kit etəmim.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte naoa u tatuwin o netəm Isrel, məto təməte e nəghatən Kris itəm tahmen əm e Bislama rəha netəm min rafin ikin əh.

?Nəmegəhən təhro nulan nian təməte? Naoa u tatilpin Oltesteman ne Niutesteman məto-inu in tatəghat-in tərət e nəghatən rəha ien min rəha Uhgın aypən itəm kəməte e Oltesteman. E nian rəha Iesu, netəm Isrel kəmoatətiğ ahgin kapman rəha Rom. Kəmoatəsahgin suah kit itəm otuwa mosmegəh ilat. Koataun-in suah u məmə Kristo, o Mesaea.

?Təməte naoa u o naka? Matiu təməte naoa u məmə otən-iarəp wir məmə Iesu in Kristo (Mesaea), etəm itəm Uhgın tinəmən rəkis məmə otəpanahl-ipa məmə otuwa mosmegəh Isrel. Matiu təməghat-in nəghatən tərət rəha Uhgın e Oltesteman itəm ien min kotəghat-in Iesu, kən matəgətun məmə nəghatən min u kotiet-pa e nəmegəhən rəha Iesu. Kən Matiu tolkeike məmə netəmim okotitun məmə Iesu in Kig itəm in ilis e kig min rafin.

Tipi Iesu Kristo rat min
(Luk 3:23-38)

1 ¹Inu nərgi tipi Iesu Kristo rat min, kit in Kig Tefit, kən kit min in Epraham.^a

a 1:1 Jen 22:18; 1 Kron 17:11

- ² Epraham in tata rəha Aisak,
 kən Aisak in tata rəha Jekop,
 kən Jekop in tata rəha Juta ne pian min,
³ kən Juta in tata rəha Peres ne Sera, rəhalau mama u Temar,
 kən Peres in tata rəha Hesron,
 kən Hesron in tata rəha Ram,^b
⁴ kən Ram in tata rəha Aminatap,
 kən Aminatap in tata rəha Nason,
 kən Nason in tata rəha Salmon,
⁵ kən Salmon in tata rəha Poas u rəhan mama Rehap,
 kən Poas in tata rəha Opet u rəhan mama u Rut,
 kən Opet in tata rəha Jese,^c
⁶ kən Jese in tata rəha Kig Tefit.^d
 Kən Kig Tefit in tata rəha Solomon u rəhan mama in pətan rəha Uria
 aupən,
⁷ kən Solomon in tata rəha Rehopoam,
 kən Rehopoam in tata rəha Apia,
 kən Apia in tata rəha Asa,
⁸ kən Asa in tata rəha Jehosafat,
 kən Jehosafat in tata rəha Jehoram,
 kən Jehoram in pipi rat rəha Usia,
⁹ kən Usia in tata rəha Jotam,
 kən Jotam in tata rəha Ahas,
 kən Ahas in tata rəha Hesekia,
¹⁰ kən Hesekia in tata rəha Manase,
 kən Manase in tata rəha Amon,
 kən Amon in tata rəha Josaea,
¹¹ kən Josaea in tata rəha Jekonaea ne pian min, kən uarisig lan,
 tikimir min rəha noanol min rəha Isrel kəmotəmik ilat motuwīn
 Pəpilon məmə ilat okotuwa slef min rəhalat.^e
¹² Kən inu nərgi pipi min itəm təmətuoun e nian noanol min rəha Isrel
 kəmotuwīn Pəpilon.
 Jekonaea in tata rəha Sealtiel,
 kən Sealtiel in pipi rəha Serupəpəl,^f
¹³ kən Serupəpəl in tata rəha Apiut,
 kən Apiut in tata rəha Eliakim,
 kən Eliakim in tata rəha Asor,
¹⁴ kən Asor in tata rəha Satok,
 kən Satok in tata rəha Akim,

b 1:3 Jen 38:29-30; Rut 4:18-22 **c 1:5** Rut 4:13-17 **d 1:6** 2 Saml 12:24
e 1:11 2 King 22:1-24:20; 2 Kron 36:10; Jer 27:20 **f 1:12** Esra 3:2

- kən Akim in tata rəha Eliut,
 15 kən Eliut, in tata rəha Eleasar,
 kən Eleasar in tata rəha Matan,
 kən Matan in tata rəha Jekop,
 16 kən Jekop in tata rəha Josep u iərman rəha Meri.
 Kən Meri təmİLəs Iesu, kən kətaun-in məmə Kristo itəm Uhgın
 təmən məmə otahl-ipa.

¹⁷Təmətuoun e Epraham mətəarus-pən Kig Tefit, pipi rat min əm u neen kəmətə rəkis nərgilat, ilat fotin. Kən təmətuoun min e Kig Tefit mətəarus-pən noanol min rəha Isrel kəmotuwın Papilon, pipi rat min ilat rafin fotin. Kən təmətuoun min e noanol min rəha Isrel kəmotuwın Papilon mətəarus-pən Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa, pipi rat min ilat rafin fotin.

Naiirən rəha Iesu Kristo

(Luk 2:1-7)

¹⁸Inu namnusən rəha naiirən rəha Iesu Kristo. Mama rəha Iesu, nərgin u Meri, kinən rəkis məmə okos rəhan kətim kan məmə otətəu-pən suah kit, nərgin u Josep. Məto e nian kəsueamən əh muatig kitiəh, kən Josep təsuwinən əh mehm, məto Narmin Rəha Uhgın tinol məmə Meri tinəpək-əpək rəkis.^s ¹⁹Kən rəhan iaguıhl Josep in etəm ətuatip, kən tatətəlig-in məmə otapəs Meri, məto in təsolkeikən məmə otol Meri taulis, kən nikin təht məmə otəsən-iarəpən kəm netəmin.

²⁰Məto nian nikin təmatəht məmə in otol nətəligən əh, kən nagelo kit rəha İərəmərə təmuwa ron e napilaiirən mən-ipən kəm in məmə, “Josep, mipi Tefit rat. Onəkəsəginən məmə onakit Meri məmə in rəham pətan, məto-inu suakəku əh tətətig lan, in təmisi-pən əm o Narmin Rəha Uhgın. ²¹Kən in otİləs nətın kit iərman, kən onəkaun-in nərgin məmə Iesu məto-inu in otosmegəh rəhan min netəmin e nolən tərət min rəhalat.”^{h i} ²²Natimnat min rafin əh kəmotuwa kol əm nipahrienən e nəghatən rəha İərəmərə itəm rəhan kit ien təmən aupən ikin məmə, ²³“Pətan əkəku kit itəm iərman təsuwinən əh ron, otəpəs məwig, kən panİləs nətın kit iərman, kən okaun-in nərgin məmə Emanuel,”^j inu nipətın təmə, “Uhgın tətətig kitat min.”

²⁴Kən nian Josep təmaair, kən təmətəu-pən əm nəghatən rəha nagelo rəha İərəmərə. Kən təmuwin mit Meri muwa e rəhan latuənu məmə rəhan pətan, ²⁵məto in təməsuwınən əh mehm matuwın matuwın mətəarus-pən Meri tİləs nətın iərman. Kən Josep təmaun-in nərgin məmə Iesu.^k

Netəm-iasol kəmotairahgin Iesu

2 ¹Iesu təmaair əpəh niTən rəha Jutia e taon Petlehem e nian Kig Herot Asol in təmatərəmərə lan. Kən uarisig ikin, netəm-iasol min

g 1:18 Luk 1:27,35 h 1:21 Iesu, nipəti tatən məmə, “İərəmərə tatosmegəh”
 i 1:21 Luk 1:31; 2:21 j 1:23 Aes 7:14 k 1:25 Luk 2:21

neen kəmotisi-par isəu motuwa Jerusalem. Kotenatig wir e nənən nipəti məhau min. Kən motuwa motətapəh məmə, ²“?Suakəku u in hiə, itəm in təmair məmə in kig rəha netəm Isrel? Emotehm rəhan məhau təmər əpəh par, kən ekoatuwa məmə ekotos-ipən nisaiiən kəm in.”¹

³Nian Kig Herot Asol təməto nəghatən əh, ilat netəm Jerusalem nīkilat rafin təmərət. ⁴Kən təmərgəfimīn pris asol min ne iəgətun min rəha Lou rəha nəfakən rəha netəm Isrel, kən matətapəh olat məmə, “?Kristo itəm Uhgīn tinəmən rəkis məmə otahl-ipa, in otair hiə?” ⁵Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “In otair əpəh taon Petlehem e nītən rəha Jutia. Məto-inu ien kit rəha Uhgīn aupən, təməte tol min-nulan məmə, ⁶‘Ik Petlehem əpəh e nītən Juta, okol kəsənən məmə ik nat ənəpīn e netəm-iasol min əpəh ikin Juta, məto-inu etəm-iasol kit otisi-pən lam, kən in otatehm wir rəhak min netəm Isrel tahmen-pən e etəm tatehm wir rəhan sipsip min.’”^m

⁷Kən Kig Herot Asol təmaun-in netəm kotenatig wir e nənən nipəti məhau min kotuwa tuəfimīn anion ilat, matətapəh olat məmə məhau əh təmər ətuatip e nian naka, kən kəmotən-ipən nian rəha məhau kəm in. ⁸Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwīn Petlehem motegəs-in wir suakəku. Nian onəkotehm un, kən nakotos nəghatən lan motuwa məmə io min ekuwīn mos-ipən nisaiiən kəm in.”

⁹⁻¹⁰Nian kəmotəto nəghatən əh, kəmotiet motuwīn, kən motehm məhau ilouin itəm kəmotehm əpəh par. Nian kəmotehm min məhau əh, nīkilat təmagien təmagien. Kən məhau un təmaupən-in ilat muwīn matətul ətuatip əh suakəku ilouin tətəpīl ikin. ¹¹Kən kəmotuwīn əh imə, motehm suakəku ilau rəhan mama Meri. Kən kəmotisin nulilat moatos-ipən nisaiiən kəm suakəku əh. Kən kəmotielig nautə e rəhalat kətim min itəm nəmtilat tiəkis, moatos-ipən kəm in. Kəmoatos-ipən iaen u kol tatipit-ipit, ne nat kit min itəm nəmiəwīn təwir nian katuwan e nīgəm, nərgin u frankinsens, ne fomat itəm nəmiəwīn təwir, nərgin u mir.ⁿ

¹²Kən Uhgīn təmən-iəhau ilat e napilairən məmə okəsotitəlig-pənən o Kig Herot Asol. Kən inəh ilat kəmotawilək-in Kig Herot motuwīn-pən e suatip pisin moatuwīn iməlat ikin.

Josep ne Meri kəmiələs Iesu məhlagim məhaluwīn əpəh Ijip

¹³Nian netəm kotenatig wir min u kəmotiet rəkis minoatuwīn, kən nagelo kit rəha Uhgīn təmuwa miet-arəpa o Josep e napilairən matən-ipən kəm in məmə, “Ətul uəhai, mīləs suakəku ilau rəhan mama, onəkəhlagim məhaluwīn əpəh Ijip. Kən onatəhlatig əh-ikin mətoarus-pən io əm ekən-ipinə min kəm ik məmə onəkəhalitəlig-pa min, məto-inu otəsuwəhən, Kig Herot Asol team-in suakəku u məmə otohənu.”

¹⁴Kən əmun e nian əh lapin, Josep təmətul miləs suakəku ilau rəhan mama məhlagim mətəhaluwın əpəh Ijip. ¹⁵Kən kəmətəhlatig e niməptən əh mətəarus-pən Kig Herot Asol otimis. Nat u tinuwa məmə otol nıpahrienən e nəghatən itəm İərəməərə təmən rəkis aupən e nəghatən rəha ien kit tatən minnulan məmə, “Emaun-in nətik iərman məmə otiet rəkis Ijip.”^o

Mopael min rəha Kig Herot Asol kəmotəhamnu nisualkələh nəman

¹⁶Kən e nian Kig Herot Asol təmitun məmə netəm kotenatig wir e məhau min kəməsotolən nəwian motawilək-in motagim, kən nikin təmahmə pik agin. Kən in təmahlıp-ən rəhan mopael min məmə okotuwin Petlehem ne ikin min rafin titəlau lan, məmə okoteam-in nisualkələh iərman min itəm rəhalat nup təsaprəkis-inən nup kəiu, kən okotohamnu ilat rafin. In təmitəpun nup kəiu nəhlan məto-inu nikin təməht məmə nian ətuatip əh itəm netəm kotenatig kəmotehm məhau lan. ¹⁷Natimnat min u təmöl nəghatən u tuwa mol nıpahrienən lan itəm ien Jeremaea tinəmən rəkis aupən ikin məmə, ¹⁸“Netəm Rama kəmotəto pətan kit tətəsək tətəsək məto-inu tatəto tərat agin. Pətan əh in Rejel, in tətəsək o rəhan nisualkələh. Kən məsolkeikeən məmə suah kit otuwa məghat miləs-ipər min rəhan nətəligən məto-inu rəhan min nisualkələh kinotimis rafin.”^{p q}

Josep ne Meri ne suakəku kəməhaliet Ijip məhalitəlig-pən Nasaret

¹⁹Uarisig e nian Kig Herot Asol təmimis, məto Josep ne Meri ne suakəku katəhlatig əh əpəh Ijip, kən nagelo kit rəha Uhgın təmuwa o Josep e napilairən kit matən-ipən kəm in məmə, ²⁰“Josep. Ətul miləs suakəku ne rəhan mama kən məhalitəlig-pən e nəptən əh İsrəl, məto-inu netəm min u kəmotolkeike məmə okotohamnu suakəku, ilat kinotimis rəkis.” ²¹Kən Josep təmətul miləs suakəku əh ne rəhan mama, kən məhalitəlig-pən min e nəptən əh İsrəl.

²²Məto nian Josep təməto məmə Akeleas təmos nəme rəhan tata Kig Herot Asol matərəməərə e Jutia, kən in təməgin nıtəlig-pənən Jutia. Kən Uhgın təməghat kəm Josep e napilairən kit min məmə in otəsuwinən Jutia, kən təmiet muwin ikin pisin e nıtən asol Kalili. ²³Kən kəməhaluwın mətəhlatig nıtən əh Kalili e taon kit, nərgin u Nasaret, məmə otol nəghatən rəha ien min rəha Uhgın aupən otuwa mol nıpahrienən. İlat kəmotən-ipən məmə, “Okotən məmə in etəm Nasaret.”^r

Jon Baptais tətəmnus-iarəp nəghatən rəha Uhgın

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-9,15-17; Jon 1:19-28)

3 ¹Nup min neen tinuwa minuwın rəkis, kən Jon Baptais təmiet-arəpa, kən mətəmnus-iarəp nəghatən rəha Uhgın əpəh Jutia ikin

o 2:15 Hos 11:1 **p 2:18** Jer 31:15 **q 2:18** E ves u, nərgin u Retiel, tatətul o mama min rafin rəha İsrəl. **r 2:23** Aes 11:1; 53:2; Luk 2:39; Jon 1:45

taruən-aruən ikin, ²matən mēmə, “Otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min, kən motuwīn o Uhgīn, mətō-inu, nian itəm Uhgīn otərəmərə e netəmim rafin tinatuwa iuəhkīr.”^s ³Jon Baptais u, itəm Aesea, ien rəha Uhgīn aupən, təmatəghat-in mēmə, “Suah kit tətəun əpəh ikin taruən-aruən ikin matən mēmə, ‘Itəmat, otol əpen-əpenə rəha lərəmərə, kən motol rəhan suatip tətuatip.’”^t

⁴Jon tatuwīn e natimnat itəm kəmol e nīməme nat megəh kit katən mēmə kamel, kən rəhan kətət kəmol e nuwigī kau, kən nigīn nagwənən, tatun pitip ne nahui sukapak.^u ^v ⁵Kən netəmim tepət kəmotisi-pən Jerusalem, ne ikin min nitən Jutia, ne ikin min iuəhkīr o nəhau əh Jotan, kəmotuwa mēmə okotəplan Jon. ⁶Kən kəmotən-iarəp rəhalat nolən rat min, kən in təmol baptais elat e nəhau əh Jotan.

⁷Mətō nian Jon təməplan mēmə Fārisi min ne Satusi min tepət kəmotuwa mēmə otol baptais elat, kən təmən-ipən kəm ilat mēmə, “!Itəmat nəkotahmen e təgəluə min! Rəhatəmat nolən teko-eko. ?Nikitəmat təht mēmə okəmə nəkoatol əm baptais u, kən onəkotagim tənīn nalpīnən ne neməha rəha Uhgīn itəm otuwa? !Kəp!”^w ⁸Otol natimnat itəm koatəgətun mēmə nəmotəuhlin nətəligən rəhatəmat, motapəs pahrien nolən rat min, kən motuwīn o Uhgīn.

⁹“Kən sotən atipən kəm itəmat e nausitən mēmə itəmat nəkotətuatip əm mətō-inu itəmat noanol min rəha Epraham. !Kəp! Inu nat ənnapīn əm. Iatən kəm itəmat mēmə nat ənnapīn kəpiel min əm, mətō Uhgīn titun nəuhlinən ilat kotuwa noanol min rəha Epraham.”^x ^y ¹⁰Mətō-inu roiu ne, Uhgīn tinətul matip rəkis mēmə otahtil-pən nig əpəh e nəukətīn. Kən okəmə nig kit təsoe-inən noan itəm təwīr, kən in otahtil mərəkin-pən e nigəm.^z

¹¹“Roiu, iatol baptais etəmat e nəhau mətō-inu, itəmat nəmotəuhlin rəhatəmat nətəligən o nolən rat min rəhatəmat. Mətō etəmim kit otuwa itəm rəhan nəsanənən ne nepətən taprəkis-in io. Kən io ləhau agīn, esahmen-pənən mēmə ekiləs rəhan put tahmen e rəhan iolwək. Kən suah əh, in otol baptais etəmat e Narmin Rəha Uhgīn ne nigəm.”^a ¹²In tatətul matip o nakilən nolən rəha netəmim mēmə otoor netəmim, tahmen-pən e etəm tətəsum matoor nagwənən təwīr ne nagwənən tərat. Tatos

s 3:2 Mat 4:17; Mak 1:15 **t 3:3** Aes 40:3 **u 3:4** Jon tatuwīn e natimnat itəm tahmen e rəha ien Elaija təmatuwīn lan aupən. (2 King 1:8, Sek 13:4). Netəm Isrel, nikilat tətətəht mēmə Elaija otitəlig-pa min e nətueintən nian kit min mēmə otol əpen-əpenə e netəmim o nuwamen rəha Kristo (Mal 4:5-6). Uarisig, Iesu təmuhapik lan mēmə Jon in ien kit tahmen e Elaija itəm niki netəmim tatəht mēmə otuwa min. (Mat 11:14, 17:10-13).
v 3:4 2 King 1:8 **w 3:7** Mat 12:34; 23:33 **x 3:9** Netəm Isrel, nikilat təht mēmə in nat asol mēmə ilat noanol pahrien rəha Isrel, mətō nat asol e niganəmti Uhgīn mēmə netəmim okotəkəike kəuhlin rəhalat nətəligən kən motol nəwian. **y 3:9** Jon 8:33,39; Rom 4:12
z 3:10 Mat 7:19; Luk 13:6-9 **a 3:11** Jon 1:26-27,33; Wək 1:5

nagwənən təwir matuwın latuənu. Məto tatəra kin-pən nagwənən tərət e nigəm asol itəm tatuəp namnun tikə.”

Jon təmol baptais e Iesu
(*Mak 1:9-11; Luk 3:21-22*)

¹³Kən Iesu təmiet e nitən Kalili muwa e nəhau Jotan məmə Jon otol baptais lan. ¹⁴Məto Jon tatən-iəhau əskasik in mən-ipən məmə, “Tətuatip əm məmə ik onək ol baptais lak. ?Təhro natuwa məmə ekol baptais lam?” ¹⁵Məto Iesu təmə n-ipən kəm in məmə, “Kəp. Pəs otol nəhlan roiu. E nolən əh, kilau okioal nat kit itəm Uhgın tolkeike.” Kən Jon təmegəhan-in.

¹⁶Kən Jon təmol baptais e Iesu, kən roiu ağin Iesu təmə e nəhau, kən əmun nego e neai təmerəh, kən təməplan Narmin Rəha Uhgın təmeiuaiupa tahmen e mak, kən məpələh-pər lan.^b ¹⁷Kən nəwia Uhgın təmisi-pən e neai matən məmə, “Inu nətik keike itəm iakolkeike pik, kən nikik tagien pik ron.”^c

Setan təmos-ipən-os-ipən kəm Iesu
(*Mak 1:12-13; Luk 4:1-13*)

4 ¹Kən Narmin Rəha Uhgın təməghat-pən e niki Iesu məmə in otuwın əpəh ikin taruən-aruən ikin məmə Setan otos-ipən-os-ipən kəm in. Kən Iesu təmuwın ikin.^d ²Kən Iesu təməpəs nagwənən o nian foti, e nərauiəgən ne lapin, kən uarisig lan nəumis təmus pik.^e ³Kən Setan təmuwa minatos-ipən-os-ipən kəm Iesu mən-ipən kəm in məmə, “Okəmə ik Nəti Uhgın, ən-ipən kəm kəpiel min pəs kotəuhlin ilat motuwa motol pıret lan.”

⁴Məto Iesu təmuhalpin nəghatən rəha Setan məmə, “Kəməte e Naoa Rəha Uhgın məmə, ‘Netənim okol kəsotatigən e nagwənən əm, məto okotatig e nəghatən min rafin itəm tətisi-pən o Uhgın.’ ”^f

⁵Kən Setan təmit Iesu mian əpəh Jerusalem, e nətuei nimə əpəh ilis ağin e Nimə Rəha Uhgın, ⁶kən mən-ipən kəm Iesu məmə, “Okəmə ik Nəti Uhgın, ətipən əpəh ləhau e nisip, məto-inu Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, ‘Uhgın otən-ipən kəm rəhan nagelo min məmə okoatehm wir ik, kən motiləs əm ik ilis e nelmilət məmə nəkəsorinən nelkəm məsin ne e kəpiel.’ ”^g

⁷Kən Iesu təmuhalpin nəghatən rəha Setan məmə, “Naoa Rəha Uhgın tatən min məmə, ‘Okol nəkəsotos-ipən-os-ipənən kəm rəhatəmat İerəmərə Uhgın məmə otol nat kit, kən məmə onəkotəplan məmə in tətətig itəmat min, o kəp.’ ”^h

⁸Kən Setan təmit min Iesu mian əpəh ilis e nitot asol, kən təməgətun in e kantri min rafin e nətueintən, ne nəsanənən rəhalat, ne natimnat

b 3:16 Jon 1:32 **c 3:17** Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 12:18; 17:5; Luk 9:35 **d 4:1** Hip 2:18; 4:15
e 4:2 Eks 34:28 **f 4:4** Dut 8:3; Kol 1:16-17 **g 4:6** Sam 91:11-12 **h 4:7** Dut 6:16

wir agin min rafin itəm kotatig lan, ⁹kən təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Natimnat rafin min əh, oekos-ipinə kəm ik məmə onatərəmərə olat, okəmə nəkisin-pa nulim kən məfak-pa kəm io.”

¹⁰Kən Iesu təmuhalpin rəhan nəghatən məmə, “!Uwin isəu, Setan! Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, ‘Onəkotəfak əm kəm rəhatəmat İərəmərə Uhgın, kən in əm, onəkotol əm rəhan nətəligən.’”ⁱ

¹¹Kən Setan təmagım mapəs Iesu, kən nagelo min kəmotuwa motasitu lan.

Iesu tinətuoun matən-iarəp nəghatən rəha Uhgın e nitən Kalili
(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

¹²Kən e nian əh, kəmaskəlīm Jon Baptaıs kıləs-ipən e kalapus. Kən nian Iesu təməto nəghatən lan, kən in təmiet muwin e nitən Kalili.^j ¹³Kən təmapəs natigən Nasaret, kən miet muwin əpəh ləhau e taon kit, nərgin u Kapaneam, iuəhkir o Lek Kalili, kən mətətig ikin əh e nitən asol rəha noanol min rəha Sepulun ne Nəptali aıpən. ¹⁴Təmuwin ikin əh məmə nəghatən rəha ien Aesea otuwa mol nıpahrienən lan itəm təmən aıpən məmə, ¹⁵“Nəptən rəha noanol rəha Sepulun, ne nəptən rəha noanol rəha Nəptali tatəməhl e suatıp tatuwin e lek Kalili, entənıpən-pən e nəhau Jotan. Inu nitən asol Kalili, ima İaihlə min. ¹⁶Netəm ikin kəmotatig e napınəpən, mətə kəmotəplan nəhag-əhagən asol kit. Kən tinatian, kən nəhag-əhagən asol təmasıəgəpın ilat itəm kəmotatig e napınəpən rəha nımısən u tatəfətain ilat nian rafin.”^k

¹⁷Kən mətuoun e nian əh, Iesu təmatən-iarəp nəghatən rəha Uhgın matən məmə, “Otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min, kən motitəlig-pən o Uhgın, mətə-inu nərəmərəən rəha Uhgın tinatuwa iuəhkir.”^l

Iesu təmaun-in netəmim kuwit məmə okotətəu-pən in
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

¹⁸Iesu təmətaliwək e nikali Lek Kalili, kən məplan suah mil kəıu ilau pian, Antru ne Saimon, u nərgin kit min u Pita. İlau katuəra kin net e Lek Kalili mətə-inu ilau etəmim mil rəha niuwən nəm min. ¹⁹Kən təmən-ipən kəm ilau məmə, “Uea, mətəu-pa io, muea rəhak etəmim mil, kən io ekol itəmlau nakuea etəmim mil rəha niuwən netəmim məmə okotuwa rəhak min netəmim.” ²⁰Kən roiu agın, ilau kəmuapəs rəhalau net, kən muətəu-pən.

²¹Kən Iesu təmaliwək muwin noan məsin min, kən məplan suah mil kəıu min ilau pian, nərgılu u Jemes ne Jon, nəti Sepeti mil. Katuəpələh e nıpəgnoa pot iləhal rəhalau tata matuəhl wir rəhalau net min, kən

i 4:10 Dut 6:13 j 4:12 Mat 14:3; Mak 6:17; Luk 3:19-20 k 4:16 Aes 9:1-2
l 4:17 Mat 3:2; 19:27

Iesu tēmaun-in ilau mēmā okuea miauarisig-in in. ²²Kən roiu agin, ilau kəmuətul muapəs pot ne tata rəhalau, kən muətəu-pən Iesu.

Iesu tēmāgətun netəmim kən matol-wir netəmim e nimisən
(Luk 6:17-19)

²³Kən Iesu tēmaliwək ikin min rafin e nitən Kalili, matēgətun netəmim əpəh e nimə min rəha nuəfiminən, kən matən-iarəp nammusən təwir rəha nərəmərəən rəha Uhgın kəm netəmim, kən matol-wir netəmim itəm koatimis e nimisən rafin, ne netəmim itəm nīpətīlat tətət o nimisən rafin.^m ²⁴Kən nammusən e Iesu tēmitəlau rafin e profens ikin Siria, kən netəmim kəmotəmīk netəmim rafin itəm koatimis motuwa o Iesu, rəhalat nimisən tol min-nulan: neen koatimis, neen nīpətīlat tītahmə, neen narmin rat tətətīg elat, neen koatos nimisən rəha mənīg moataut, kən neen nīpətīlat məsīn tēmimis. Məto Iesu tēmōl-wir ilat.ⁿ ²⁵Kən nīmanin netəmim kəmotiet e nitən Kalili, ne ikin Tekapolis, ne Jerusalem əpəh Jutia, ne ikin pīsīn min neen əpəh Jutia, ne ikin min entənīpən-pən e nəhau Jotan, kən ilat rafin kəmotuarisig-in Iesu.^o

Əpəh ilis e nitot, Iesu tēmāgətun rəhan netəmim itəm koatuarisig-in in

5 ¹Nian Iesu tēməplan nīmanin netəmim itəm koatətu-pən in, kən in təmuwīn əpəh ilis e nitot, kən məpələh, kən rəhan netəmim itəm koatuarisig-in in, ilat kəmotuwa. ²Kən minətuoun matēgətun ilat.

Netəmim itəm koatātīg e nəwīrən pahrien

Iesu tēmən mēmā,

³“Nakoatātīg e nəwīrən pahrien nian nəkoatīləs-īəhau itəmat, moatən e nikitəmat mēmā nakoatəkul-pən əm e Uhgın. In nəwīrən pahrien məto-inu, itəmat netəmim rəha Uhgın, kən in tətərəməgə etəmat.^p

⁴Nakoatātīg e nəwīrən pahrien nian nakoatasək kən nikitəmat tītahmə.^q In nəwīrən pahrien məto-inu, Uhgın otos-īəhau nikitəmat.^r

⁵Nakoatātīg e nəwīrən pahrien nian nəsotos-īpər atīpən itəmat. In nəwīrən pahrien məto-inu, o nian kit Uhgın otos-īpīnə nətueintən kəm itəmat u rəhan min.^s

⁶Nakoatātīg e nəwīrən pahrien nian nakotolkeike pik e nikitəmat rafin agin mēmā nəmegəhən rəhatəmat okotətuatīp e niganəmti

m 4:23 Mat 9:35; Mak 1:39; Wək 10:38 **n 4:24** Mak 6:55 **o 4:25** Mak 3:7-8

p 5:3 Aes 57:15 **q 5:4** Iesu təsən ətuatīpən ikin-u mēmā suah kit tēmāhro nīkin tītahmə. Kəm-naka nīkin tītahmə o nolən rat rəhan, o kəm-naka nīkin tītahmə məto-inu suah kit tēmimis, o kəm-naka in nat kit min. **r 5:4** Aes 61:2-3; Nol Əpən 7:17 **s 5:5** Sam 37:11

Uhgin. In nəwirən pahrien məto-inu, Uhgin otol rəhatəmat nəmegəhən kotətuatip e niganəmtin.^t

⁷ Nakoatətig e nəwirən pahrien nian nakotasəkitun netənim. In nəwirən pahrien məto-inu, Uhgin otasəkitun itəmat.

⁸ Nakoatətig e nəwirən pahrien nian nikitəmat tətətuatip məwir. In nəwirən pahrien məto-inu, onəkotəplan Uhgin.

⁹ Nakoatətig e nəwirən pahrien nian itəmat netənim rəha nələhəuən nəməlinuən. In nəwirən pahrien məto-inu, okaun-in itəmat məmə nənəti Uhgin.

¹⁰ Nakoatətig e nəwirən pahrien nian nəkoatol natimnat itəm kotətuatip e niganəmti Uhgin, kən netənim koatol tərət kəm itəmat ron. In nəwirən pahrien məto-inu, itəmat netənim rəha Uhgin, kən in tatərəmərət etəmat.^u

¹¹ “Nakoatətig e nəwirən pahrien nian netənim koatol natimnat min tərət kəm itəmat məto-inu itəmat netənim rəhak, inəh koatən rat itəmat, kən moatərəkən itəmat, kən moateiuə-in itəmat moatən nəghatən tərət min moatərəkən itəmat lan.^v ¹² Nipahrienən, netənim kəmoatol nolən ahmen min əm kəm ien min aypən ikin itəm ilat koatol kəm itəmat. Kən otəgien pik, məto-inu nətəuən asol rəhatəmat tətətig əpəh e nego e neai.^w”

Sol ne nəhag-əhagən (Mak 9:50; Luk 14:34-35)

¹³ “Itəmat nəkotahmen e sol kəm netənim rafin e nətueintən.^x ?Məto okəmə rəhan nətehenən tinikə, otəhro muwa mətehen min? Təsəwir minən o nat kit min, okərakin, kən netənim kotəliwək lan. ¹⁴ Itəmat nəhag-əhagən rəha netənim e nətueintən. Taon itəm kəmol əpəh ilis e nitot, okul təsəhluaigən.^y ¹⁵ Kən etənim kit tikə məmə otasiəpən e lait, kən məfətəin-iəhau e kətim. Kəp, nian tasiəpən e lait, kən in otəkəike mətu-pər ikin lait tatəpələh ikin məmə lait otasiəgəpən rafin nīpəgnoa nimə o netənim rafin.^z ¹⁶ Kən e nolən ahmen min əm, otol rəhatəmat lait e nəmegəhən rəhatəmat tasiə məmə netənim okotəplan wək wir min itəm itəmat nəkoatol, kən ilat okotiləs-ipər nərgi tata Uhgin itəm tətətig e nego e neai.”^a

Lou rəha Moses

¹⁷ Kən Iesu təmatəkəike matən-ipən kəm ilat məmə, “Təsəwirən məmə nikitəmat otəht məmə emuwa məmə ekərakin Lou itəm Uhgin təmos-

t 5:6 Aes 55:1-2 u 5:10 1 Pita 3:14 v 5:11 1 Pita 4:14 w 5:12 2 Kron 36:16; Wək 7:52
x 5:13 Sol tatol nagwənən tatətehen wir, kən məsəratən. Təwir məmə nolən rəhatat otətəsitə e netənim məmə ilat kotətuə netəm kotətuatip. Məto tərət okəmə nolən rəhatat tatiuw-pən netənim e nolən rat. y 5:14 Jon 8:12; 9:5 z 5:15 Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33
a 5:16 Efes 5:8-9; 1 Pita 2:12

ipən kəm Moses ne ien min aupən. !Kəp! Eməsuwamən məmə ekərakin ilat, mətō emuwa məmə ekol nipəti nəghatən min əh okotuwa motol nipahrienən.^b ¹⁸ Pahrien, iatən kəm itəmat məmə nian nəptən ne neai kətuatig, kən Lou, in min otatig. Kən okol nat kit otəsikəən lan, nat əpnapin in leta əkəku agin, kən Lou otətul motol wək mətōarus-pa nəghatən min rafin rəha Lou kotuwa motol nipahrienən lan.^c ¹⁹ Kən, o nat əh inəh, suah kit itəm tapəs Lou matəgətun netəmim min məmə ilat min okotapəs, nat əpnapin in Lou kit ləhau agin, kən okotaun-in suah əh məmə in ləhau agin e nərəmərəən rəha Ughin. Mətō suah kit itəm tatol Lou min əh, matəgətun netəmim lan, kən okotaun-in suah əh məmə in ilis agin e nərəmərəən rəha Ughin.^d ²⁰ Iatən nəhlan kəm itəmat mətō-inu, rəhatəmat nolən otəkəike mətuatip wir agin e niganəmti Ughin, taprəkis-in nolən min rəha Fārisi min ne iəgətun min rəha Lou itəm nikilat əm təht məmə kotətuatip wir. Okəmə rəham nolən təsətuatip wirən nəhlan, kən okol nəsuwinən matig ahgin nərəmərəən rəha Ughin.”

Suah kit itəm neməha tatol

(Luk 12:57-59)

²¹ Kən Iesu təmən min məmə, “Itəmat nəmotətō rəkis nəghatən itəm iəgətun min kəmotən kəm pipi rat min rəhatəmat aupən. Ilat kəmotən məmə, ‘Əsotohamnuən etəmim,’ kən ‘Etəmim itəm təmohamnu itəm, otəkəike mətul e niganəmti kot mos nalpinən.’^e ²² Mətō io iatən kəm itəmat məmə,^f okəmə suah kit neməha tatol o nat kit pian təmol, kən tətuatip məmə suah əh itəm neməha təmol, otətul e niganəmti kot. Kən okəmə suah kit tatən rat pian, kən tətuatip məmə in otətul e niganəmti kaonsel asol. Kən okəmə suah kit tətəu-iərmis-in suah kit,^g kən tətuatip məmə etəm təmən nəghatən əh otuwīn e nigəm asol.^h

²³ “Kən o nat əh inəh, okəmə nian natuwīn e olta e Nimə Rəha Ughin məmə onəkōs-ipən nat kit kəm Ughin, mətō ikin əh, nikim tinəht piam itəm tatol neməha kəm ik o nat kit nəmol kəm in itəm təsahmenən,ⁱ ²⁴ əpəs pitən rəham nat əh, kən muwīn məplan piam muəg-ətuatip-in nətəligəən rəhatəlau, muapəs nolə tikimir, muea iolitilau min, kən uarisig nəpanitəlig muwīn mos-ipən nat kit rəham kəm Ughin e olta əpəh e Nimə Rəha Ughin.

²⁵ “Kən okəmə nəmol nat kit təsahmenən e etəmim kit, kən etəmim un tolkeike məmə otiləs ik muwīn e kot, təwir məmə nakuwīn uəhai əm,

b 5:17 Rom 3:31 **c 5:18** Luk 16:17; 21:33 **d 5:19** Jem 2:10 **e 5:21** Eks 20:13; Dut 5:17 **f 5:22** Iesu təməsəənən məmə Lou in tərət. Mətō in tatən-iarəp lou itəm təwir pik, kən matek niki netəmim. **g 5:22** Nəghatən u “tətəu-iərmis-in,” tatəghat-in nəghatən min tahmen e “Ik iərmis,” o “Ik ialməl,” o “Rəhm-kəpə təpia,” o “Ik nəti iərmis.” **h 5:22** 1 Jon 3:15 **i 5:23** Mak 11:25

nian nesianən əh e kot, kən muəg-ətuatip-in nīpəgnəmtin rəhatəlau pitən. Okəmə nakapəs, etəmim un otīlās-ipən ik e nelmi etəm tətakil nəghatən, kən etəm tətakil nəghatən otos-ipən ik e nelmi polis, kən polis otīlās-ipən ik e kalapus. ²⁶Nīpahrienən iatən kəm itəmat məmə, okəmə tol nəhlan, okol nəsiətən e kalapus mətəarus nakətou rafin agin nalpīnən rəham.”

Etəmim itəm tətakläh-in pətan

²⁷Kən Iesu tətəkəike matən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat nəmotəto rəkis nəghatən u məmə, ‘Itəmat itəm nəmotol marit rəkis, nəsotakläh-inən nīpitan pisin min.’” ²⁸Məto io, io iatən kəm itəmat məmə nian suah kit itəm tinol marit rəkis tatəplan pətan pisin kit matolkeike məmə otakläh-in, kən in tinol rəkis təfagə rat e nīkin, tahmen əm məmə in tinakläh-in pahrien. ²⁹Okəmə nīganəmtim tol ik natol təfagə, kən təwir məmə nakilās-irəkis mərəkin. Təməwir məmə nīpətīm məsin tikə, taprəkis-in nīpətīm rafin okərəkin-pən e nīgəm asol namnun tikə.^k ³⁰Kən okəmə nelməm tol ik natol təfagə, kən təwir məmə nakətətip rəkis mərəkin. Təməwir məmə nīpətīm məsin tikə, taprəkis-in nīpətīm rafin okərəkin-pən e nīgəm asol namnun tikə.”^{l m}

Etəmim itəm tətəpəs rəhan pətan (Mat 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

³¹Kən Iesu təmən min məmə, “Itəmat nəmotəto rəkis nəghatən u məmə, ‘Etəmim itəm otəpəs rəhan pətan, in otəkəike mos-ipən naoa kit kəm in itəm tatəgətun məmə in tinapəs in.’” ³²Məto io, io iatən kəm itəmat məmə, okəmə pətan kit itəm təmol marit təsuwīnən mehm suah pisin kit, məto rəhan iərman tatol tifos mətəpəs in, kən suah un tatol təfagə rat. Kən okəmə pətan əh tatətəu-pən suah pisin, kən pətan əh tatol təfagə, məto nəmkakīəhən rəha iərman rəhan aupən. Kən suah u itəm tatit pətan əh, in min tatol təfagə.”

Noanawil min

³³Kən Iesu təmən min məmə, “Nəmotəto rəkis nəghatən kit min itəm iəgətun min kəmotən kəm rəhatat pipi min aupən məmə, ‘Nəsotətgəhlən noanawil min rəhatəmat itəm nəmotos, məto nəkotəkəike motol nat naka itəm nəmotos noanawil lan kəm Uhgīn məmə nəkotol.’” ^{o p} ³⁴Məto io, io iatən kəm itəmat məmə, sotos əmən noanawil o nat kit məmə otol rəhatəmat nəghatən təkəsik. Sotosən noanawil o nego e neai məto-

j 5:27 Eks 20:14; Dut 5:18 k 5:29 Mat 18:9; Mak 9:47 l 5:29-30 Inu nimaa nəghatən itəm tatəgətun məmə Iesu tolkeike məmə kitat okotəkəike motol wək əskasik o napəsən rəhatat nolən rat min. m 5:30 Mat 18:8; Mak 9:43 n 5:31 Dut 24:1-4; Mak 10:4 o 5:33 1 Kor 7:10-11 p 5:33 Lev 19:12; Nam 30:2; Dut 23:21

inu ikin əh Uhgín tatəramərə lan, kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawil o Uhgín.^q ³⁵Kən sotosən noanawil o nətueintən məto-inu ikin əh Uhgín tatəramərə lan, kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawil o Uhgín. Kən sotosən noanawil o Jerusalem məto-inu ikin əh in taon rəha Uhgín, u in Kig asol ikin, kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawil o Uhgín.^r ³⁶Kən sotosən noanawil o rəhatəmat-kəpə, məto-inu rəhatəmat nəsanənən tikə məmə nakotəuhlin noanutəmat kit tuwa mərueən o mapin. Uhgín əm tatəramərə e natimnat e nəmegəhən rəhatəmat. Kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawil o Uhgín. ³⁷Məto apəs rəhatəmat nəghatən nian rafin otən əm niphahrienən. Kən okəmə rəhatəmat nətəligən e nat kit in ‘əwəh,’ kən nakotən əm məmə, ‘əwəh.’ Kən okəmə rəhatəmat nətəligən e nat kit in ‘kəpə,’ kən nakotən əm məmə, ‘kəpə.’ Nəghatən min itəm kotaprəkis-in ‘əwəh’ o ‘kəpə,’ koatisi-pən e Setan.”

Nalpinən (Luk 6:29-30)

³⁸Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nəmotəto rəkis nəghatən kit məmə, ‘Okəmə suah kit tərəkín niganəmtim kit, kən netənim okotərəkín min niganəmtin kit. Kən okəmə suah kit tərəkín nəluəm kit, kən netənim okotərəkín min nəluin kit.’^s ³⁹Məto io, io iatən kəm itəmat məmə, nəsalpinən nəratən kəm etənim itəm təmol tərət kəm ik. Okəmə suah kit təhai ik mem nikapim matip, kən nakəkəike maləlin-pən min nikapim mol pəs tem min. ⁴⁰Kən okəmə suah kit tiləs ik mian e kot, kən matəkəike ron ik məmə nakos-ipən rəham sot əkəku kəm in məmə otəg-ətuatip-in rəhatəlau nəratən, kən nakəkəike mos-ipən min rəham sot asol. ⁴¹Kən okəmə mopaél kit rəha netəm Rom tatəkəike ron ik məmə nəkiləs rəhan kətim muwin kilometa kitiəh, məto ik nakəkəike miləs min muwin kilometa kit min tol kəiu. ⁴²Okəmə suah kit tateasiə-in ron ik, kən ik nakəkəike mos-ipən kəm in. Kən okəmə suah kit tolkeike məmə in otos rəham nat kit muwin kənu mos mitəlig min muwa, kən nəsanən məmə nakapəs, nakəkəike mos-ipən.”

Nolən rəha nolkeikeən tikimir min (Luk 6:27-28,32-36)

⁴³Kən Iesu təmən min məmə, “Nəmotəto rəkis məmə, ‘Onəkotolkeike rəhatəmat min, kən motətəhau tikimir min rəhatəmat.’^t ⁴⁴Məto io, io iatən kəm itəmat məmə onəkotolkeike rəhatəmat tikimir min, kən motəfak o netəm min u itəm koatol nəratən kəm itəmat,^u ⁴⁵kən nolən

q 5:34 Aes 66:1; Mat 23:22; Jem 5:12 **r 5:35** Sam 48:2; Aes 66:1 **s 5:38** Eks 21:24; Lev 24:20; Dut 19:21 **t 5:43** Lev 19:18 **u 5:44** Eks 23:4-5; Luk 23:34; Wək 7:60; Rom 12:14,20

əh otəgətun məmə itəmat nenəti Uhgín rəhatəmat itəm tətətig ilis e nego e neai. Kən otol nəhlan məto-inu rəhatəmat tata Uhgín təmöl mitgar tətəsiəgəpín netəmim itəm kotəwir ne netəmim itəm kotərat, kən in mətahl-ipa nuhuən kəm netəm min u itəm rəhalat nəmegəhən tətuatip, ne netəm min u itəm rəhalat nəmegəhən təsətuatipən. ⁴⁶?Okəmə nakotolkeike əm netəm min u itəm kotolkeike itəmat, kən nikitəmat təht məmə Uhgín otətou itəmat o nolən kit itəm təwir? !Kəp! !Netəm min u itəm koatos məni rəha takis, itəm katən məmə netəm rat, ilat min kotolkeike ilat min! ⁴⁷?Kən okəmə nakotos əm itəmat min neen moatəghat kəm ilat min, məto təhro? ?Nikitəmat təht məmə nəkoatol nat kit itəm in təwir taprəkis-in netəm əpnəpín? Kəp. Netəmim min itəm kəsotitunən Uhgín, ilat min koatol nəhlan. ⁴⁸Tol nəhlan, itəmat nenəti Uhgín, nəkotəkəike motol nolən itəm in təwir mətuatip nian rafin, təhmen-pən əm məmə rəhatəmat Tata Uhgín in tatol.”^v

Nolən min itəm təwir kəm Uhgín

6 ¹Kən Iesu təmən min məmə, “Sotolən məmə nəkotol nolən min itəm təwir kəm Uhgín məmə netəmim okotəplan itəmat ron. Okəmə nəkotol məmə netəmim okotəplan, kən Uhgín əpəh e nego e neai otəsətouən itəmat ron.”^w

Nolən itəm təwir o nos-ipənən kəm ian-rat min

²“Tol nəhlan, okəmə nakotos-ipən nat kit kəm ian-rat min məmə nakotasitu elat, nəsolələn e nolən rəha netəmim itəm rəhalat nənən təwir, məto nīkilat tamkīmīk. Nian ilat kotasitu e ian-rat min, rəhalat iolwək min koatahl təwi moatol-arəp e nīmə rəha nuəfīmīnən ne ihluə e suatip asol məmə netəmim okotitun. Koatol nəhlan məmə netəmim okotisiiai-in ilat. Nīpahriənən iatən kəm itəmat məmə, ilat kinotos rəkis nətouən rəhalat, inəh nisīaiiən rəha netəmim. ³Məto itəmat, okəmə nakotos-ipən nat kit kəm ian-rat min məmə nakotasitu elat, nəkotəkəike motol məmə netəmim okəsotəplanən, nat əpnəpín rəhatəmat min netəmim. ⁴Otol nəhlan məmə netəmim okotəruru rəhatəmat nolən wīr min, kən rəhatəmat Tata itəm tətəplan rəhatəmat nolən anion min, in otətou itəmat o rəhatəmat nolən wīr min.”

Nolən rəha nəfakən

(Luk 11:2-4)

⁵Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nian nakotəghat kəm Uhgín e nəfakən, kən sotolən e nolən rəha netəmim itəm rəhalat nənən təwir, məto nīkilat tamkīmīk. Netəm min əh, ilat kotolkeike məmə okotətul

əpəh e nimə rəha nuəfiminən, ne ihluə e suatip asol, kən motəfak məmə netəmim okotəplan motəto ilat. Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə ilat kinotos rəkis nətouən rəhalat, inəh nisaiiən rəha netəmim.^x ⁶Məto nian nakotəghat kəm Uhgīn e nəfakən, nakotuwin əpəh e nipəgnoa nimə rəhatəmat, kən motahtosig e toa, kən motəfak kəm Uhgīn itəm tətətig ikin əh itəm netəmim kəsotəplanən itəmat. Kən rəhatəmat Tata itəm tətəplan rəhatəmat nolən anion min, in otətou itəmat o rəhatəmat nolən wir min.

⁷“Kən nian nakotəghat kəm Uhgīn e nəfakən, sotargətəinən nəghatən min tepət tepət u nipətīn tikə, tahmen e netəm kotəruru Uhgīn. Nikilat təht məmə rəhalat uhgīn min okotəto ilat o nəghatən min tepət itəm koatəfak moatən.^y ⁸Sotolən məmə ilat ne, məto-inu uarisig nakotəpəpəh ron, məto rəhatəmat Tata Uhgīn tinitun rəkis nat naka itəm nakotoleike.^z

⁹“Kən tol min-nəhlan, nian nakotəghat kəm Uhgīn e nəfakən, kən otəfak mihin nulan:

“Tata rəhatimat itəm nətətig e nego e neai, pəs netəmim kotisiai-in ik.

¹⁰ Pəs nəpəmərəən rəham tuwa, kən pəs nat itəm ik nakolkeike in otuwa mol nipahrienən lan ikin-u e nətueintən, tahmen-pən əm ilis e nego e neai.^a

¹¹ Os-ipa nagwənən kəm itimat tahmen-in rəha nian roiu.

¹² Kən aluin məsalpinən, nolən rat min rəhatimat, tahmen-pən əm məmə itimat ekotaluin məsotaskəlīm-iəkisən e nikitimat nolən rat min rəha netəmim itəm koatol nərətən kəm itimat.^b

¹³ Kən segəhan-inən itimat ekotuwin ima nos-ipən-os-ipənən, ikin itəm mətə oekotakīə motol nolən rat, məto os-irəkis itimat e nelmi Setan.^c

¹⁴“Okəmə itəmat nəkotaluin, məsotaskəlīm-iəkisən e nikitəmat nolən rat min rəha netəmim itəm koatol kəm itəmat, kən rəhatəmat Tata Uhgīn e nego e neai, in otaluin məsalpinən, rəhatəmat nolən rat min.^d ¹⁵Məto okəmə itəmat nəsotaluinən, motaskəlīm-iəkis e nikitəmat nolən rat min rəha netəmim itəm koatol kəm itəmat, kən okol rəhatəmat Tata Uhgīn otəsaluinən kən malpin nolən rat min rəhatəmat.”

Nolən rəha nətuaakəmən

¹⁶Kən Iesu təmatən min məmə, “Nian nakotətuakəm motapəs nagwənən motəfak kəm Uhgīn, sotolən niganəmtitəmat təpou tahmen-pən e netəm min u itəm rəhatəmat nənən təwir, məto nikilat tamkimik. Ilat koatol niganəmtilat tol pisin, məmə netəmim okotəplan ilat məmə nəumis

x **6:5** Mat 23:5; Luk 18:10-14 y **6:7** 1 King 18:26-29 z **6:8** Mat 6:32 a **6:10** Luk 22:42
b **6:12** Mat 6:14-15; 18:21-35 c **6:13** Luk 22:40; Jem 1:13; Jon 17:15; 2 Tes 3:3; 2 Tim 4:18
d **6:14** Mak 11:25-26

tinus ilat, kən netənim okotisiai-in ilat. Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə ilat kinotos rəkis nətouən rəhalat, inəh nisaiiən rəha netənim.^e ¹⁷Məto nian nakotətuakəm motapəs nagwənən moatəfak kəm Uhgīn, onəkotaikuas e niganəmtitəmat, kən motol-pən oel etəmat, ¹⁸məmə netənim okəsotəplanən məmə nakotətuakəm motapəs nagwənən moatəfak kəm Uhgīn, kən rəhatəmat Tata itəm tatəplan rəhatəmat nolən anion min, in otətou itəmat o rəhatəmat nolən wir min.”

Nat təwir əpəh e nego e neai

(Luk 11:34-36)

¹⁹Kən Iesu təmatən min məmə, “Təsəwirən məmə nəkotuargətāin rəhatəmat nat wir min e nətueintən u məmə rəhatəmat nautə oterət, mətə-inu e nətueintən u, win min kotitun nunən, kən namtəən titun nərəkinən natimnat min əh, kən iakləh min kotitun nəhapən rəhatəmat nimə motuwīn imə kəkləh-in rəhatəmat natimnat.^f ²⁰Məto təwir məmə nəkotuargətāin rəhatəmat nat wir min əpəh e nego e neai. Ikin əh win min kəsotunən, kən namtəən okol təsərəkinən natimnat min əh, kən iakləh min okol kəsotakləh-inən.^g ²¹Iatən nəhlan mətə-inu, ikin pəhruən rəhatəmat natimnat wir min koatəməhl ikin, mətə nian rafin nikitəmat otəkəike matəht natimnat min əh-ikin əh.

²²“Niganəmtim in tahmen e lait itəm tatos-ipən nəhag-əhagən kəm nipətīm. Okəmə niganəmtim mil kuəwir, tahmen əm məmə nipətīm tərīoah e nəhag-əhagən. ²³Məto okəmə niganəmtim mil kuərat, tahmen əm məmə nipətīm in tərīoah e naluginən. !Kən okəmə nəhag-əhagən e nipətīm in napinəp əmən, tahmen əm məmə ik nəkətətig e napinəpən asol agin-əh!^h

²⁴“Etənim tikə itəm titun nuwamən in slef rəha etəm-iasol kəiu. Okəmə in tətalkut məmə otol nəhlan, kən otolkeike kit mol nəwian, kən metəhau kit məsolən nəwian. Okol nəsolən slef rəha Uhgīn ne mənī e nian kitīəh əm.”

Təsəwirən məmə nakotətəlig-in pik

(Luk 12:22-31)

²⁵Kən Iesu təmən məmə, “Kən o natimnat min əh, io iatən kəm itəmat məmə, təsəwirən məmə nakotətəlig-in pik rəhatəmat nəmegəhən məmə onəkotun naka, kən motənim naka. Kən təsəwirən məmə nakotətəlig-in pik nipətītəmat məmə onəkotos hiə rəhatəmat napən. ?Nəukəti nəmegəhən rəhatimat tatəmegəh əm e nagwənən, o kəp? Kəp. ?Kən naka

e 6:16 Aes 58:5-9 f 6:19 Jem 5:1-3 g 6:20 Mat 19:21; Luk 18:22 h 6:22-23 Nipətīn kit rəha “niganəmtim mil kuəwir” təmə, ik etəm kit itəm nikim tagien o nasitūən netənim e rəham mənī. Kən nipətīn kit rəha “niganəmtim mil kuərat” təmə, ik iaumis kit.

in nat asol o nipətitat, napən, o kəp? Kəp.ⁱ ²⁶ Otəplan-tu mənig min itəm koatiwig moatan. Ilat kəsotasumən, kən ilat kəsotələhəu-wirən nagwənən e nipəgnoa nimə, mətə Tata rəhatəmat e nego neai, in tatos-ipən nagwənən kəm ilat. ?Kən e niganəmtin, nikitəmat təht məmə in tolkeike pik itəmat taprəkis-in mənig min? !Əwəh!^j ²⁷?Nikitəmat təht məmə rəhatəmat nətəligən pik titun nolən rəhatəmat nəmegəhən təfəməh? !Kəp! Nolən rəha nətəligən pik təsafin-pənən aua kitəh əm e rəhatəmat nəmegəhən.

²⁸“?Kən təhrol nikitəmat tatəht pik napən onəkotuwin lan? Nikitəmat təht-tu nəgui nig min itəm koatəwiə əpnapin əm. Ilat kəsotol pikən wək o nəhlən rəhalat napən. ²⁹Mətə ekən kəm itəmat məmə Kig Solomon, in etəmim rəhan nautə tepət, kən rəhan napən itəm tatuwin-in, ilat kotəwir motaprəkis. Mətə nəgui nig əpnapin min kotəwir taprəkis-in rəhan napən.^k ³⁰Uhgin təmol manuwił əpnapin əm təwir pik e nəgui nig min əh. Mətə manuwił əh in rəha nian kitəh əm, kən olawig kuwan e nigəm. ?Kən okəmə Uhgin tatol-wir manuwił əh, kən nikitəmat təht məmə Uhgin otos-ipinə napən itəm nəkotəkəike motuwin lan? !Əwəh! In otol nəhlan. !Ei, rəhatəmat nahatətəən in təkəku agin!

³¹“Tol nəhlan, təsəwirən məmə itəmat nakotətəlig-in pik məmə, ‘?Ekotun naka?’ o ‘?Ekotənim naka?’ o ‘?Ekotos hiə napən motuwin-in?’ ³²Sotətəlig-in pikən. Netəm itəm kotəruru Uhgin, ilat koatətəlig-in pik natimnat itəm tol nəhlan. Mətə itəmat nenəti Uhgin min, kən rəhatəmat Tata əpəh e nego e neai, in titun məmə nəkotəkəike motos natimnat min əh.^l ³³Mətə pəs onəkotol nərəmərəən rəha Uhgin, ne nəmegəhən ətuatip itəm Uhgin tolkeike, ilau okuətul əpən e nəmegəhən rəhatəmat. Nian nəkotol nəhlan, kən Uhgin otos-ipinə min natimnat min əh kəm itəmat.^m ³⁴Tol nəhlan, təsəwirən məmə nakotətəlig-in pik natimnat itəm onəkotəkəike motos olawig, mətə-inu natimnat rəha olawig, ilat rəha olawig. Nəratən rəha nian kitəh, in tinahmen rəkis rəha nian kitəh.

Sotakilən nolən rəha suah kit min

(Luk 6:37-38,41-42)

7 ¹Okəmə nakotakil rat netəmim, kən Uhgin otələhəu nəghatən rəha nalpinən rəhatəmat.ⁿ ²Tol nəhlan mətə-inu, nəghatən əskasik itəm nakoatən məmə suah kit in etəm rat, kən Uhgin otətəu-pən əm o nənən rəhatəmat nolən rat min. Okəmə nakotakil etəmim e nolən itəm tətəuətəp, kən Uhgin otakil itəmat e nolən itəm tətəuətəp. Mətə okəmə nakotakil rat netəmim e nolən əskasik, kən Uhgin otakil itəmat e nolən ahmen min

i 6:25 Fil 4:6; 1 Tim 6:6-8; 1 Pita 5:7 j 6:26 Mat 10:29-31; Luk 12:6-7

k 6:29 1 King 10:4-7; 2 Kron 9:3-6 l 6:32 Mat 6:8 m 6:33 1 King 3:11-14; Sam 37:4,25; Rom 14:17 n 7:1 Rom 2:1; 1 Kor 4:5; Jem 4:11-12

əm.^o 3? Tahro nakoatən nimismisi nig itəm tətətig e niganəmti piatəmat min, mətə itəmat nəsotəplanən nig asol itəm tətətig e niganəmtitəmat? 4? Kən tahro nakoatən məmə, 'Ei piak, pəs ekos-irəkis nimismisi nig e niganəmtim,' mətə nəsotəplanən nig asol e niganəmtitəmat? 5! Rəhatəmat nənən təwir, mətə nikitəmat tamkimik! Otaupən, motos-irəkis nig asol e niganəmtitəmat, kən nəkotitun nəplan wīrən nohrəkisən nimismisi nig itəm tətətig e niganəmti piatəmat min.

6 "Sotos-ipənən natimnat rəha Uhgīn kəm kuri min, kən sotəraikin-pənən rəhatəmat nat wir min kəm pikəs min.^p Okəmə nəkotol nəhlan, kən ilat okotaliwək lan kən moteirair motus itəmat."

Nolən ətuatip o nətəpəh-inən nat kit o Uhgīn

(Luk 11:9-13; 6:31)

7 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, "Ekən kəm itəmat məmə, otəpəh-in kəm Uhgīn o natimnat, kən in otos-ipinə kəm itəmat. Kən otegəs-in pəs nakotehm. Kən otəht-əht toa pəs toa oterəh otəmat.^q 8 Ekən nəhlan mətə-inu netəmim rafin itəm koatəpəh-in, kən okotos. Kən netəm min u itəm koategəs-in, kən okotehm. Kən netəmim itəm koatəht-əht toa, kən toa oterəh olat.^r

9 "Itəmat pah, nian nətīn tatəpəh-in pīret, mətə in tatos-ipən kəpiel? !Kəp! 10 ?O, nian in tatəpəh-in nəm, mətə in tatos-ipən sīnek? !Kəp! 11 Nat əpnapīn itəmat netəmim rəha nətueintən nakotərat, mətə nakoatos-ipən natimnat wir min kəm nenətītəmat min. !Mətə Tata Uhgīn e nego e neai, nolən rəhan in təwir pik maprəkis-in nolən rəhatəmat, kən nīpahrienən, in otos-ipən natimnat wir min kəm netəm min u itəm koatəpəh-in ron!^s 12 Kən tol nəhlan, otol təwir kəm netəmim rafin e nolən min rafin itəm nakotolkeike məmə netəmim okotol min kəm itəmat. Inu nīpəti Lou itəm Uhgīn təmos-ipən kəm Moses, ne nəukəti nəghatən itəm təmos-ipən kəm ien min auppən."^t

Suatip kəiu

(Luk 13:24)

13 Iesu təmən min məmə, "Itəmat onəkotəkəike motuwīn-pən e nafilua itəm təkəku, mətə-inu nafilua itəm iahgin ne suatip itəm tīmətīg əm tatuwīn o nərəkinən, kən netəmim tēpət koatuwīn-pən e nafilua əh. 14 Mətə nafilua itəm təkəku, ne suatip itəm tiəkis tatuwīn o nəmegəhən, kən netəmim noan məsīn əm okotəplan."

o 7:2 Mak 4:24 p 7:6 Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "sotəraikin-pənən rəhatəmat perel kəm pikəs min." Perel u, in kəpiel kit itəm nəmtīn tiəkis. Təmisi-pən e niki iarou. Kəm-naka, "kuri" ne "pikəs" katuəpsen-pən netəm rat. q 7:7 Mak 11:24; Jon 14:13; 15:7; 16:23-24 r 7:8 Jon 15:7; Jem 4:3; 1 Jon 3:22 s 7:11 Jem 1:17 t 7:12 Mat 22:39-40; Luk 6:31; Rom 13:8-10

Nig ilau noan
(Luk 6:43-44)

¹⁵Kən Iesu tāmən mēmə, “Oatəto wir itəmat o ien eiueiua min. Ilat koatuwa moatəghat mətig e nolən ərou tahmen e sipsip, mətə əpəh imə e nikilat, ilat kotahmen e kuri iarupin.”^u ¹⁶Kən e nəmegəhən rəhalat, nəkotəplan noan, kən nəkotitun naka tətətig e nikilat. Netəmim okol kəsotuwinən e nolkosik o iapil-iapil moatəhl noa nig itəm təwir mətəhen tahmen e krep o fik.”^v ¹⁷Tol min-nulan, nig itəm təwir tatoe-in noan itəm təwir, mətə nig itəm tərət tatoe-in noan itəm tərət. ¹⁸Nig itəm təwir okol təsoe-inən noan itəm tərət, kən nig itəm tərət, okol təsoe-inən noan itəm təwir. ¹⁹Nig min rafin itəm kəsotə-inən noalat itəm təwir, okəte rəkis ilat, kərakin-pən ilat e nigəm.”^w ²⁰Tol nəhlan, e nəmegəhən rəha ien eiueiua min əh, onəkotəplan noan, kən nəkotitun naka tətətig e nikilat.”^x

²¹“Sənəmə netəmim rafin itəm kotaun-in io motən mēmə, ‘Iərəmərə, Iərəmərə,’ itəm ilat kotitun nuwinən motətig ahgin nəgəmərəən rəha Uhgīn mətə ilat min əm u itəm koatol nəwia rəhak Tata itəm tətətig e nego e neai.”^y ²²E nian Uhgīn otakil netəmim rafin, netəmim tepət okotən kəm in mēmə, ‘!Iərəmərə, Iərəmərə! ?Tahro? ?Nəkītun o kəp mēmə, itimat emotən-iarəp nəghatən rəham itəm nəmos-ipa kəm itimat, kən motəhg-iarəp narmin rat min e nərgəm, kən motol natimnat pispis min e nərgəm?’ ²³Kən oekən-ipən ətuatip kəm ilat mēmə, ‘Aupən ekəruru itəmat, kən u-roiu min ekəruru itəmat. !Otuwin isəu ron io, itəmat netəm noatol nolən tərət!’ ”^z

Etəmim kəiu kəmiailəkin nimə
(Mak 1:22; Luk 6:47-49)

²⁴Kən Iesu təmol namnun rəhan nəghatən mēmə, “Okəmə itəmat u itəm nəmotəto nəghatən min u rəhak kən moatol, kən onəkotahmen e etəmim itəm tenətig, in təmiləkin-pən nəukəti rəhan nimə e kəpiel. ²⁵Kən nuhuən təməfik, kən naruəh taiu, kən nimətag asol teləl moh nimə. Mətə nimə təsietən mətə-inu kəmiləkin-pən nəukətīn e kəpiel. ²⁶Okəmə itəmat u itəm nəmotəto nəghatən min u rəhak kən məsotolən, kən onəkotahmen e etəmim itəm təsətəlig-in wirən nolən natimnat kən in ialməl, in təmiləkin-pən nəukəti rəhan nimə e niməkləkil əm. ²⁷Kən nuhuən təməfik, kən naruəh taiu, kən nimətag asol teləl moh nimə. Kən nimə təmīet, kən nian təmīet, mətə təmərat agīn.”

u 7:15 Mat 24:24; Wək 20:29; 2 Pita 2:1 v 7:16 Kal 5:19-22; Jem 3:12 w 7:19 Mat 3:10; Luk 3:9; Jon 15:6 x 7:20 Mat 12:33 y 7:21 Luk 6:46; Jem 1:25 z 7:23 Luk 13:25-27; Sam 6:8; 2 Tim 2:19

Nəghatən rəha Iesu, nəsanənən tətətig lan

²⁸Kən nian Iesu təmol namnun rəhan nəghatən, kən netəmim narmilat təmiwig pik ron, ²⁹məto-inu nian tatəgətun, sənəmə tahmen e rəhalat iəgətun min rəha Lou, məto rəhan nəghatən təfigəm, nepətən əh-ikin.^a

Iesu təmol-wir suah kit təmos nimisən u leprosi

(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

8 ¹Nian Iesu təmeiuiu-pa e nitot, netəmim tepət kəmotətəu-pən. ²Kən suah kit nimisən u leprosi^b təmol təmuwa ron, misin-pən nulin o Iesu, kən mən məmə, “Iərəmərə, okəmə nakolkeike, kən nəkitun nol-wirən io kən mafəl rəkis namkimikən lak.” ³Kən Iesu təməg-əfəmäh-in nelmin mələhəu-pən lan, mən məmə, “Əwəh. Iakolkeike. Əwir-ta.” Kən roiu agin-əh, nimisən leprosi təmagim mikə lan. ⁴Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Əsən-iarəpən natimnat min u kəm netəmim, məto uwın əm mehm pris kit pəs in tehm məmə nipətim tinol min-nulan, kən os-ipən kəm in nat u itəm Lou rəha Moses təmən o suah kit itəm rəhan leprosi tinikə, kən netəmim okotitun məmə nipahrienən ninəwir, kən rəham namkimikən tinikə.”^c

Nahatətən rəha etəm-iasol kit rəha mopael min

(Luk 7:1-10)

⁵Kən Iesu təmuwın miet-arəpən əpəh e taon Kapaneam, kən etəm-iasol kit rəha mopael min rəha netəm Rom təmuwa məplan Iesu, kən mətasək-pən ron matən məmə, ⁶“Iərəmərə, rəhak iolwək tatimis, kən mətapil əpəh e nimə rəhak, nipətin rafin təmimis, kən tatəto tərət pik.” ⁷Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Oekimmə mol in təwir min.”

⁸Kən etəm-iasol rəha mopael min təmən-ipən kəm in məmə, “Iərəmərə, io etəmim kit itəm esətuatipən, kən esahmenən məmə ik onəkuwa e rəhak nipəgnoa nimə. Ən əm nəghatən kit, kən ekıtun məmə in otəto təwir min. ⁹Ekitun məmə nimisən əh otəkəike mol nəwiam, məto-inu io min, rəhak netəm-iasol min kotərəməwə lak, kən iatol nəwialat, kən mopael min neen əh-ikin itəm io ekərəməwə elat. Okəmə ekən kəm kit məmə, ‘Uwın,’ kən tuwın. Kən okəmə ekən kəm kit məmə, ‘Wa,’ kən tuwa. Kən okəmə ekən kəm rəhak slef məmə, ‘Ol nat u,’ kən tol nat əh.”

¹⁰Nian Iesu təməto nəghatən əh, kən narmin təmiwig pik ron, kən təmən-ipən kəm netəmim itəm koatuarisig-in məmə, “Nipahrienən

a 7:29 Mak 1:22; Luk 4:32 **b 8:2** E Naoa Rəha Uhgın, nəghatən u “leprosi” tatəghat-in nimisən pisin pisin min rəha nuwigitəm. Nimisən min u tatərəkin nuwigitəm, kən Lou rəha Moses tatən məmə suah kit itəm təmos nimisən nəhlan, in tanwıkmik e nıganəmti Uhgın. Afın Lev 13-14. **c 8:4** Lev 14:1-32; Mat 9:30; Luk 17:14

iakatən kəm itəmat məmə, suah u sənəmə in etəm Isrel. Kən nat ərnaipin noanol min rəha Isrel, məto esehmən ilat kit itəm rəhan nahatətəən təkaskik tahmen-pən lan. ¹¹Iatən kəm itəmat məmə netəmim tepət okotisi-pən e nikalin par ikin ne e nikalin pah ikin, okotuwa motagwən kitih e tepil ilat Epraham, ne Aisak, ne Jekop əpəh e nərəmərəən əpəh e nego e neai.^d ¹²Məto itəmat noanol rəha Isrel itəm Uhgın təmaupən mitəpun itəmat məmə in otərəməə etəmat, in otəraikin-pən itəmat ihluə e napinəpən, kən ikin əh, netəmim okotasək kən moatəto tərət, kən moatəgətəin nəluilat min.”^e

¹³Kən Iesu təməni-pən kəm etəm-iasol rəha mopaél min məmə, “Atuwın. Rəham iolwək otəwir tol əm məmə inu ne nəmahatətə məmə Uhgın otol mihin.” Kən e nian ətuatip əh, nipətī iolwək rəha etəm-iasol rəha mopaél min təmuwa məwir min.

Iesu təmol nimisən tepət kotəwir min

(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

¹⁴Kən Iesu təmuwin e nimə rəha Pita, kən muwin imə məplan uhu Pita tatətəp-ətəp mətapil. ¹⁵Kən təməg-əfəməh-in nelmin mek nelmi pətaguihil un, kən nətəp-ətəpən təmagim mikə, kən tinətul. Kən minatol nagwənən nigī Iesu.

¹⁶Kən ehnaipən in, netəmim kəmotəmik netəmim tepət itəm narmin rat tətətig elat motuwa o Iesu, kən Iesu təməhg-iarəp narmin rat min e nəghatən əm rəhan, kən mol-wir netəmim rafin itəm koatimis.

¹⁷Natimnat min əh təmol nəhlan məmə otol nəghatən rəha ien Aesəa tuwa mol nipahrienən lan, itəm təməni əupən ikin məmə,

“In təmos-irəkis nimisən min rəhatat,
kən mol nipətītāt min itəm kotahmə, kotəwir.”^f

Etəmim kəiu kəmioalkeike məmə okiauarisig-in Iesu

(Luk 9:57-62)

¹⁸Kən nian Iesu təməplan nimanin netəmim itəm koatitəlau in, kən təməni-pən kəm rəhan netəmim məmə okotuwin e nikali lek entənipən-pən. ¹⁹Kən iəgətun kit rəha Lou təmuwa məni-pən kəm in məmə, “Təgətun. Hiə ikin onakatuwin-pən ikin, oekətəu-pən ik.”

²⁰Məto Iesu təməni-pən kəm in məmə, “Kuri iarupin min, rəhalat nipəg tətīg o napilən, kən məniğ min nimaalat tətīg o napilən. Məto Nəti Etəmim,^g in rəhan nimə rəha napilən tikə məmə otuwin mapil ikin.”^h

d 8:11 Luk 13:29 **e 8:12** Mat 22:13; 25:30; Luk 13:28 **f 8:17** Aes 53:4 **g 8:20** Nian Iesu təməni nərgin u “Nəti Etəmim,” tatəghat-in atip in. Nərgin u təmiet e Naəa rəha Daniel ne naəa pisin pisin min e Oltestəman. Kən nipətīn təmə suah kit itəm təmisi-pən o Uhgın kən matos nəpətən rəha Uhgın. **h 8:20** 2 Kor 8:9

²¹Kən etəmim kit min rəha Iesu təmuwa mən-ipən kəm in məmə, “Iəramərə. Oekətəu-pən ik mətə, pəs ekuwin pitən mitənəm rəhak tata.”

²²Mətə Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Ətəu-pa io. Netəmim itəm kəsotolən nəwia Uhgın, in tahmen əm məmə ilat kinotimis rəkis. Pəs ilat okotuwin motitənəm rəhalat netəmim itəm kəmotimis.”

Iesu təmən-iəhau nimətag asol e Lek Kalili

(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

²³Kən Iesu təmuwin e pot, kən rəhan min netəmim kotuwin ilat min.

²⁴Kən təsuwəhən, nimətag asol kit tətul kən minol peau-peau asol min e lek, kən nəhau tatər-pən e pot, iuəhkir əm pot tətəmmim, mətə Iesu tətəpəl.ⁱ ²⁵Kən kəmotuwin motəhgaiir e Iesu motən-ipən məmə, “!Iəramərə! !Osmegəh kitat! !Otəsuwəhən kotəmmim!”

²⁶Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro nakotəgin pik? Rəhatəmat nahatətəən təkəku agin.” Kən təmətul mən-iəhau nimətag ne peau-peau asol min. Kən nimətag təmuraahl nelmin, kən tinəməlinu tinəməlinu.^j ²⁷Kən netəmim rəha Iesu narmilat təmiwig pik moatən məmə, “!Ei! ?Etəmim naka u? Nat əpnəpən nimətag ne nəhau, mətə ilau kətioal nəwian.”

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e etəmim kəiu

(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

²⁸Kən nian Iesu təmuwa miet-pa entənipən-pən e lek, ikin Katara, kən etəmim kəiu itəm narmin rat min kotatig elau kəmiaiet-arəpa məmə okuəplan Iesu. Ilau kəmiasipən e nipəg kəpiel min, ikin katitənəm netəmim ikin. Ilau kuəsanən mətioh netəmim, kən netəmim koatəgin nuwin-pənən ikin. ²⁹Kən əmun narmin rat min itəm kotatig elau kəmotaget əfəməh motən məmə, “!Ik Nəti Uhgın! ?Nəmuwa məmə nakahrol itimat? ?Nəmuwa məmə nakol nalpənən kəm itimat itəm təsolən əh nian rəhan?”^k

³⁰Iuəhkir əm olat, pikəs min tərət əh-ikin kotəgwən, ³¹kən narmin rat min kotasək-pən o Iesu motən məmə, “Okəmə nəkəhg-iarəp itimat, ahl-ipən itimat ekotuwin e pikəs min əh.”

³²Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwin.” Kən narmin rat min kəmotiet elau, motaiu motuwin e pikəs min, kən əmun pikəs min ilat rafin kəmotaiu moteiuaiu ikin təkul-əkul ikin, kən motiet-pən e lek motəmmim. ³³Kən netəmim itəm koatehm pikəs min, kəmotəgim motuwin e taon motən-iarəp natimnat rafin, ne natimnat itəm Iesu təmöl kəm suah mil itəm narmin rat min kotatig elau. ³⁴Kən əmun netəmim rafin rəha taon kəmotuwa məmə okotəplan Iesu. Kən nian kəmotəplan in, kən kəmoatəkəike əskasik kəm in məmə otəkəike miet əh-ikin əh.

Iesu tāmōl-wir etām nīpētīn tāmīmīs

(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

9 ¹Kən Iesu tāmūwīn e pot muwīn entānīpān-pān e lek, kən mīet-arāpa iman ikīn, e taon Kapaneam.¹ ²Kən netāmīm neen kāmōtīlēs etāmīm kit motuwa ron. Nīpētīn māsīn tāmīmīs, kən mētāpīl e rāhan nīmītīwīn. Kən nīan Iesu tāmēplan rēhalat nahatētēan, kən tāmēn-īpēn kām etām tatīmīs un mēmā, “Nētīk, əsəgīnēn. Rēham nolēn rat mīn emos-īrākīs rākīs.”

³Kən nīan kāmōtētō nēghatēn əh, iəgētun mīn neen rēha Lou kotēn-īpēn kām ilat mīn mēmā, “Nēghatēn əh tērat. Suah əh tatēghat mēmā otol mēmā in Ughīn.”

⁴Mētō Iesu tītun nētəlīgēn rēhalat kən tāmēn-īpēn kām ilat mēmā, “?Tāhro itāmāt nakoatos nētəlīgēn itēm tērat mīn-nulan?^m ⁵?In pēhrūēn tīmētīg mēmā oekān, mēmā, ‘Emafəl rākīs rēham nolēn rat mīn,’ o ‘Ətul malīwək?’ⁿ ⁶Kən roiu ekol nat kit mēmā nəkōtītun mēmā Nētī Etāmīm tatos nepētēn ikīn-u e nātūēntēn mēmā otafəl rākīs tēfagə rat mīn.” Kən in tāmēn-īpēn kām suah əh tatīmīs mēmā, “Ətul mīlēs rēham nīmītīwīn malīwək matuwīn latuənu.”^o ⁷Kən suah u tatīmīs tāmētul malīwək matuwīn latuənu. ⁸Kən nīan nīmanīn netāmīm kāmōtēplan nat əh, kən kāmōtəgīn, kən motēnwīwī nērgī Ughīn itēm tāmōs-īpēn nepētēn kām etāmīm mēmā otol nēhlan.

Iesu tēmaun-in Matiū

(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹Kən Iesu tāmālīwək muwīn māsīn mīn, mēplan suah kit, nērgīn u Matiū. In etāmīm itēm tatos mēnī rēha takīs, kən tatēpəlēh ikīn katētōu-pān takīs ikīn. Kən Iesu tāmēn-īpēn kām in mēmā, “Uarīsīg-in io, muwa etāmīm rēhak.” Kən in tāmētul muarīsīg-in Iesu.

¹⁰Kən Iesu tāmūwīn mētāgwēn e nīmā rēha Matiū, kən netāmīm tēpēt rēha nosēn mēnī rēha takīs kāmōtuwa, kən netāmīm tēpēt itēm koatol tēfagə rat^p kāmōtuwa, kən ilat kāmōtuwa motēpəlēh motāgwēn ilat Iesu ne rēhan netāmīm. ¹¹Kən nīan Fārīsī mīn kāmōtēplan nat əh, kən kotēn-īpēn kām netēm rēha Iesu mēmā, “?Tāhro rēhatēmat iəgētun tētāgwēn kəlēh ilat netēm koatos mēnī rēha takīs ne netēm koatol tēfagə?”^q

l 9:1 Mat 4:13 **m 9:4** Luk 9:47; Jon 2:25 **n 9:5** Okēmā Iesu tītun nol-wīrēn suah kit, kən tatēgētun mēmā tatos nēsanēnēn o Ughīn mēmā otafəl rākīs nolēn rat mīn rēha netāmīm.
o 9:6 Jon 17:2 **p 9:10** Fārīsī mīn, ilat kāmōatētōu-pān wīr agīn-əh Lou rafīn itēm Ughīn tāmōs-īpēn kām Mōsēs mēmā Mōsēs otōs-īpēn kām netēm Isrēl. Kən ilat koatētōu-pān wīr mīn nēghatēn mīn itēm kāmōtīsī-pān e Lou rēha Mōsēs, mētō netāmīm əm kāmōtol, sənēmā Lou ətuatīp mīn rēha Ughīn. Kən Fārīsī mīn, katēn mēmā netāmīm rafīn itēm kāsōtētōu-pānēn lou əlkəlēh mīn əh, ilat iol tēfagə. **q 9:11** Luk 15:2

¹²Mæto Iesu tæmæto rəhalat nəghatən kən tæmən-ipən kəm ilat mæmə, “Etəmim itəm tæsimisən tæsuwinən mæplan tokita. Mæto etəmim u itəm tatimis, in otəkəike muwin mæplan tokita. ¹³Otuwin motegəs-in motol nipəti nəghatən u pahrien itəm Naoa Rəha Uhgın tatən mæmə,

‘Nat kit tatol nıkkik tətəgien, inu mæmə onəkotasəkıtu netəmim, mæto sənəmæ rəhatəmat sakrifais min itəm nəkoatol moatos-ipa kəm io itəm tatol nıkkik tətəgien.’^{r s}

Iatən tol min-nulan mæto-inu eməsuwamən mæmə ekaun-in netəm min u itəm nıkkilat təht mæmə kınotətuatıp rəkis mæmə okotuarisig-in io, mæto emuwa mæmə ekaun-in netəm min u, netəm nol təfagə mæmə okotuarisig-in io.”

Nolən rəha napəsən nagwənən o Uhgın

(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴Kən netəmim rəha Jon Baptaıs kəmotuwa motəplan Iesu motən-ipən kəm in mæmə, “Əplan-tu. Itimat ekotətuakəm motapəs nagwənən motəfak kəm Uhgın, kən Farisi min, ilat min koatol mihin. ?Mæto təhrol e rəham netəmim kəsotolən nəhlan?”^t

¹⁵Kən Iesu tæmən-ipən kəm ilat mæmə, “?Nian netəmim koatol marit rəha suah kit, kən in tətətig e nagwənən rəhan ilat in min neen, nıkkitəmat təht mæmə in min neen okotasək? !Kəp! Mæto nian əh-ikin itəm tatuwa mæmə netəmim okotıləs-irəkis etəmim itəm katol nagwənən rəhan. Kən e nian əh, in min neen kotıtun napəsən nagwənən.

¹⁶“Kən etəmim kit tikə mæmə otos nımısmısi nıməhan wi kit, kən məhlətəin-pən e nıməhan oas rəhan itəm təməhap, mæto-inu okəmæ tol nəhlan, kən nımısmısi nıməhan wi titun nəhapən nıməhan oas, kən ikin təməhap ikin aupən titun nuwamən mol iahgın pik agın.

¹⁷“Kən etəmim kit tikə mæmə otos wain itəm kəmol wi, kən miuw-pən e pətəl oas u təkəsık itəm kəmol e nuwıgi nəni. Okəmæ tol nəhlan, kən wain otəhləpık, kən pətəl otəhap, kən wain otəhtəg, kən pətəl otərat.”^u Mæto wain itəm kəmol wi okəkəike kiuw-pən e pətəl itəm kəmol wi tımətətıg, kən wain ne pətəl katuəməhl wir.”^v

Pətəgwəhl kit itəm tatimis ne pətan əkəku kit itəm təmımis

(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

¹⁸Nian Iesu tatən-ipən natımnat min əh kəm ilat, etəm-iasol kit tuwa mısın-pən nulın o Iesu mæmə, “Nətık pətan əkəku təmımis roiu əm.

r 9:13 Hip 10:8; Hos 6:1-6; Maeka 6:6-8; 1 Saml 15:22 **s 9:13** Nian Uhgın tæmən nəhlan, nipətın mæmə in otapəs rəhalat sakrifais min mæto-inu nəratən tətətig e nıkkilat. Uhgın tæmən mæmə ilat kotəkəike motasəkıtu netəmim. **t 9:14** Luk 18:12 **u 9:17** Afın futnot e Luk 5:37 **v 9:17** Iesu tæmən nəhlan mæmə in otəgətun ilat mæmə rəhan nəgətunən in tuwiwi mol pısın e nəgətunən rəha Farisi min ne iəgətun min rəha Lou.

Məto wa, mələhəu-pən nelməm lan, kən otəmegəh min.”¹⁹ Kən Iesu təmətul ne rəhan netəmim, motuarisig-in suah un motuwın.

²⁰ Kən əmun pətan kit əh-ikin itəm tatos nımısən rəhalat nıpitan nian rafin əm, minos nup tuelef.^w Kən pətan əh təmisi-pən e məntaa Iesu ikin, kən meə-pən mek nıpəgnəmti kot məsin rəhan, ²¹ təmöl nəhlan məto-inu tatən atıp kəm in məmə, “Okəmə ekek əm rəhan kot, kən rəhak nımısən otol namnun.”^x

²² Kən Iesu təmeirair məplan pətan əh, kən mən-ipən kəm in məmə, “Nətik pətan, əsəginən. Rəham nahatətəən təmöl ik ninəwir min.” Kən e nian əh, rəhan nımısən təmikə.

²³ Kən nian Iesu təmuwa miet-arəpa e nımə rəha etəm-iasol əh, kən təmuwin imə məplan netəmim koatahl nau motan napuən lan rəha nımısən, kən netəmim kəmoatasək pik. ²⁴ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Otiet motuwın isəu, məto-inu pətan əkəku un təsımısən, məto in tətəpıl əm.” Kən ilat kəmotalah e Iesu. ²⁵ Məto nian netəmim kəmotiet motuwın ihluə, kən tuwin imə, maskəlim nelmi pətan əkəku, kən pətan əkəku un təmətul. ²⁶ Kən namnusən rəha nat u təmaiu mıtəlau rafin e nəptən əh.

Iesu təmöl-wır iganəmtin rat kəiu

²⁷ Kən nian Iesu təmıet ikin əh, məto iganəmtin rat mil kəiu kəmuətəu-pən in, kən mətuəgət əfəməh məmə, “!Mipi Kig Tefit, asəkitun itımlau!”^y

²⁸ Nian Iesu tınuwin əpəh imə, kən iganəmtin rat mil kuea ron. Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “?Itəlau nətuahatətə məmə ekıtun nol-wırən nıganəmtıtəlau, o kəp?” Kən ilau kuən-ipən məmə, “Əwəh, İəməmə.”

²⁹ Kən Iesu təmələhəu-pən nelmin e nıganəmtılau mən-ipən məmə, “Uhgın otol-wır nıganəmtıtəlau məto-inu nəmuahatətə lan.” ³⁰ Kən nıganəmtılau tınəwir kən kınatuəplan nat. Kən Iesu təmən-ipən əskasik kəm ilau məmə, “Onəsüən-ıarəpən natımnat min u kəm netəmim.”^z

³¹ Məto ilau kəmiaiet mian, kən muən-ıarəp namnusən rəha Iesu tuwin mıtəlau e ikin min rafin e nəptən u.

Iesu təməhg-ıarəp narmin rat e etəm təruru nəghatən

³² Nian suah mil u kəmiaiet, netəmim kotıləs etəmim kit təruru nəghatən motuwa o Iesu. Suah əh in təruru nəghatən məto-inu narmin rat tətətig lan. ³³ Kən Iesu təməhg-ıarəp narmin rat e suah əh, kən tınatəghat. Kən nımanin netəmim narmılat təmiwig pik ron, kən motən məmə, “Suah kit təsəplanən nat kit töl nulan əpəh İsel nian kit ne.”^a

w 9:20 Lou təmən məmə nımısən u leprosi təmöl pətan əh tamkımik, kən okəmə tatek suah kit, kən in min otamkımik. x 9:21 Mat 14:36 y 9:27 Mat 20:29-34 z 9:30 Mat 8:4 a 9:33 Mak 2:12

³⁴Mæto Farisi min kæmotæn mæmæ, “Tatos nəsənənən o etəm-iasol rəha narmin rat min mæmæ otəhg-iarəp narmin rat min.”^b

Iesu nikin təmahmə pik o netəmim

³⁵Kən Iesu təmaliwək matuwın e taon ne latuənu min rafin, kən matəgətun əpəh e nıpəgnoa nimə min rəha nuəfiminən, matən-iarəp namnusən təwir rəha nərəmərəən rəha Uhgın, kən matol-wir netəmim rafin itəm koatimis, ne netəmim rafin itəm nıpətilat tərət koatəwir.^c

³⁶Nian təməplan nimanin netəmim tınepət pik, kən nikin təmahmə pik olat mæto-inu kinotos pik nahmən, kən motəruru nasitu-atipən e rəhalat nəmegəhən, kinotahmen e sipsip min itəm etəmim tikə o nehman ilat.^d

³⁷Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim mæmæ, “!Otəplan-tu! Nagwənən tēpət əpəh e nasumən itəm kinotimətə, mæto iolwək min noan məsin əm kotəulək-in.^e ³⁸Kən otəfak-pən o etəm-iasol rəha nasumən mæmæ otahl-ipa iolwək min tēpət mæmæ okotuwın kəulək-in nasumən rəhan.”

Netəm tuelef rəha Iesu

(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

10 ¹Kən Iesu təmaun-in netəm tuelef rəhan kotuwa kitiaħ, kən mos-ipən nəsənənən kəm ilat mæmæ ilat kotitun nəhg-iarəpən narmin rat min e netəmim, kən motitun nol-wirən nimisən min rafin, ne netəm min u nıpətilat təmərət.^f

²Kən inu nərgi netəm tuelef rəha Iesu: in taupən Saimon, u nərgin kit min un Pita; ne təhan Antru; ne Jemes ne pian Jon, nəti Sepeti mil; ³ne Filip ne Patolomiu; ne Tomas ne Matiu, etəmim rəha nosən məni rəha takis; ne Jemes nəti Alfeas; ne Tateas; ⁴ne Saimon u kətaun-in mæmæ Selot;^g ne Jutas Iskariot u təmegəhan-in-pən Iesu tuwin e nelmi rəhan tikimir min.

Iesu təmahl-iarəp rəhan netəmim tuelef

(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵Kən nian Iesu təmahl-iarəp rəhan netəmim tuelef mæmæ okotuwın motol wək rəhan, təmaupən məghat kəm ilat mæmæ, “Itəmat onətotuwınən o netəm min un sənəmə noanol min rəha Isrel, kən məsotuwınən e taon kit rəha netəm Sameria, ⁶mæto onəkotuwın o noanol min rəha Isrel itəm kotahmen e sipsip min koatəue.^h ⁷Kən nian

b 9:34 Mat 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 **c** 9:35 Mat 4:23; Mak 1:39 **d** 9:36 Nam 27:17; 1 King 22:17; Sek 10:2; Mat 14:14; Mak 6:34 **e** 9:37 Luk 10:2 **f** 10:1 Mak 6:7; Luk 9:1
g 10:4 Selot in suah kit itəm in tatətul əskasik o kantri rəhan. Əplan e tiksonari.
h 10:6 Jer 50:6

nakotuwin, nəkotəkəike motən-iarəp məmə, ‘Nian itəm Uhgîn otərəməərə e netəmim rafin lan, tinatuwa iuəhkir.’ⁱ

⁸“Kən itəmat nəkotəkəike motol netəm koatimis kotəwir min. Kən itəmat nəkotəkəike motol netəm kəmotimis kotəmegəh min. Kən netəmim itəm leprosi tatol ilat, nəkotəkəike motol nīpətīlat tuwa məwir min. Kən netəmim itəm narmin rat tətətig elat, itəmat nəkotəkəike matəhg-iarəp narmin rat min kotuwīn isəu olat. Kən nəsanənən itəm nəmotos, nəməsotosən nəmtin. Kən onəkotəkəike motol wək əm, netəmim okəsətouən itəmat lan. ⁹Nian nakotuwin, nəsotosən mənī.^j ¹⁰Kən məsotəmikən rəhatəmat kətim min. Kən natimnat itəm nakoatuwin-in, in əm un, məsotos minən iahgoau kit min. Kən məsotosən put, ne kasikīn rəhatəmat min. Iatən nəhlan məto-inu tətuatīp əm məmə katos-ipən kəm iolwək min natimnat itəm tətuatīp o natīgən rəhalat.”^k

¹¹“Nian nakotuwin e taon kit o latuənu kit, nəkotəkəike motəhm etəmim kit itəm nīkin tagien məmə nakotuwin mətətig itəmat min, kən nakoatətig ikīn əh mətoarus-pən nian nakotiet min. ¹²Nian nakotuwin kətətig e nīmə kit, nəkotəkəike kəghat wīr kəm ilat məmə, ‘Nəməlinuən tətətig otəmat.’^l ¹³Kən okəmə netəmim e nīpəgnə nīmə u, nīkilat tagien məmə okotos itəmat, kən pəs rəhatəmat nəghatən rəha nəməlinuən tətətig olat. Məto okəmə nīkilat təsagienən otəmat, nəkotəkəike motos nəghatən rəha nəməlinuən moatuwin.

¹⁴“Kən okəmə netəmim neen kəsotolkeikeən məmə okotit itəmat nakotuwin e rəhalat nīpəgnə nīmə, o kəsotətəlig-inən rəhatəmat nəghatən, kən nian nəkoatiet e nīmə rəhalat, o rəhalat latuənu, nəkotəkəike motohapispis rəkis nisip e nelkītəmat məmə ilat okotitun məmə nəmotəuhlin-pən mənətaəmat olat.”^m ¹⁵Nīpahrienən iatən kəm itəmat, e nian itəm Uhgîn otakil netəmim, nalpīnən rəha netəm min əh in otəkaskik pik maprəkis-in nalpīnən rəha netəm kotərat aupən e taon mil əh, Sotom ne Komora.”ⁿ

Netəmim okotol tərət kəm netəmim rəha Iesu

¹⁶Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Otətəlig-in-tu. Etahl-ipən itəmat nakoatuwin tahmen e sipsip min itəm kəmotuwīn ilugin e kuri iarupīn min. Onəkotəkəike motenətig wīr tahmen e malikim, kən itəmat motan mətig tahmen e mənīg mak.”^o ¹⁷Onakoatəto wīr itəmat o netəmim, məto-inu ilat okotiləs itəmat məmə nəkoatətul e nīganəm̄ti kaonsel rəhalat, kən okotalis itəmat əpəh imə e nīmə rəha nuəfīmīnən.

¹⁸“Kən məto-inu itəmat netəmim rəhak, okotewkəkan itəmat nakotuwin motətul e nīganəm̄ti etəm-iasol min rəha kapman min, ne kīg min məmə

i 10:7 Mat 3:2; 4:17; Luk 10:9,11 j 10:9 Luk 10:4 k 10:10 Luk 10:7; 1 Kor 9:14
l 10:12 Luk 10:5-6 m 10:14 Luk 10:10-12; Wək 13:51 n 10:15 Mat 11:24
o 10:16 Luk 10:3; Rom 16:19

onəkotən-iarəp nəghatən təwir rəhak e niğanəmtilat, kən e niğanəmtilat
Iaihlua min. ¹⁹Nian ilat okotuwa motiləs itəmat, kən nikitəmat təsəht
pikən məmə onəkotuwın motən məmə naka, o nakotəhrol nulan
motəghat. Nəsotəginən məto-inu Narmin Rəha Uhgın, in otos-ipinə
nəghatən itəm onəkotən e nian ətuatip əh. ²⁰Nəsotəginən məto-inu
sənəmə itəmat onəkotəghat, məto Narmin Rəha rəhatəmat Tata, otos-
ipinə nəghatən kəm itəmat məmə nakoatən-iarəp.^{p q}

²¹“Netəmim okotəghan-in-pən pialat ətuatip min kəm rəhalat tikimiri
min məmə okotohamnu ilat, kən tata min okotol mihin min kəm
nenətilat ətuatip min, kən nisualkələh okotətul motol nolən ahmen
min əm kəm rəhalat tata min ne mama min məmə okotohamnu ilat.”^r
²²Netəmim rafin okotətəhau itəmat o nərgək. Məto etəm otətul əskasik
mətoarus-pən natimnat min un okotol namnun, kən Uhgın otosmegəh.
²³Nian okotol tərət kəm itəmat e taon kit, kən nakotiet motagim
motuwın e taon pisin kit min. Iatən pahrien kəm itəmat məmə okol
nəsotuwın rafinən e taon min rəha Isrel mətoarus-pən Nəti Etəmim in
otuwa min.

²⁴“Netəmim itəm koatətəlig-in, okol kəsotaprəkis-inən rəhalat iəgətun,
kən iolwək min, okol kəsotaprəkis-inən rəhalat etəm-iasol.”^s ²⁵Netəm
katəgətun ilat, kotəkəike motagien məmə okotuwa motahmen e iəgətun
rəhalat, kən iolwək min kotəkəike motagien məmə okotuwa motahmen
e etəm-iasol rəhalat. Io, io etəm-iasol rəha nimə. Okəmə netəmim neen
kotən rat io məmə io Pielsepul, u nərgin kit rəha Setan, kən okol tahmen
min əm e iolwək min rəha nimə rəhak.”^t

Etəmim rəha Iesu təsəginən etəmim (Luk 12:2-7)

²⁶Kən Iesu təmən məmə, “Tol nəhlan, əsotəginən netəmim. Natimat
itəm netəmim koatəfətain, Uhgın otiləs-iarəpa ikin tagəhag ikin, kən
natimnat itəm netəmim koatəhluaig-in, Uhgın otiləs-iarəpa, netəmim
rafin kotəplan.”^u ²⁷Natimnat itəm iatən kəm itəmat e napinəpən, itəmat
onəkotəkəike motən-iarəp min e nəhag-əhagən, kən natimnat itəm iatən
anion, itəmat onəkotəkəike motən-iarəp asol e niğanəmtilat netəmim.

²⁸“Sotəginən netəmim itəm kotitun nohamnuən nipətətəmat, məto okol
kəsotohamnuən narmitəmat. Məto nəkotəgin Uhgın itəm titun nərəkənən
nipətətəmat ne narmitəmat e nigəm asol.”^v ²⁹Otəplan-tu. Mənig əlkələh
min, netəmim koatol-salim-in məni əkəku əm. Məto okəmə rəhatəmat
Tata Uhgın təsegəhan-inən ilat, okol kit təsəmisən. ³⁰Kən noanutəmat e

p 10:17-20 Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15 **q 10:20** Jon 14:26 **r 10:21** Jon 14:26
s 10:24 Luk 6:40; Jon 13:16; 15:20 **t 10:25** Mat 9:34; 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15
u 10:26 Mak 4:22; Luk 8:17 **v 10:28** Rom 8:31; Jem 4:12

rəhatəmat-kapə, Uhgin tətəfin rafin ilat. ³¹!Tol nəhlan, sotəginən! Uhgin tolkeike pik itəmat taprəkis-in mənig əlkələh min əh.^w

³²“Tol nəhlan, okəmə etəmim otən-iarəp nərgək e niganəmti netəmim, kən io min iatən-iarəp nərgin e niganəmti rəhak Tata e nego e neai.

³³Məto okəmə etəmim otən-iarəp e niganəmti netəmim məmə in sənəmə rəhak, kən ekən-iarəp e niganəmti rəhak Tata e nego e neai məmə in sənəmə rəhak.^x

³⁴“Nikitəmat təsəhtən məmə emuwa məmə ekələhəu nəməlinuən e nətueintən. Eməsuwamən məmə ekələhəu nəməlinuən, məto emuwa məmə ekol netəmim kotəmou. ³⁵Iatən nəhlan məto-inu emuwa məmə ekol iərman otol timəht ilau rəhan tata, kən pətan otol timəht ilau rəhan mama, kən pətan otol timəht ilau uhun, ³⁶kən etəmim otol tikimər ilat atip rəhan min.^{y z}

³⁷“Kən etəmim itəm tolkeike pik rəhan tata ne mama taprəkis-in io, in təsahmənən məmə otuwa rəhak etəmim. Kən etəmim itəm tolkeike pik netin iərman o pətan taprəkis-in io, in təsahmənən məmə otuwa rəhak etəmim.^a ³⁸Kən etəmim itəm təsiləsən rəhan nig kəməluau muarisig-in io,^b in təsahmənən məmə otuwa rəhak etəmim. ³⁹Kən etəmim itəm tatol pik wək əm məmə rəhan nəmegəhən e nətueintən u in otəwīr, otəmkarəpən e nəmegəhən pahrien. Məto etəmim itəm otimis o nərgək, in otos nəmegəhən lilin.^c

⁴⁰“Kən etəmim itəm tatos itəmat e nikin agien, kən tahmen əm məmə tatos io e nikin agien. Kən etəmim itəm tatos io e nikin agien, kən tahmen əm məmə tatos etəm u itəm təmahli-ipa io.^d ⁴¹Kən etəmim itəm tatos e nikin agien ien rəha Uhgin, məto-inu in titun məmə suah u in ien rəha Uhgin, in otos nətəuən lan, tahmen əm e itəm ien min koatos. Kən etəmim itəm tatos e nikin agien etəm ətuatip, məto-inu in titun məmə in etəm ətuatip, in otos nətəuən lan, tahmen əm e etəm ətuatip. ⁴²Kən etəmim itəm tatos-ipən nəhau ətəp noan-məsin əm kəm rəhak etəmim, məto-inu in titun məmə rəhak etəmim, nat əpnəpin rəhak etəmim in ləhau agin, niphahrienən iatən kəm itəmat məmə, okol təsəmkarəpənən e rəhan nətəuən.”

w 10:31 Mat 6:26 **x 10:33** Luk 12:8-9 **y 10:36** Maeka 7:6; Luk 12:51-53

z 10:36 Nuwamən rəha Iesu otol məmə netəmim okotoor ilat min məto-inu, neen okotahatətə lan, məto neen okəsotahatətəən lan, kən moatətəhau. **a 10:37** Luk 14:26-27

b 10:38 Nipəti nəghatən rəha Iesu sənəmə rəhan netəmim okotəkəike kimis e nig kəməluau tahmen əm lan. Nipəti nəghatən u məmə kitat rafin kitiəh kitiəh kotəkəike motegəhan-in məmə Uhgin otol nəwian e nəmegəhən rəhatat. Okəm-naka netəmim okotol nəratən kəm kitat, okəm-naka kitat okotimis o nərgin, o kəm-naka nəratən min əh otəsuwamən e nəmegəhən rəhatat. Kitat kotəruru, məto kotətul matip əm o natigən e nəmegəhən itəm Uhgin tolkeike. **c 10:38-39** Mat 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; 17:33; Jon 12:25 **d 10:40** Mak 9:37; Luk 10:16; Jon 13:20

Iesu ne Jon Baptais
(Luk 7:18-35)

11 ¹Nian Iesu tinol namnun nэгəтunən rəhan netəm tuelef, təmiet ikin əh muwin e taon min e nitən Kalili, matəgəтun netəميم kən matən-iarəp nəghatən rəha Uhgин kəm ilat.

²E nian əh, Jon Baptais tətətig e kalapus, kən in təməto namnusən e wək itəm Iesu tatol. Kən təmahli-ipa rəhan neen netəميم kotuwин motəтарəh ron məmə, ³“?Tahro? ?Ik u etəm kəmatən aupən məmə suah kit otuwa, o itimat ekoatəsağgin etəميم kit min məmə otəpanuwa min?”

⁴Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwin motəplan Jon motən-ipən nat naka itəm nəmotuwa motəto kən motəplan: ⁵netəm niganəmtilat təpis kinoatəplan nat. Kən netəميم itəm nelkilat tərət kinotəto təwir kən minotaliwək. Kən netəm min u kəmosos nimisən leprosi, nuwigilat tinəwir. Kən netəm min u matəlgilat təmalu, roiu matəlgilat tinoag, kən netəm min u kəmotimis, kinotəmegəh min. Kən ian-rat min, roiu əh suah kit tinatən-iarəp namnusən təwir kəm ilat.” ⁶Etəميم otətig e nəwirən pahrien okəmə in təsəhlmanən rəhan nahatətəən lak o natimnat itəm io ekol.”

Iesu təməghat-in Jon Baptais

⁷Nian netəميم rəha Jon koatitəlig, kən Iesu tinətuoun matəghat-in Jon kəm netəm min u koatəpələh əh-ikin, matən məmə, “?Aupən, nəmotuwин ikin taruən-aruən ikin məmə nəkotəplan naka? ?Nəmotuwин məmə nəkotəplan suah kit tahmen e nuwig itəm nimətag tətəhləpik-ahləpik əpnəpin əm? Kəp. ⁸?Kən tahro itəmat nəmoatiet, məmə nəkotəplan suah kit itəm tatuwin e napən wir nəmtin tiəkis? Kəp. Netəm kotuwин e napən wir tol nəhlan, nian rafin kotətig e nimə rəha kig. ⁹?Kən tahro itəmat nəkoatiet, məmə nəkotəplan ien kit? Əwəh, niphahrienən, kən etəميم əh in ilis taprəkis-in ien. ¹⁰Inu etəm Naoa Rəha Uhgин təmatəghat-in nian Uhgин təmən məmə,

‘Otəplan-tu. Iatahl-ipinə rəhak iahləpis itəm otos rəhak nəghatən.

In otaupən-in ik məmə otol əpen-əpenə e rəham suatip.’^f

¹¹Niphahrienən iatən kəm itəmat, etəميم tikə itəm təmaiir e nətueintən in ilis taprəkis-in Jon Baptais, kən məto etəm ləhau aɡin e nərəmərəən rəha Uhgин, in ilis taprəkis-in Jon.^g ¹²E nian Jon Baptais təmətuoun matən-

e 11:5 Aes 35:5-6; 61:1 **f 11:10** Mal 3:1; Luk 1:76 **g 11:11** Ves u tatən məmə wək rəha Jon, in wək itəm tatos nisiiəən. In tatol əpen-əpenə suatip rəha Kristo itəm Uhgин otəhl-ipa, kən in tatən-iarəp məmə Kristo tinatuwa. Wək u in wək asol. Kən Jon in etəm-iasol məto-inu in tatos wək əh. Məto nat kit itəm in təwir taprəkis-in wək rəha Jon, in məmə suah kit tatuwa etəm rəha Uhgин nian in tətəhatətə e Iesu Kristo.

iarəp nəghatən rəha Uhgín mətəarus-pa roiu, nərəmərəən rəha Uhgín in təkaskik məmə otol wək matuwín. Kən netəmim itəm kotəskasik kotalkut pik məmə okotuwín motatig ahgin. ¹³Iatən nəhlan mətə-inu, aupən agin mətəarus-pa nian rəha Jon, nəghatən min rəha Lou itəm Uhgín təmosipən kəm Moses, ne nəghatən min rəha ien min rəha Uhgín, koatən-iarəp nərəmərəən rəha Uhgín.^h ¹⁴Kən okəmə níkitəmat tagien məmə nakotos nətəligən u, ekən məmə Jon in Elaija itəm in ien kit aupən kəmatən məmə otuwa.ⁱ ¹⁵Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mítun nəghatən min u.

¹⁶“?Netəm min u itəm koatatig roiu, ilat kotəhrol nulan? Ilat kotahmen e nísualkələh itəm koatəpələh ikin katol maket ikin moatakuhl motaun-in ilat min neen məmə, ¹⁷‘Itimat emotahl nau kəm itəmat məmə onakoatol danis rəha nagiənən lan, mətə itəmat nəkəsotolən danis. Kən itimat emoatasək eiuə rəha nímisən, mətə nəsotasəkən kitat min itimat.’ ¹⁸Iatən nəhlan mətə-inu Jon təmuwa, kən matətəuakəm mətəpəs nagwənən matəfak kəm Uhgín, kən məsənimən wain. Kən netəmim kotən məmə, ‘Suah əh, narmin rat kit tətətig lan.’ ¹⁹Mətə nian io, Nəti Etəmim, emuwa kən mətəgwən kən matənim wain, kən netəmim kotən məmə, ‘Otəplan-tu, suah əh in etəmim rəha nagwən pikən ne etəmim rəha napisən, kən motan kələh ilat netəmim rəha nosən məni e takis, ne netəmim itəm nol təfagə.’ Mətə netəmim itəm koatətəu-pən nítunən rəha Uhgín koatol wək wir min. Kən wək wir min əh koatəgətun məmə nítunən rəha Uhgín in nípahriənən.”^j

Nahməən asol otuwa

(Luk 10:13-15)

²⁰Kən Iesu təməghat əskasik e netəm e taon min əh itəm in təmöl nat píspis tepət ikin e niganəmtílat. Təməghat nəhlan mətə-inu ilat kəsotəuhlinən nətəligən rəhalat o rəhalat nolən rat min. ²¹Təmən məmə, “!Itəmat netəm Korasin, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! !Itəmat netəm Petsaeta, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! Mətə-inu emol pap nat píspis tepət e taon rəhatəmat! Kən okəmə emol natimnat min əh əpəh Taea ne Saeton aupən, okol netəmim əh-ikin əh kəmotəuhlin rəhalat nətəligən e nolən rat min, kən ilat kəmotuwín e natimnat rat motuwín moatəpələh e nəmtap e nígəm motəgətun məmə koatəto tərət agin o rəhalat nolən rat min.

²²Mətə iatən kəm itəmat məmə e nian əh itəm Uhgín otol nalpínən kəm netəmim, nalpínən rəhatəmat in otəskasik, maprəkis-in nalpínən rəha netəm Taea ne Saeton aupən ikin.^k ²³“?Kən itəmat netəm Kapaneam,

h 11:12-13 Luk 16:16 **i 11:14** Mal 4:5; Mat 17:10-13; Mak 9:11-13 **j 11:19** Mat 9:14
k 11:21-22 Aes 23; Esik 26:1–28:26; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sek 9:2-4

nikitəmat təht məmə Uhgín otíləs-ipər itəmat e ikin rəha nisaiiən əpəh e nego e neai? !Kəp! Məto Uhgín otəhlman itəmat nakotuwin ləhau aɡin, imə naulisən, məto-inu emol nat pispis tepət e taon rəhatəmat. Kən okəmə emol natimnat min əh əpəh Sotom, kən netəm ikin kəmotəuhlin rəhalat nətəligən, kən okol Uhgín təməsəəkkinən Sotom, kən təmətətig əm mətoarus-pa u-roiu.^l ²⁴Məto iatən kəm itəmat məmə e nian əh itəm Uhgín otol nalpínən kəm netəmim, nalpínən rəhatəmat in otəskasik, taprəkis-in nalpínən rəha netəm Sotom auppən ikin.”^m

Itəmat itəm ninotəpou

(Luk 10:21-22)

²⁵Kən e nian əh, Iesu təməfak matən məmə, “Tata Uhgín, ik Iəməmə rəha natimnat rafin ilis e neai ne ləhau e nətueintən. Iatənwiwi ik məto-inu nəməhluaig-in nípəti natimnat min u e niganəmti netəmim itəm kotenatig motitun wir nat. Kən nəmól-arəp kəm netəmim itəm kotahmen-pən əm e nisualkələh məmə okotitun wir.”ⁿ ²⁶Əwəh, Tata, inu nat kit itəm nakolkeike.”

²⁷Kən Iesu təmatəkəike matən kəm ilat məmə, “Rəhak Tata təmos-ipa nitunən rafin aɡin kəm io. Kən suah kit tikə itəm titun wir io u Nəti Uhgín, məmə io pah ətuatip. Məto Tata Uhgín əm titun. Kən suah kit tikə itəm titun wir Uhgín, məto io pisin əm u Nəti Uhgín, ekitun, ne netəmim itəm io emitəpun məmə ekol-arəp Tata Uhgín kəm ilat.”^o

²⁸“Otuwa ron io, itəmat itəm nəkotol pik wək kən ninotəpou o natipa-inən katipa əfigəm min, kən ekos-ipinə namegən.”^{p q} ²⁹Pəs kotalis rəhak katipa, kən pəs iakaupən məgətun itəmat lan. Iatən nəhlan məto-inu io etəm mətig, kən rəhak nətəligən in ləhau. Kən onəkotos namegən e rəhatəmat nəmegəhən. ³⁰Tol nəhlan məto-inu rəhak wək ekos-ipinə kəm itəmat in timətig, kən rəhak katipa in toigoig.”^r

Iəməmə rəha Sapat

(Mak 2:23–3:6; Luk 6:1-11)

12 ¹Kən e nian əh e Sapat kit, Iesu ne rəhan min netəmim kəmotəliwək motuwín-pən e nasumən rəha wit, nat kit tahmen e rais, kən rəhan netəmim nəumis təmus ilat, kən kəmotəhl noa wit kən motun.^s ²Məto nian Farisi min kəmotəplan ilat, kən kəmotən-ipən

l 11:23 Jen 19:24-28; Aes 14:13-15 m 11:24 Mat 10:15; Luk 10:12 n 11:25 1 Kor 1:26-29
o 11:27 Mat 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2 p 11:28 Nəghatən u ‘natipa-inən katipa
əfigəm min’ tatəghat-in Lou rəha netəm Isrel itəm kotahmen e nat təfigəm məto-inu Lou
min u, ilat kotəskasik pik, kən tiəkis o nolən. q 11:28 Jer 31:25 r 11:30 1 Jon 5:3
s 12:1 Dut 23:25

kəm Iesu mēmā, “!Ei, əplan-tu! Rəham netəmim koatol nat kit itəm koatətgəhl Lou rəha Sapat.”^t

³Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat mēmā, “?Nəmotafin o kəp, nat naka itəm Kig Tefit təmöl əpən, nian in ne rəhan min netəmim nəumis təmus ilat? ⁴In təmuwin imə e Nimə Tapolen Rəha Uhgın, kən mos pıret mun itəm pris min kinotos-ipən rəkis kəm Uhgın. Kən nolən əh tatətgəhl Lou, mətə-inu pıret əh, Lou tatən mēmā pris min əm kotitun nunən.^{u v 5}?Kən nəmotafin e Lou o kəp, mēmā nian rafin e Sapat, pris min əpəh e Nimə Rəha Uhgın, ilat koatol wək rəhalat itəm tatətgəhl Lou rəha Sapat? Mətə Uhgın tatəplan mēmā nat əh in tətuatip əm.^{w 6}Mətə iatən kəm itəmat mēmā suah kit u ikin-u in ilis taprəkis-in Nimə Rəha Uhgın.^{x 7}E Naoa Rəha Uhgın, in tatən mēmā,

‘Nat kit tatol nıkk tətəgien, inu mēmā onəkotasəkitun netəmim, mətə sənəmā rəhatəmat sakrifais min itəm nəkoatol moatos-ipa kəm io itəm tatol nıkk tətəgien.’^y

Okəmā nəkotitun nıpəti nəghatən u, kən netəm min u itəm kotətuatip, okol nəsotakilən ilat motən mēmā ilat koatol nolən rat. ⁸Iatən nəhlan mətə-inu io, Nəti Etəmim, io İərəmərə rəha Sapat.”

⁹Kən Iesu təmıet ikin əh, maliwək matuwin əpəh imə e nimə rəha nuəfımınən rəhalat. ¹⁰Kən əmun ikin əh, suah kit əh-ikin nelmin təmımis, təsəg-ətuatip-inən. Kən kəmotətapəh o Iesu mēmā, “?Tahro? ?In tətuatip e Lou mēmā e Sapat, etəmim titun nol-wırən etəmim itəm tatımis?” İlat kəmotətapəh ron mətə-inu koategəs-in nat tərət kit rəha Iesu itəm ilat okotıləs-ipən in e kot ron.^z

¹¹Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat mēmā, “?Okəmā itəmat kit rəhan kit sipsip, kən sipsip un tiwig-pən e noakımil e Sapat, nıkkətəmat təht mēmā suah əh otuwin miuw-pər-pa min? !Əwəh! Otəkəike muwin miuw-pər. ¹²!Mətə etəmim, in nat keike taprəkis-in sipsip! Kənu, in tətuatip əm e Lou mēmā natol nat itəm təwir e Sapat.”^a

¹³Kən təmən-ipən kəm etəm nelmin təmımis mēmā, “Əg-ətuatip-in-tu nelməm.” Kən təməg-ətuatip-in nelmin, kən nelmin tınuwa minəwir əgin min, tınahmen e nelmin kit min. ¹⁴Mətə Farısi min kəmotıet motuwin ihluə mınəotətə noa ron mēmā okotohamnu Iesu.^b

Iolwək itəm Uhgın təmıtəpun

¹⁵Kən Iesu təmıtun nətəlıgən rəhalat, kən təmıet ikin əh. Kən netəmim tərət kəmotuarısıg in. Kən in təmöl-wır nımısən rafin rəhalat kotuwa motəwir min. ¹⁶Kən təmən-ıəhau ilat mēmā okəsətən-ıarəpən in kəm

t 12:2 Eks 20:10 u 12:3-4 1 Saml 21:1-6 v 12:4 Lev 24:5-9 w 12:5 Nam 28:9-10
x 12:6 Mat 12:41-42 y 12:7 Hos 6:6; Mat 9:13 z 12:10 Luk 14:3 a 12:11-12 Luk 14:5
b 12:14 Jon 5:16

netəmim min.^c ¹⁷Natimnat min əh kəmotiet məmə nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgın otuwa mol nıpahrienən lan. Uhgın təmos-ipən kəm ien Aesea u aıpən o nən-iarəpən məmə,

¹⁸ “Inu iolwək rəhak itəm io enitəpun rəkis,
iakolkeike pik in, kən nıkkik tagien pik ron.
Kən io oekol məmə Narmin Rəhak otuwa mərioah lan.
Kən in otən-iarəp nolən ətuatıp rəhak ne nosmegəhən rəhak e
nıganəmti netəmim e nəptən pisin pisin min.^d

¹⁹ Okol in təsərgəhəuən kən məsagət əfəməhən,
məsəghat pikən ikin netəmim kotərgəfımən ilat min ikin.

²⁰ In etəm mətig,
kən in otol təwir kəm netəmim itəm koatəpou kən rəhalat nəsanənən
tikə.^e

In otol nəhlan mətoarus-pa nolən itəm in tətuatıp, otol win e nolən
itəm tərat.

²¹ Kən netəm u sənəmə noanol min rəha Isrel,
ilat okotələhəu-pən əskasik rəhalat nətəligən tətətig lan,
məmə in otosmegəh ilat.”^f

Iesu ne Pielsepul

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10)

²² Kən netəmim kəmotiləs suah kit motuwa kəm Iesu itəm nıganəmtin
təpis kən təsəghatən məto-inu narmin rat kit tətətig lan. Kən Iesu təmol-
wir min, kən suah əh tənətəplan nat kən minatəghat. ²³ Kən netəmim
rafin narmilat təmiwig motən məmə, “?Okəmə naka suah u in Mipi Kig
Tefit itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa?”

²⁴ Kən nian Farisi min kəmotəto nat əh ne nəghatən lan, kən kəmotən
məmə, “Suah əh tatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən əm rəha
Pielsepul u etəm-iasol rəha narmin rat min.”^g

²⁵ Məto Iesu titun nətəligən rəhalat, kən təmən-ipən kəm ilat məmə,
“Okəmə netəmim e kantri kit koatoor ilat min, kən okotərəkin rəhalat
kantri. Kən təhmen-pən əm e taon kit o latuənu kit, okəmə netəmim
kotoor ilat min, kən okotərəkin taon un o latuənu un.

²⁶ “Kən okəmə Setan tatəhg-iarəp narmin rat min rəhan e netəmim,
kən tatol atıp əm tikimır kəm in. ?Kən otahro nulan, rəhan nərəmərəən
otətul? ²⁷?Kən okəmə io iatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha
Pielsepul, kən təhro e rəhatəmat min netəmim? ?Ilat koatəhg-iarəp
narmin rat min e nəsanənən rəha pah? ?Rəha Setan? Kəp. Kən tərat

c 12:16 Mat 8:4; Mak 3:12 **d 12:18** Mat 3:17 **e 12:20** Nəghatən Kris ətuatıp rəha ves 20
tatən məmə, “Okol təsatgəhlən nuwig kit itəm təmeko, kən okol təsəmkəmis agin-əhən wik
rəha lait itəm tətəhaniəm əm.” **f 12:21** Aes 42:1-4 **g 12:24** Mat 9:34; 10:25

məmә nakoatән mēmә io iatol nәhlan. Tol nәhlan, rәhatәmat netәmim okotakil nәghatән min rәhatәmat, motән mēmә in neiueiuәән. ²⁸ Mәto okәмә iatәhg-iarәp narmin rat min e nәsanәнән rәha Narmin Rәha Uhgин, kән nәрәmәрәән rәha Uhgин tinuwa rәkis otәmat.^h

²⁹ “Kән ekән e suatip kit min tol nulan mēmә, etәmim kit tikә mēmә titun nuwinән e nimә rәha etәmim kit itәм tәsanән mēmә otәmik rәhan natimnat. Mәto otaupән mәlis әtain etәм u itәм tәsanән, uarisig tәpanuwин imә mәмki-rәkis rәhan natimnat.

³⁰ “Etәм u itәм tәsuarisig-inән io, in rәhak tikimir. Kән etәм u itәм tәsargәtainән sipsip min, in tator ilat kotagim atit.ⁱ

³¹ Tol nәhlan iatән kәм itәmat mēmә, Uhgин otafәl rәkis nolән rat min rafin pisin pisin,^j ne nәghatән rat min rafin pisin pisin itәм netәmim koatән lan, mәto otol nalpinән kән mәsaluinән nәghatән rat min itәм netәmim koatән e Narmin Rәhan.^k ³² Kән okәмә etәmim tatән rat io, Nәti Etәmim, kән Uhgин otaluin kән mәsalpinән. Mәto etәmim itәм tatән rat Narmin Rәha Uhgин, Uhgин okol tәsaluinән nian kit, e nәtueintән u, ne e nian itәм tatuwa.^l

³³ “Okәмә nig in tәwir, kән noan in tәwir, okәмә nig in tәrat, kән noan in tәrat. Tol nәhlan mәto-inu itәmat nәkotәplan әm e noa nig mēmә nig in tәwir o nig in tәrat.^{m n} ³⁴ Itәmat nәkotahmen e sinek! Itәmat noatol nolән eko-eko, kән itәmat netәм nakotәrat. Okol nәsotәнән nat tәwir kit, mәto-inu nian etәmim tatәghat, tatән әm nat naka itәм tәrioah e nikin.^o

³⁵ Etәmim itәм nәtәligән tәwir tәrioah e nikin, nian rafin in tatән nat itәм in tәwir. Kән etәmim itәм nәtәligән rat tәrioah e nikin, nian rafin in tatән nat itәм tәrat. ³⁶ Iatән kәм itәmat mēmә e nian Uhgин otakil netәmim lan, netәmim okotәkәike kән-iarәp kәм in mēmә tahro ilat kәmoatән nәghatән rat әpnaripin min rafin rәhalat. ³⁷ Tol nәhlan, in otakil rafin nәghatән pisin min rәhatәmat, mēmә itәmat netәм kotәtuatip o netәм kotәrat.”

h 12:28 Wәk 10:38; 1 Jon 3:8 **i 12:30** Mak 9:40; Luk 9:50 **j 12:31-32** Uhgин tәfafәl rәkis nolән rat min nian netәmim kotәuhlin rәhalat nәtәligән kән moatәpәh-in mēmә in otaluin mәsalpinән rәhalat nolән rat min. **k 12:31** Hip 6:4-6 **l 12:32** Netәmim neen kotән mēmә nәghatән u tatәghat-in netәм min u itәм kәmoatән mēmә Iesu tatol-wir netәmim e nәsanәнән rәha Setan. Tahmen әm mēmә ilat kotaun-in mēmә Narmin Rәha Uhgин in Setan. Netәmim neen min kotән mēmә nәghatән u tatәghat-in netәmim itәм kәsotahatәtәән әh e Iesu, kән motapәs wәk rәha Narmin Rәha Uhgин. **m 12:33** Nipәti nәghatән rәha Iesu mēmә in etәм tәwir mәto-inu tatol әm natimnat wir min. **n 12:33** Mat 7:16-20 **o 12:34** Mat 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:43-45

Nəmtətin rəha Jona
(*Mak 8:12; Luk 11:29-32*)

³⁸ Kən iəgətun min neen rəha Lou ne Farisi min kəmotən-ipən kəm in məmə, “Iəgətun. Ekotolkeike məmə ekotəplan nəmtətin kit itəm tapispis itəm ik onəkol.”^p;

³⁹ Məto təməni-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat netəm roiu ne, nakotərat, nəmotapəs rəhatəmat nahatətəən o Uhgın, tahmen e pətan kit tapəs rəhan iərman matətəu-pən suah pisin. Kən roiu nakotolkeike məmə ekol nəmtətin kit itəm otəgətun məmə emisi-pən o Uhgın. Məto Uhgın otos-ipən əm nəmtətin kitiah əm, kən inəh nəmtətin rəha ien əh Jona.”^q

⁴⁰ Tahmen əm məmə Jona təməməhl e nian kisil lapin ne nərauiəgən e nərpə nəm asol, kən Nəti Etənim, in otəməhl nian kisil lapin ne nərauiəgən əpəh e niki nəptən.”^r

⁴¹ “E nian əh itəm Uhgın otakil netənim rafin, kən netəm Nineva əpən, ilat okotətul motən-iarəp məmə itəmat noanol rəha Isrel nakotərat. Okotitun nənən nəhlan məto-inu nian ilat kəmotətə nəghatən rəha ien əh Jona, ilat kəmotəuhlin rəhalat nətəligən o rəhalat nolən rat min. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilis taprəkis-in Jona tinuwa.”^s ⁴² Kən e nian əh itəm Uhgın otakil netənim rafin, kən kwın rəha nəptən pis ikin,^t in otətul mən-iarəp məmə itəmat netəm nakotərat. Otitun nənən nəhlan məto-inu, in təmiet e nikalin nəptən əpəh isəu agin, kən maliwək muwa məmə otətə nəghatən rəha Kig Solomon itəm tenatig wir. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilis taprəkis-in Kig Solomon tinuwa.

⁴³ “Nian narmin rat tiet e etənim, kən in otuwın maliwək mətən əpəh ikin nig ne niamitə tikə ikin, kən nəhau tikə ikin, mategəs-in ikin otatig mameg ikin, məto təsəplanən. ⁴⁴ Kən tən atip əm kəm in məmə, ‘Ekitəlig-pən e rəhak nimə itəm emisi-pən ikin.’ Kən nian tuwa məplan nimə, etənim tikə ikin, kən kəmafəl, kən məlin wir natimnat. ⁴⁵ Kən tuwın mit narmin rat sepin min itəm kotərat pik taprəkis-in in, kən motuwın imə motatig, kən natigən rəha suah əh roiu tərət pik taprəkis-in rəhan natigən itəm əpən. Kən kotahmen əm e itəmat netəm kotərat itəm nəkotatig roiu.”^u

Mama rəha Iesu ne pian min
(*Mak 3:31-35; Luk 8:19-21*)

⁴⁶ Nian Iesu tatəghat əh kəm netənim, kən rəhan mama ne pian min koatətul əpəh ihluə moatəpəh-in məmə okotəghat kəm in. ⁴⁷ Kən

p 12:38 Mat 16:1; Luk 11:16; Jon 6:30 **q 12:39** Jona 1:17; Mat 16:4;
Mak 8:12 **r 12:40** Jona 1:17 **s 12:41** Jona 3:5 **t 12:42** 1 King 10:1; 2 Kron 9:1
u 12:45 Luk 11:24-26; 2 Pita 2:20

etəmim kit təmən-ipən kəm Iesu məmә, “Rəham mama ne piam min əpəh ihluə koatətul. İlat kotolkeike məmә okotəghat kəm ik.”^v 48 Kən Iesu təmən-ipən kəm suah əh itəm təmən-iarəp məmә, “?Pah u rəhak mama, kən pah u piak min?” 49 Kən mäg-ətuatip-in-pən nelmin mägətun-pən rəhan netəmim, kən mən məmә, “!Inu rəhak mama ne piak min! 50 İatən nəhlan mətō-inu pah u tatol nəwia rəhak Tata əpəh ilis e nego e neai, in piak, ne winik, ne rəhak mama.”^w

Nimaa nəghatən e nəptən

(Mak 4:1-20; Luk 8:4-15)

13 1 E nian ətuatip əh, Iesu təmiet e nimə muwin matəpələh əpəh iuəhkir e nikali Lek Kalili. 2 Mətō-inu netəmim tepət kəmotuwa kətul kitəlau in, kən in təmuwin e bot kit matəpələh. Kən netəmim kəmoatətul ipar.^x 3 Kən in təmən-ipən natimnat tepət kəm ilat e nimaa nəghatən min.

Təmən məmә, “Etəmim kit təmuwin məmә oteatəgtəg rəhan nikuti wit əpəh e rəhan nasumən. 4 Kən nian təmərakin-rakin rəhan nikuti wit, neen kəmotisas-pən e suatip, kən mənig min kəmotuwa motun ilat rafin. 5 Kən nikuti wit neen kəmotisas-pən e nəptən itəm kəpiel iuəhkir əm. Kəmotəwiə uəhai əm mətō-inu nəptən noan məsin əm. 6 Mətō nian mitgar tər, kən məhg ilat koatauke-auke mətō-inu nokilat təseiuaiu pikən. 7 Kən nikuti wit neen kotisas-pən e niki nəlkosik, kən nian nikuti wit kotəwiə mətō nəlkosik tətatu-atu ilat kən kəmotamis. 8 Kən nikuti wit neen min kəmotisas-pən e nəptən itəm təwir, kən kəmotoe-in noalat, neen noalat wan-hanrit, neen noalat sikiste, neen noalat tate. 9 Etəm matəlgin tatig, təwir məmә in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.”

10 Kən netəm rəha Iesu kəmotuwa motəpəh ron məmә, “?Tahro natəghat kəm netəmim e nimaa nəghatən min?”

11 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmә, “İatən nəhlan mətō-inu itəmat un, Uhgın təmerəh e suatip otəmat məmә itəmat onəkotitun nəghatən anion min rəha nərəmərəən rəha Uhgın. Mətō ilat əh, Uhgın təməserəhən e suatip nulan olat. 12 Tol nəhlan mətō-inu, etəm u itəm rəhan əh-ikin nitunən, Uhgın otos-ipən min nitunən kəm in, kən rəhan nitunən in otepət pik. Mətō etəm u itəm rəhan nitunən tikə, Uhgın otos-irəkis rafin rəhan nitunən itəm nikin təht məmә in tatos.^y 13 İatəghat e nimaa nəghatən kəm ilat mətō-inu ilat koatəplan pap mətō kəsotitunən, kən ilat koatəto pap mətō kəsotitun wirən. 14 Nəmegəhən rəhalat tatol nəghatən rəha ien Aesea tatuwa matol nipahrienən lan. In təmən məmә,

v 12:47 E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghtən Kris aupən, ves 47 tikə. w 12:50 Rom 8:29 x 13:2 Luk 5:1-3 y 13:12 Mat 25:29; Mak 4:25; Luk 8:18; 19:26

‘Okokatato, moatato, moatato,
mæto okol kəsotitunən.
Kən okokatəplan, moatəplan, moatəplan,
mæto okol kəsotitunən nian kit.

¹⁵ Tol nəhlan mæto-inu nikilat tinuwa məskasik,
kən kinotərou-in nətəlig-inən,
kən motahtosig-in niganəmtilat.
Okəmæ təsolən nəhlan, okəm-naka ilat okotəplan e niganəmtilat,
kən ilat okotətəlig-in e matəlgilat,
kən nikilat otəmət-mətig,
kən okotitun,
kən okotəuhlin-pa ilat ron io məmæ ekosmegəh ilat.’^z

¹⁶Mæto itəmat u, Uhgın təmawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat, kən nian nəkotəplan, nəkotitun, kən nian nakotəto, nəkotitun. ¹⁷Nipahrienən iatən kəm itəmat məmæ, ien min tepət ne netəm ətuatip min tepət kəmotolkeike pik məmæ okotəplan nat naka itəm nakoatəplan, mæto kəsotəplanən. Kən motolkeike pik məmæ okotəto nat naka itəm nakoatəto, mæto kəsotətoən.”^a

¹⁸Kən Iesu təmatəkaike matən məmæ, “Itəmat otətəlig-in wir-tu məmæ nəkotitun nipəti nimaa nəghatən rəha etəm u itəm təmərakin nikuti wit. ¹⁹Nikuti wit itəm təmisas e suatip, in tahmen e etəmim itəm tətə nəghatən rəha nərəmərəən rəha Uhgın, mæto in təsitunən. Kən Setan tuwa mos-irəkis uəhai əm nəghatən əh itəm təmuwin e nikin.

²⁰“Kən nikuti wit itəm təmisas-pən e nisip itəm kəpiel iuəhkir əm, in tahmen e etəmim itəm tatəto nəghatən rəha Uhgın, kən mos e nikin agien, ²¹mæto nokin təseiuiu pikən, kən tatətul əm o nian əkuəkir əm. Nian nəsəsauən, o nəratən tuwa e nəmegəhən rəhan o nəghatən əh, kən təme uəhai əm e rəhan nahatətəən.

²²“Kən nikuti wit itəm təmisas-pən e niki nəlkosik, in tahmen e etəmim itəm tətə nəghatən rəha Uhgın, mæto rəhan nətəligən tatuwin pik o natimnat rəha nətueintən, kən in tolkeike məmæ rəhan nautə otepət, kən nətəligən min əh kotatu-atu nəghatən rəha Uhgın, kən nəghatən əh təsoe-inən noan.”^b

²³“Mæto nikuti wit itəm təmisas-pən e nəptən wir, in tahmen e etəmim itəm tətə nəghatən rəha Uhgın kən mitun nipətin. Kən e nəmegəhən rəhan, in otoe-in noan, nian neen noan wan-hanrit, nian neen noan sikiste, kən nian neen noan tate.”

Nimaa nəghatən e manuwihl itəm tərat

²⁴Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min kəm ilat matən məmæ, “Nərəmərəən rəha Uhgın, in tahmen e etəmim kit itəm təmərakin nikuti

z 13:14-15 Aes 6:9-10; Jon 12:40; Wək 28:26-27 **a 13:16-17** Luk 10:23-24
b 13:22 Luk 12:16-21; 1 Tim 6:9-10,17

wit e rəhan nasumən. ²⁵Məto nian in ne rəhan min netəmim kəmoatapil, rəhan kit tikimir təmuwin mərakin nikuti manuwihl rat min e rəhan nasumən, kən magim. ²⁶Kən nikuti wit wir min kəmotəwiə motol iahgin motol noalat. Məto e nian əh, nikuti manuwihl rat min kəmotər min motuwa motol iahgin.

²⁷“Kən slef min rəha etəmim əh, kəmotuwa motəplan in, motən məmə, ‘Etəm-iasol. ?Nikuti wit min itəm nəmərakin e rəham nasumən, ilat nikuti wit wir min əm, o kəp? ?Məto tahro nikuti manuwihl rat min kinotər?’ ²⁸Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Tikimir kit təmol nat əh.’

“Kən rəhan slef min kotən-ipən kəm in məmə, ‘?Məto tahro? ?Nakolkeike məmə itimat ekotuwin kew rəkis manuwihl rat min əh?’

²⁹“Məto təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Kəpə. Otəpəs. Okəmə itəmat nakotuwin kew rəkis manuwihl rat min, kən mətə nakotew rəkis min wit wir min. ³⁰Pəs ilau kərən əm kuər mətoarus-pən wit tinimətə. Kən ekən-ipən kəm netəmim itəm okotəulək-in wit məmə ilat okotəupən motew rəkis manuwihl itəm tərət motəlis o nərakin-pənən e nigəm. Uarisig okotəulək-in wit wir min moatəmik moatuwa e nipəgnoa nimə rəhak itəm katəlin nagwənən ikin.’ ”

Nimaa nəghatən e nikuti mastat^c

(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

³¹Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min kəm ilat məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgın in tahmen e nikuti mastat itəm etəmim təmos muwin məfe e rəhan nasumən. ³²Nikuti mastat əh in nətin agin, məto nian in otəwiə, in otuwa iahgin tahmen e nig kit, kən mənig min itəm koatiwig ilis okotuwa motol nimaalat e nelmin min.”

Nimaa nəghatən e is

(Mak 4:33-34; Luk 13:20-21)

³³Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgın in tahmen-pən e is noan məsin itəm pətan kit tətalkin e flaoa tepət itəm kəmol-pən e pesin asol, kən tətahl flaoa rafin tətasis matol iahgin.”

³⁴Natimnat min əh rafin, Iesu təmuəh nimaa nəghatən lan kəm netəmim. Nipahrienən məmə təməsənən nat kit kəm ilat okəmə təməsəhən nimaa nəghatən. ³⁵Nolən əh təmol nəghatən rəha ien aupən tatuwa matol nipahrienən lan. Təmən məmə,

“Ekən-iarəp rəhak nəghatən e nuəhən nimaa nəghatən min.

Ekən-iarəp natimnat itəm eməhluəig-in ilat nian emətuoun matol nətueintən mətoarus-pa u-roiu.”^d

c 13:30 Mastat in nig itəm katol-pən nikutin e nagwənən məmə tatəpien wir. Nikutin in natiəkəku agin. **d 13:35** Sam 78:2

Iesu tāmən nīpəti nīmaa nəghatən e manuwihl

³⁶Kən Iesu tāmiet rəkis e netəmim, kən muwin e nīpəgnoa nīmə kit. Kən rəhan mīn netəmim kəmotuwa ron motətapəh məmə, “Ən-tu kəm itimat nīpəti nīmaa nəghatən e manuwihl itəm təmər e nasumən.”

³⁷Kən Iesu tāmən-ipən məmə, “Etəmim itəm təmərakin nīkuti wit e nasumən, inu io, Nəti Etəmim. ³⁸Kən nasumən, in nətueintən, kən nīkuti wit wir mīn, ilat u netəmim rəha Uhgīn itəm tatərəmərə elat. Kən manuwihl rat mīn, ilat netəmim rəha Setan. ³⁹Kən tīkīmīr itəm təmuwin mərakin manuwihl rat, in Setan. Kən nian okəulək-in nasumən, in namnun nian, kən netəmim itəm koatəulək e nasumən, ilat u nagelo mīn. ⁴⁰Okotəmīk manuwihl rat motan-ətīp e nīgəm, nolən əh tahmen əm e namnun nian.”^e

⁴¹“Io Nəti Etəmim, ekahl-ipinə nagelo mīn rəhak okotuwin ikin iatərəmərə ikin, motoe rəkis natimnat rafin ne netəmim rafin itəm koatiuw-pən netəmim o nolən təfagə rat mīn.”^f ⁴²Ilət okotərakin-pən ilat e nīgəm asol, kən ikin əh netəmim okotasək kən moatəgətain nəluilət mīn.”^g ⁴³Kən netəm kotətuatīp okotasīə tahmen e mīt e nərəmərəən rəha rəhalat Tata Uhgīn. Etəm matəlgin tatīg, in otəkəike mətəlīg-in wir nəghatən mīn u.”^h

Nīmaa nəghatən e bokis mənī itəm tatəhluaig

⁴⁴Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgīn in tahmen e bokis mənī kit itəm tatəhluaig e nəptən kit. Kən etəmim kit təmətan məplan bokis mənī əh, kən tatīg mītənim mīn. Nīkin təmagien pīk, kən təmuwin mol-salim-in natimnat rafin rəhan, kən mos-nəmtīn nəptən əh.”

Nīmaa nəghatən e kəpiel perel

⁴⁵Kən Iesu tāmən məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgīn in tahmen e etəmim itəm tategəs-in natimnat, kən matol-salim-in mīn. Kən in tategəs-in kəpiel wir mīn nəmtīlāt tīəkis, katən məmə perel. ⁴⁶Nian təməplan perel kit itəm təwir pīk agin, kən in təmuwin mol-salim-in rəhan natimnat rafin, kən muwin mos-nəmtīn perel əh kən mīləs rəhan.”

Nīmaa nəghatən e net rəha niuwən nəm

⁴⁷Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgīn in tahmen e nian netəmim koatərakin-pən net əpəh itəhəi moatos nəm pīsīn pīsīn mīn lan. ⁴⁸Nian net tīnərīoah e nəm, kən kotīuw-par net, kən

e 13:40 Sam 78:2 f 13:41 Mat 24:31; 25:31; Mak 13:27 g 13:42 Mat 8:12
h 13:43 Mat 8:12

motoor nəm min motaii-pən nəm wir min e kətim asol min rəhalat, məto okotərakin nəm itəm kotərat. ⁴⁹Kən e namnun nian, nagelo min okotuwa motos-irəkis netəmim itəm kotərat o netəmim itəm kotətuatip, ⁵⁰kən motərakin-pən netəm kotərat e nigəm asol, kən ikin əh netəmim okotasək moatəgətain nəluilat.ⁱ

⁵¹“?Itəmat nəkotitun natimnat min un, o kəp?” Kən ilat kəmotən kəm in məmə, “Əwəh.” ⁵²Kən təmən kəm ilat məmə, “Tol nəhlan, iəgəturn min rafin rəha Lou itəm kəməgəturn wir ilat e nərəmərəən rəha Uhgın, kotahmen e etəm-iasol rəha nimə itəm rəhan nautə tərət. Kən nian kit in tatos-irəkis nat wi e rəhan nautə, kən nian kit min tatos-irəkis nat oas.”^j

Ien itəm kəsisiai-inən (Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³Nian Iesu tinol namnun nuəhən nimaa nəghatən min əh, kən təmiet ikin əh, ⁵⁴muwin iman ikin. Kən təmatəgəturn netəmim əpəh e nimə rəha nuəfiminən, kən narmilat təmiwig, kən kotən məmə, “?Suah u təmiləs hiə nenatigən əh ne nəsanənən əh o nolən nat pispis min?^k ⁵⁵Suah əh, kitat kotitun wir in. ?In neti etəmim itəm tatol nimə, o kəp? ?Kən rəhan mama, in Meri, kən pian min ilat Jemes, ne Josep, ne Saimon, ne Jutas, o kəp?^l ⁵⁶?Kən rəhan kaka min kitat min ilat, o kəp? ?Təmos hiə nitunən o nolən natimnat min əh?” ⁵⁷Kən nikilat təsagienən ron kən motəuhlin məntaalat ron.

Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə suah kit in ien, netəmim rafin koatisiai-in. Məto rəhan min netəmim əpəh latuənu ne rəhan min netəmim e nipəgnoa nimə rəhan, ilat əm kəsotisiai-inən.”^m

⁵⁸Kən təməsələn nat pispis tərət ikin əh, məto-inu ilat kəsotahatətəən lan.

Kig Herot Antipas təməghat o Iesu (Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

14 ¹E nian əh, Kig Herot Antipas u tatərəmərə e nitən Kalili, təməto namnusən rəha Iesu. ²Kən təmən-ipən kəm rəhan etəm-iasol min məmə, “Suah u in Jon Baptais itəm təməmegəh min e nimisən. Tol nəhlan tatos nəsanənən əh o nolən nat pispis min.”

Nimisən rəha Jon Baptais

³⁻⁴Herot Antipas təməghat nəhlan məto-inu in təmohamnu rəkis Jon Baptais. Inu namnusən e nimisən rəha Jon Baptais, tol min-nulan.

i 13:50 Mat 13:42; Luk 13:28 j 13:52 Kəm-naka nəghatən u ‘nat oas’ tatəghat-in nəghatən rəha Uhgın itəm kəmətə rəkis e Naoa Rəha Uhgın əpəh e Oltesteman, kən nəghatən u ‘nat wi e rəhan nautə’ tatəghat-in nəgəturnən wi rəha Iesu. k 13:54 Jon 7:15 l 13:55 Jon 6:42 m 13:57 Jon 6:42

Aupən ikin, Kig Herot Antipas tɛmaklɛh-in Herotias u pɛtaguihl rɛha pia Herot u, Filip Kitiaɛh. Kɛn Jon tɛmɛn-ipɛn kɛm in mɛmɛ, “Tɛsɛtuatipɛn mɛmɛ nɛkilɛs pɛtan u, mɛto-inu nakatɛtgɛhl Lou.” Kɛn Herot Antipas tɛmaskɛlim Jon o Herotias, mɛlis ɛtain, mɛlɛs-ipɛn e kalapus.⁵ Herot Antipas tolkeike mɛmɛ in otohamnu Jon, mɛto tɛmɛsolɛn mɛto-inu tatɛgin netɛmim. Ilat koatisiai-in Jon moatɛn mɛmɛ in ien kit.⁶

⁶Mɛto nian kit, Herot Antipas tɛmol lafet kit rɛha nian tɛmaiir lan, kɛn pɛtan ɛkɛku, nɛti Herotias, tɛmol danis aupɛn e niganɛmti netɛmim rafin. Kɛn rɛhan nolɛn danis tɛmol Herot Antipas nɛkin tɛmuwɛn pik lan, ⁷kɛn tol nɛhlan, in tɛmɛn-iɛkis mos noanawil mɛmɛ in otos-ipɛn nat naka itɛm pɛtan ɛkɛku ɛh tolkeike. ⁸Kɛn Herotias tɛmɛghat kɛm nɛtin, kɛn nɛtin tɛmɛn-ipɛn kɛm Herot Antipas mɛmɛ, “Os rɛhn-kapɛ Jon Baptais e plet kit muwa ikin-u mos-ipa kɛm io roiu.” ⁹Kɛn kig, nɛkin tɛprou. Mɛto tɛmɛn-ipɛn kɛm rɛhan netɛmim mɛmɛ ilat okotol nɛwia nɛti Herotias, mɛto-inu o rɛhan noanawil ne nɛniɛkisɛn itɛm tɛmol e niganɛmti netɛmim. ¹⁰Kɛn tɛmahl-ipɛn netɛmim neen kotuwɛn e kalapus, kɛn ilat kɛmotɛtatip rɛkis rɛhn-kapɛ Jon ikin ɛh, ¹¹motɛlɛhɛu-pɛn e plet kit, motos motuwa, motos-ipɛn kɛm nɛti Herotias, kɛn in tɛmos-ipɛn kɛm rɛhan mama. ¹²Kɛn netɛmim rɛha Jon kɛmotuwɛn motilɛs nɛpɛtin motuwɛn motitɛnim, kɛn motuwɛn motɛn-ipɛn kɛm Iesu.

Iesu tɛmagwɛn netɛmim faif-taosan
(*Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14*)

¹³Nian Iesu tɛmɛto namnusɛn ɛh, kɛn tɛmɛtipɛn e bot kit muwɛn ɛpɛh ikin kɛkɛ-kɛkɛ ikin. Mɛto nian nɛmanin netɛmim kɛmotitun ikin tɛmuwɛn ikin, ilat kɛmotiet e rɛhalat latuɛnu min motaliwɛk ipar motuarisig-in Iesu. ¹⁴Nian Iesu tɛmuwar, tɛmɛplan nɛmanin netɛmim tɛpɛt, kɛn nɛkin tɛmahmɛ olat matakeike ilat, kɛn mol-wir nimisɛn min rɛhalat.

¹⁵Kɛn ehnaipɛn iuɛhkɛr o nɛpinɛpɛn, rɛhan min netɛmim kɛmotuwa ron moatɛn mɛmɛ, “Ikin-u, ikin kɛkɛ-kɛkɛ ikin, kɛn otɛsuwɛhɛn talugin. Ahl-ipɛn nɛmanin netɛmim mɛmɛ okotuwɛn latuɛnu min motos-nɛmtin nigilat neen nagwɛnɛn.”

¹⁶Kɛn Iesu tɛmɛn-ipɛn mɛmɛ, “Kɛp. Otɛpɛs ɛm ilat kotatig, kɛn itɛmat ɛm otagwɛn ilat.”

¹⁷Mɛto kɛmotɛn-ipɛn kɛm in mɛmɛ, “Itɛmat ekoatos ɛm pɛret faif ne nɛm kɛiu.”

¹⁸Kɛn tɛmɛn mɛmɛ, “Otos motuwa kɛm io.” ¹⁹Kɛn mɛn-ipɛn kɛm netɛmim mɛmɛ okotɛpɛlɛh lɛhau e manuwihl. Kɛn tɛmos pɛret faif ne nɛm kɛiu ɛh, masipɛr ɛpɛh e neai, matɛfak-pɛn ron, kɛn mɛmkas pɛret. Kɛn tɛmos-ipɛn kɛm rɛhan min netɛmim, kɛn ilat kotos-ipɛn kɛm

nimanin netāmim.^p ²⁰ Kən ilat rafin kəmotagwən, nərpilat tasis. Kən nimismisi nagwənən itəm kəmotapəs, netāmim rəha Iesu kəmotaiipən e kətim asol ilat tuelef itəm kəmotər kər wir. ²¹ Kən netāmim itəm kəmotagwən, nəman əm tahmen e faif-taosan, məto kəsafinən nīpitan ne nisualkələh.

Iesu təmaliwək e nəhau
(Mak 6:45-52; Jon 6:16-21)

²² Kən Iesu təmən kəm rəhan netāmim məmə ilat okotətipən e bot motaupən moatuwin entənīpən-pən e lek, məto in otahlipən netāmim kotitəlig-pən iməlat min ikin. ²³ Nian tinahl-ipən rəkis netāmim, kən muwin əpəh ilis e nitot kit in pisin əm, məmə otəfak. Nian tinalugən, Iesu pisin əm əh-ikin,^q ²⁴ məto bot tinuwin rəkis ilugin e lek, kən tinatiləs pikən nīmətag, kən peau-peau min kinoatoh bot.

²⁵ Kən lapin iuəhkir o nianən, Iesu təmaliwək e nətuei nəhau muwa olat. ²⁶ Məto nian netāmim rəha Iesu kəmotəplan in tətaliwək e nətuei nəhau, kən kəmotəgin pik moatən məmə, “!Ei, narmi etāmim kit!” Kən kəmotasək əfəməh məto-inu koatəgin.^r

²⁷ Məto uəhai əm, Iesu təməghat kəm ilat məmə, “!Ei, nikitəmat tətul məha-məha. Io əpəh. Sotəginən!”

²⁸ Kən Pita təmə, “!Ərəmərə, okəmə ik pahrien, kən aun-in io ekaliwək e nətuei nəhau minə.”

²⁹ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Wa.”

Kən Pita tiet e nətuei bot, kən maliwək e nətuei nəhau matuwin o Iesu. ³⁰ Məto nian təməplan nīmətag, kən nikin təməgin pik, kən minətuoun mətamnim mətasək-pən o Iesu matən məmə, “!Ərəmərə, asitu lak!” ³¹ Kən roiu agin, Iesu təmea-pən maskəlim Pita, kən mən-ipən kəm in məmə, “!K rəham nahatətəən təkəku agin. ?Tahro rəham nahatətəən təkəku lak?”^s

³² Kən nian kəmuətipən e bot, kən nīmətag təmuraht nelmin. ³³ Kən ilat e nətuei bot kəmosot-ipən nisialiən asol kəm in moatən məmə, “Pahrien, ik Nəti Uhgın.”

³⁴ Nian kīnotuwin entənīpən-pən, kəmotuwar e nəptən Kenesaret. ³⁵ Kən nian netāmim əh-ikin əh kīnotitun Iesu, kotahl-ipən nəghatən tuwin mitəlau o netāmim e latuənu min rafin əh-ikin. Kən kəmosot rəhalat min netāmim itəm koatimis motuwa o Iesu, ³⁶ kən kəmotəkəike o Iesu məmə ilat itəm koatimis okotek əm nīpəgnəmti kot rəhan. Kən ilat rafin itəm kəmotek nīpəgnəmti kot rəhan, rəhalat nīmisen təmikə, kən kəmotəwir.^t

p 14:19 Mat 15:35-39; Mak 8:6-10 q 14:23 Luk 6:12; 9:28 r 14:26 Luk 24:37
s 14:31 Mat 8:26; Mak 4:39 t 14:36 Mat 9:20-21; Mak 6:53-56

Nat itəm tatol etəmim tamkimik
(Mak 7:1-23)

15 ¹Kən Farisi min neen ne iəgətun min neen rəha Lou kəmotisi-pən Jerusalem motuwa o Iesu. Kən motətapəh ron məmə, ²“?Tahro rəham netəmim koatətgəhl kastom rəhatat itəm rəhatat pipi min aupən kəmotəgətun kitat lan? Ilat kotagwən, mətə kəsotaupənən motaikuas e nelmilat.”

³Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Mətə tahro itəmat min nakoatətgəhl Lou rəha Uhgīn o naskəlīm əskasikən kastom rəhatəmat? ⁴Iatən nəhlan mətə-inu, Uhgīn təmən məmə, ‘Nəkotəkəike motisiai-in rəhatəmat tata ne mama,’^u kən təmən min məmə, ‘Etəmim itəm otəghat rat e rəhan tata o mama, okəkəike kohamnu.’^v ⁵Mətə itəmat nakotən məmə, okəmə suah kit rəhan kit mənī əh-ikin itəm in titun nasituən e rəhan tata ne mama lan, in titun nənən kəm ilau məmə, ‘Kəsi, emələhəu pisin mənī u məmə rəha Uhgīn,’ ⁶kən okol in otəsisiai-inən rəhan tata, kən məsos-ipənən mənī u kəm in. E nolən əh, itəmat noatol nəghatən rəha Uhgīn tatol nat əpnapin lan, mətə-inu itəmat nakotolkeike məmə nakotaskəlīm kastom rəhatəmat min əm.

⁷!Rəhatəmat nənən təwir, mətə nikitəmat tamkimik! Ien Aesea təməghat-in itəmat ətuatip nian təmatən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn itəm tatən məmə,

⁸ ‘Netəm min u koatisiai-in io e nohlilat əm,
mətə nikilat isəu ron io,

⁹ Rəhalat nolən rəha nəfakən ron io in nat əpnapin əm,
kən nian koatəgətun, koatən məmə nəghatən min rəhak,
mətə in nəghatən min rəha netəmim əm.’^w

¹⁰Kən Iesu təmaun-in netəmim məmə okotuwa ron, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Otətəlig-in-tu, kən motitun nat u. ¹¹Nat naka itəm katun, təsolən etəmim tamkimik e niganəmti Uhgīn, mətə nat naka itəm tatiet e nohli etəmim, in tatol etəmim tamkimik e niganəmti Uhgīn.”^x

¹²Kən rəhan netəmim kotuwa ron moatətapəh məmə, “?Nəkītun məmə Farisi min, nikilat tərət nian kəmotətə nəghatən əh?” ¹³Kən təmən-ipən məmə, “Nig min rafin itəm rəhak Tata əpəh e nego e neai təməsəfeən, okew-pər ilat nokin. ¹⁴Apəs ilat. Ilat koatit netəmim, mətə niganəmtilat təpis. Okəmə etəmim itəm niganəmtin təpis tit etəmim kit min itəm niganəmtin təpis, kən ilau kərən okiawig-pən e noakimil.”^y

¹⁵Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “Ən-tu nipəti nimaa nəghatən kəm itimat.”

¹⁶Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Itəmat rəhak netəmim, mətə itəmat min nəsotitunən əh? ¹⁷?Nəkotitun o kəp məmə, nat naka

u 15:4 Eks 20:12; Dut 5:16 v 15:4 Eks 21:17; Lev 20:9 w 15:9 Aes 29:13
x 15:11 Mat 12:34 y 15:14 Luk 6:39; Rom 2:19

itəm tatuwin e nohli etəmim meiuaiu e nərpin, kən miet min e nipəti etəmim? ¹⁸Məto natimnat itəm tatisi-pən e niki etəmim kən matiet e nohli etəmim, matol etəmim tətamkimik e niganəm̄ti Uhḡin. ¹⁹Tol nəhlan məto-inu, natimnat itəm tatisi-pən e niki etəmim kotol nulan: nətəligən tərət min; nohamnuən etəmim; nakləh-inən pətan; nipitan ne nəman ne, koatit anion ilat min; nakləhən; nəghat eiuaən e netəmim; nən ratən nər̄gi etəmim. ²⁰Inu natimnat itəm tol etəmim tətamkimik e niganəm̄ti Uhḡin, məto okəm̄ə suah kit təsaikuasən nelmin kən mətəgwən, inu təsolən in tamkimik e niganəm̄ti Uhḡin.”

Nahatətəən rəha pətan Iaihlua

(Mak 7:24-30)

²¹Kən Iesu təm̄iet ikin əh, kən muwin ikin itəm taon kəiu əh, Taea ne Saeton katuəm̄əhl ikin. ²²Kən pətan kit əh-ikin, Iaihlua u pətan Kenan, təmuwa ron mətəsək əfəm̄əh məm̄ə, “Iərəm̄ərə, Mipi Tefit, asəkitun io. Narmin rat kit tək̄asik təmatig e nətik pətan matərək̄in in.”

²³Məto Iesu təsən-ipən agin-əhən nəghatən kit kəm̄ in. Kən rəhan netəmim kotuwa moatək̄əike ron, motən məm̄ə, “Ahl-ipən in isəu, məto-inu tətəsək əfəm̄əh matuarisig-in kitat.”

²⁴Kən Iesu təmən-ipən kəm̄ ilat məm̄ə, “Kəm̄ahl-ipa əm̄ io o sipsip min rəha noanol rəha Isrel itəm kəm̄otəluə.”^z ²⁵Məto pətan əh təmuwa misin nulin aupən e Iesu matən məm̄ə, “Iərəm̄ərə, asitu lak.” ²⁶Kən Iesu təmən-ipən məm̄ə, “Təsətuaipən məm̄ə ekos nagwənən niḡi nisualkələh, kən mərakin-pən kəm̄ kuri min.”^a ²⁷Kən pətan u təmən-ipən məm̄ə, “Əwəh, Iərəm̄ərə. Məto kuri min koatun nīm̄ismisi nagwənən itəm təmisas e tepil rəha iərəm̄ərə min rəhalat.” ²⁸Kən Iesu təmən-ipən məm̄ə, “Ei, pətan. !Rəham nahatətəən in iahgin! Nat naka itəm nakolkeike, otuwa mol nipahrienən.” Kən roiu agin, netin pətan təm̄əwir.

Iesu təm̄ol-wir nīm̄isən tepət

²⁹Kən Iesu təm̄iet ikin əh maliwək e nikali Lek Kalili. Kən mər muwin əpəh ilis e nitot kit kən matəpələh. ³⁰Nimanin netəmim kəm̄otuwa ron, moatəm̄ik netəm̄ min u itəm nelkilat təm̄əfaiu-əfaiu, ne netəm̄ niganəm̄tilat təpis, ne netəm̄ nipət̄ilat məsin təm̄im̄is, ne netəm̄ kotəruru nəghatən, ne nīm̄isən p̄isin p̄isin min. Kən motəl̄in-pən ilat iuəhk̄ir o Iesu, kən təm̄ol-wir ilat. ³¹Kən nimanin netəmim narm̄ilat təm̄iwiḡ nian kəm̄otəplan netəm̄ kotəruru nəghatən kinotəghat, ne netəm̄ nipət̄ilat məsin təm̄im̄is kinotəwir, ne netəm̄ nelkilat təm̄əfaiu-əfaiu kinotaliwək,

z 15:24 Mat 10:6 a 15:26 Nəghatən u ‘nisualkələh’ tatəghat-in netəm̄ Isrel, kən nəghatən u ‘kuri’ tatəghat-in Iaihlua min.

ne netəm niġanəmtilat təpīs kinoatəplan nat. Kən moatənwiwi Uhgīn rəha Isrel.^b

Iesu təmagwən netəmim fo-taosan

(Mak 8:1-10)

³²Kən Iesu təmaun-in rəhan netəmim kotuwa ron, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nīkik tīnahmēh pīk o netəmim mīn u. Kitat mīn ilat o nīan kīsil əh-roiu, kən nat tīkə məmə okotun. Esolkeikeən məmə ekahl-ipən ilat koatuwin, nəumis tus ilat, mətān, neen kotimis-eah əpəh e suatip.”^c

³³Kən rəhan netəmim kotən-ipən kəm in məmə, “?Okotos hiə pīret u ikin-u, ikin taruən-aruən ikin itəm tahmen məmə okotagwən nīmanin netəmim lan?”

³⁴Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Pīret kuwəh u nakoatos?”

Kən kotən-ipən məmə, “Ekoatos pīret sepīn ne nəm əkəku noan məsīn əm.”

³⁵Kən Iesu təmən-ipən kəm nīmanin netəmim məmə okotəpələh e nəptən. ³⁶Kən təmos pīret ilat sepīn, ne nəm əlkələh, kən məfak-pən lan, kən məmkas ilat, mos-ipən kəm rəhan netəmim mīn, kən kotos-ipən kəm netəmim. ³⁷Kən ilat rafin kəmotun nərpīlat tasis. Kən netəmim rəha Iesu kotaii-pən nīmīsmīsi nagwənən itəm kəmotun kapəs e kətīm asol ilat sepīn, kəmotər kər wīr. ³⁸Netəmim itəm kəmotun, nəman ilat fo-taosan, mətə kəsafinən nīpītan ne nīsualkələh. ³⁹Kən Iesu tahl-ipən nīmanin netəmim koatuwin, kən in təmətipən e bot muwin ikin Makatan.

Farisi mīn ne Satusi mīn koatəpəh o nəmtətīn kit

(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

16 ¹Kən Farisi mīn ne Satusi mīn kəmotuwa o Iesu, kən kəmotəghat əuhlin kəm in məmə otol kəm ilat nəmtətīn kit rəha nego e neai, inu nat pīspīs asol itəm otəgətun məmə Uhgīn təmahli-ipa in.^{d e} ²Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nīan tīnehnaipən, nakotən məmə, ‘olawīg tərāuiə, mətə-inu napuə tīnāsīə.’ ³Kən laulaugin nakotən məmə, ‘Nuhuən otəfik, mətə-inu napuə tīnāsīə mītəlau.’ Nəkotītun nənən nīpətī nəmtətīn mīn e nīmal napuə itəm tatiet, mətə nəkotəruru nənən nīpətī nəmtətīn itəm nəkotəplan əh-roiu.

⁴“Itəmat netəm roiu ne, nakotərat, itəmat netəm Isrel nəmotapəs rəhatəmat nahatətən o Uhgīn, tahmen e pətān kit tapəs rəhan iərman matətəu-pən suah pīsīn. Kən roiu nakotolkeike məmə ekol nəmtətīn kit itəm otəgətun məmə emīsī-pən o Uhgīn. Mətə Uhgīn otos-ipən əm

b 15:31 Mak 7:37 **c 15:32** Mat 14:14 **d 16:1** Farisi mīn ne Satusi mīn, nīkilat təht məmə Iesu təruru nolən nəmtətīn kit, kən netəmim okotəplan məmə in tāsīsī-pən e Uhgīn.
e 16:1 Mat 12:38; Luk 11:16

nəmtətın kitiah əm, kən inəh nəmtətın rəha ien əh Jona.”^f Kən təmapəs ilat matuwın.

Is rəha Farisi min ne Satusi min
(Mak 8:14-21)

⁵Nian Iesu ne rəhan min netəmim kəmoatuwin entənipən-pən e Lek Kalili, rəhan netəmim kəmotaluin məmə okotos pıret neen. Kən nian kinotuwin entənipən-pən, ⁶kən təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, “Onakoatəto itəmat o is rəha Farisi min ne Satusi min.”^g

⁷Kən kəmoatən-ipən kəm ilat min məmə, “Tatəghat nəhlan məto-inu kəmotaluin nəmikən pıret neen.”

⁸Məto Iesu tinitun rəhalat nətəligən, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Ei, rəhatəmat nahatətəən təkəku aɡin. ?Tahro nakoatən-ipən kəm itəmat min məmə pıret tikə otəmat? ⁹?Nəsotitunən əh, o kəp? ?Ninotaluin pıret faif u itəm emagwən netəmim faif-taosan lan, kən uarisig, nəmotaii-pən nimismisi nagwənən itəm kəmapəs e kətim asol kuwəh?^h ¹⁰?Kən ninotaluin pıret sepin u itəm emagwən netəmim fo-taosan lan, kən uarisig, nəmotaii-pən nimismisi nagwənən itəm kəmapəs e kətim asol kuwəh?ⁱ ¹¹?Tahro itəmat nəsotitunən məmə esəghat-inən pıret? Oatəto itəmat o is rəha Farisi min ne Satusi min.” ¹²Kən e nian əh, ilat kəmotitun məmə in təsəghat-inən is rəha nolən pıret məmə okoatəto ilat ron, məto okoatəto ilat o nəghatən min itəm Farisi min ne Satusi min koatəgətun netəmim lan.

Pita təmən məmə Iesu in Kristo
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

¹³Nian Iesu təmuwa ikin Sisaria Filipae, mən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, “?Netəmim kotən məmə pah u io, Nəti Etəmim?”

¹⁴Kən kotən-ipən məmə, “Nəen koatən məmə ik Jon Baptaıs, neen koatən məmə ik ien Elaija, kən neen koatən məmə ik ien Jeremaea, o ien kit aıpən ikin.”^j

¹⁵Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Məto tahro etəmat? ?Nakotəmə pah u io?”

¹⁶Kən Saimon Pita təmən-ipən məmə, “Ik Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa, ik Nəti Uhgın itəm tətətig matəmegəh.”^k

¹⁷Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Uhgın təmawte-in rəhan nəwıwən kəm ik, Saimon nəti Jona, məto-inu sənəmə etəmim əm təmol-arəp nat u kəm ik, məto rəhak Tata əpəh e nego e neai itəm təmol əp nat u kəm ik.^l ¹⁸Kən ekən-ıpınə kəm ik məmə ik Pita, u nıpətın təmə kəpiel. Kən ekiləkin rəhak nıməfak e

f 16:4 Mat 12:40; Jona 1:17 g 16:6 Luk 12:1 h 16:9 Mat 14:17-21 i 16:10 Mat 15:34-38 j 16:14 Mat 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 k 16:16 Jon 6:69 l 16:17 Kal 1:15-16

käpiel u, kæn okol nəsanənən rəha nimisən^m otəsaprəkis-inən.ⁿ ¹⁹Ekos-ipinə kəm ik nepətən itəm tatisi-pən o Uhgîn əpəh e nego e neai. Kæn əpəh e nego e neai, Uhgîn tinegəhan-in rəkis nəwiam itəm onakən e nətueintən. Nian onakahtosig-in nat kit, o onategəhan-in nat kit, kæn otol mihin.” ²⁰Kæn mən-
ipən əskasik kəm rəhan netəmim məmə okəsotən-ipənən kəm suah kit məmə in Kristo itəm Uhgîn təmən məmə otahl-ipa.

Iesu təmən-iarəp rəhan nimisən

(Mak 8:31–9:1; Luk 9:22-27)

²¹E nian əh, Iesu təmətouon matən-iarəp kəm rəhan netəmim məmə in otəkəike muwin Jerusalem, kæn etəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel, ne pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou, okotol in tətə nahmən e nərətən tēpət, kæn okotohamnu in, kæn uarisig e nian kisil, in otəmegəh min e nimisən.

²²Kæn Pita tos pisin Iesu, kæn mətuoun matən-iəhau matən məmə, “Tərəmərə, Uhgîn otəkəike mahtosig-in nat əh. !Nat əh okol təsuwamən mol nīpahrienən lan!”

²³Kæn Iesu talalin mən-ipən kəm Pita məmə, “!Setan! !Uwin isəu ron io! Ik nətəhtosig-in io. Rəham nətəlīgən sənəmə nətəlīgən rəha Uhgîn, məto in nətəlīgən rəha netəmim əm.”

²⁴Kæn Iesu təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, “Etəmim itəm tolkeike məmə otuarisig-in io, otəkəike maluin atip in, kæn miləs rəhan nig kəməluau mətəu-pa io.” ²⁵Tol nəhlan məto-inu, etəmim itəm tatol pik wək əm məmə rəhan nəmegəhən e nətueintən u in otəwir, otəmkarəpən e nəmegəhən pahrien. Məto etəmim itəm otimis o nərgək, in otos nəmegəhən lilin.^p ²⁶?Okəmə etəmim kit tatos rafin natimnat e nətueintən, məto uarisig lan otimis kæn təsosən nəmegəhən lilin, in təmol win e nat kit təwir, o kəp? Kəp. Okol suah əh təsos-
ipənən nat kit kəm Uhgîn məmə Uhgîn otos-ipən nəmegəhən lilin kəm in.^q ²⁷Tol nəhlan məto-inu, io Nəti Etəmim epanuwa itimat nagelo min e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəha Tata rəhak, kæn ekos-ipən nətouən kəm netəmim rafin e wək ətuatip itəm kəmotol.^r ²⁸Iatən-ipinə nīpahrienən məmə netəmim neen koatətul ukın-u itəm kəsotimisən motəmegəh əm nian Nəti Etəmim u in kig, otuwa məmə in otərəmərə e natimnat rafin.”

Nipəti Iesu təmuwa mol pisin

(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

17 ¹Nian sikis tīnuwa minuwīn rəkis, Iesu tit Pita, ne Jemes, ne Jon u pia Jemes, mit iləhal motuwīn əpəh ilis e nitot əfəməh,

m 16:18 Nat u tatəghat-in nian suah kit təmimis, məto nimisən, rəhan nəsanənən tikə o etəmim itəm tətəhatətə e Uhgîn. **n 16:18** Jon 1:42; Efes 2:20 **o 16:24** Mat 10:38; Luk 14:27 **p 16:25** Mat 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 **q 16:26** Mat 4:8-9 **r 16:27** Sam 62:12; Prov 24:12; Mat 25:31; Rom 2:6; Nol Əpən 22:12

ilat pisin əm. ²Kən ikin əh, nīpəti Iesu təməuhlin muwa mol pisin. Rəhn-kapə təmasiə məhag-əhag tahmen e mitgar, kən rəhan natimnat tinuwa mərūən məhag-əhag.^s ³Roiu agin, Moses ne Elaija kəmiaet-arəpa mətəhaləghat iləhal Iesu.

⁴Kən Pita təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iərəmərə. Təwir məmə itiməhal eməhaluwa ikin-u. Okəmə nakolkeike, ekiləkin makeen kisil u ikin-u, rəham kit, kən rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit.”

⁵Nian Pita təmatəghat əh, mal napuə itəm təhag-əhag təmuwa malpin ilat, kən kəmotəto nəwia suah kit təmiet e mal napuə matən məmə, “Inu nətik itəm iakolkeike pik. Nīkik tagien pik ron. !Əhalətəlig-in in!”^t

⁶Nian suah miləhal əh kəməhaləto nəghatən əh, kəməhalisi-pər məhalitənim-pən rəhaləhal-kapə e nəptən məhaləgin pik. ⁷Məto Iesu təmuwa mek iləhal matən məmə, “Əhalətul. Əsəhaləginən.” ⁸Nian kəməhlasipər, məsəhaləplanən suah kit, məto Iesu pisin əm.

⁹Nian kəmotəiuaiu-pa e nitot, Iesu təmən kəm iləhal məmə, “Əsəhalənən kəm etəmim kit nat naka itəm nəməhaləplan mətoarus-pən Nəti Etəmim otəmegəh min e nimisən.”

¹⁰Kən kəməhalən-ipən məmə, “?Məto tahro iəgətun min rəha Lou koatən məmə Elaija otəkəike maupən muwa min?”^{u v}

¹¹Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nīpahrienən məmə Elaija otəkəike maupən muwa məmə otol-wir min natimnat rafin.”^w ¹²Məto ekən-ipinə kəm itəməhal məmə, Elaija tinuwa rəkis, məto netəmim kəsotitunən in, kən motol tərət lan. E nolən ahmen min əm, Nəti Etəmim otəto nahməən e nelmilat.”^x

¹³Kən rəhan netəmim kinotitun məmə tatəghat-in Jon Baptais kəm ilat.^y

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e suakəku kit

(Mak 9:14-32; Luk 9:37-45)

¹⁴Nian kinotiet-pa o nimanin netəmim, suah kit tuwa misin nulīn aupən-in Iesu, ¹⁵kən məmə, “Iərəmərə, asəkītun nətik. Tətaut, kən matəto pik nahməən lan. Nian tepət tatiet-pən e nīgəm, matiet-pən ləhau e nəhau. ¹⁶Emiləs muwin o rəham netəmim, məto kotəruru nol-wirən.”

¹⁷Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Ei, itəmat netəm roiu nəsotahatətən, kən nīnotuwīn isəu o suatip rəha Ughin. ?Onəghan nəpanotitun? ?Oekətətig kitat min itəmat mətoarus nian naka? Otiləs suakəku motuwa kəm io.” ¹⁸Kən Iesu təməghat əskasik kəm narmin rat, kən tiet e suakəku, kən roiu agin suakəku təməwir.

s 17:2 2 Pita 1:16-18 t 17:5 Dut 18:15; Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22
u 17:10 Nian Ughin təməghat kəm iləhal əpəh e nitot, iləhal kəhalitun məmə Iesu in Kristo itəm otuwa. Kən kəhalitun məmə Elaija otəkəike maupən muwa min, məto kəsəhaləplanən məmə Elaija təmuwa mol əpen-əpenə natimnat rafin. Tol nəhlan, rəhalat nətəligən tinol nəgərūən, məto-inu Iesu itəm in Kristo tinuwa rəkis, məto Elaija təsuwamən əh.
v 17:10 Mal 4:5 w 17:11 Mal 4:5-6 x 17:12 Mat 11:14 y 17:13 Luk 1:17

¹⁹Kən rəhan netəmim kəmotuwa kətul pisin ilat Iesu, kən motətapəh ron məmə, “?Tahro itimat ekotəruru nəhg-iarəpən narmin rat?”^z

²⁰Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Məto-inu rəhatəmat nahatətəən təkəku əm, təsahmenən. Məto iakatən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə rəhatəmat nahatətəən əh-ikin, nat əpnəpən tahmen e nikuti mastat u nətın aɡın, kən nəkotitun nən-ipənən kəm nitot u məmə, ‘Otiet u ikin-u, muwin ikin əh,’ kən nitot otiet, kən nat kit tikə itəm itəmat nəkotəruru nolən.”^{21 a b}

²²Nian kəmotuwa kitih əpəh Kalili, Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io Nəti Etəmim, suah kit oteɡəhan-in-pən io e nelmi tikimir min.”^c

²³Netəmim okotohamnu io, kən uarisig e nian kisil, Uhgın otosmegəh min io e nimisən.” Kən rəhan netəmim kəmotəto tərət pik aɡın o nəghatən əh.

Takis rəha Nimə Rəha Uhgın

²⁴Nian Iesu ne rəhan netəmim kəmotuwa Kapaneam, netəmim rəha nosən məni rəha takis rəha Nimə Rəha Uhgın, kəmotuwa o Pita motən məmə, “?Tahro? ?Rəham iəɡətun tatətou takis u, o kəp?”^d

²⁵Kən Pita təmən-ipən məmə, “Əwəh, tatətou.”

Nian Pita təmuwin e nıpəɡnoa nimə, kən Iesu təmaupən məghat matən kəm in məmə, “?Saimon, nikim təht mə naka? ?Kig min rəha nətueintən koatos takis o pah, koatos o rəhalat min netəmim, o netəm pisin min?”

²⁶Pita təmən-ipən məmə, “Koatos o netəm pisin min.”

Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Kən tol nəhlan, netəm rəha kig kəsotətouən. ²⁷Məto kitat kəsotolkeikeən məmə kotol ilat kotəto tərət otat. Kən tol nəhlan, təwir məmə ik onəkuwin əpəh ləhau e lek, mərakin rəham nıpien o niuwən nəm. Nəm itəm nakaupən miuw, nakəhap nıpəɡnoan, kən onəkəplan məni silfa kit tahmen-in nətouən takis. Os muwin mos-ipən kəm ilat o nətouən rəhalau takis.”

Etəm-iasol e nərəməərəən rəha Uhgın

(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

18 ¹E nian əh, netəmim rəha Iesu kəmotuwa ron motətapəh ron məmə, “?Pah u in etəm-iasol e nərəməərəən rəha Uhgın?”^e

²Kən Iesu taun-in suakəku kit tuwa mətul iluɡın elat, ³kən mən məmə, “Pahrien iatən kəm itəmat məmə okəmə nəsoətəuhlinən itəmat motuwa motahmen e nisualkələh, okul nəsotuwinən motatig ahɡın nərəməərəən

z 17:19 Mat 10:1 a 17:21 E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, kəsətəən ves 21 u: Məto suah kit itəm tolkeike məmə otəhg-iarəp narmin rat min nəhlan, in otəkəike matəfak kən matətuakəm. b 17:21 Mat 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1 Kor 13:2 c 17:22 Mat 16:21 d 17:24 Eks 30:13; 38:26 e 18:1 Luk 22:24

rəha Uhgín.^f ⁴Tol nəhlan, pah u otıləs-iəhau atip in tahmen e suakəku u, in etəm-iasol e nərəməwəən rəha Uhgín.

⁵“Okəmə suah kit in ləhau tahmen e suakəku u, kən etəmim kit nikin tagien o nosən suah u muwın e nıpəgnoa nimə rəhan, kən okəmə tatol e nərgək, kən tahmen məmə tatos io mın e nikin agien.^g

⁶“Məto okəmə etəmim kit tatiuw-pən rəhak kit etəmim u tahmen e suakəku əh, məmə otol nolən rat, kən suah əh, Uhgín otol nalpınən asol kəm in. Kən nalpınən əh otəskasik taprəkis okəmə kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən kərakin-pən əpəh itəhəi lokamnım məmə otamnım.^h

⁷“Kəsi, nahməən asol otuwa o netəmim rəha nətueintən, itəm koatos-ipən-os-ipən kəm netəmim məmə okotol təfagə rat. Nos-ipən-os-ipənən mın əh okotəkəike motuwa. Məto kəsi, nahməən asol otuwa o suah u itəm in suatip rəha nərətən əh. ⁸Okəmə nelməm o nelkəm tol ik natol təfagə, kən nakəte rəkis mərakin. Məto-inu təwir pik məmə nian nakuwın e nego e neai, nelkəm kit o nelməm kit tikə, taprəkis-in məmə ik nataskəlım nelməm kərən mil ne nelkəm kərən mil əh-ikin, kən kərakin-pən ik e nıgəm itəm tatuəp namnun tikə.ⁱ ⁹Okəmə nıganəmtım tol ik natol təfagə, kən asul-irəkis mərakin. Məto-inu təwir pik məmə nian nakuwın e nego e neai, nıganəmtım kit tikə, taprəkis-in inu məmə ik nataskəlım nıganəmtım kərən mil, kən kərakin-pən ik e nıgəm asol itəm tatuəp namnun tikə.”^j

Nimaa nəghatən o sipsip itəm təməlue

(Luk 15:3-7)

¹⁰Kən İesu təmən-ipən məmə, “Nəkotəkəike moatitun wir məmə nəsotehm-iəhauən netəmim rəhak mın itəm kotahmen e nisualkələh, məto-inu iatən kəm itəmat məmə nagelo mın itəm koatehm ilat, nian rafin ilat koatətul e nıganəmti rəhak Tata u tətətig əpəh e nego e neai məmə okotən-iarəp ilat kəm Uhgín.^k ¹¹l

¹²“?Nıkitəmat təht məmə naka? ?Okəmə etəmim kit rəhan sipsip wanhanrit, kən kitiəh təlue mətan, kən suah əh otol naka? In otapəs ilat nainti-nain əpəh e nitot, kən muwın megəs-in itəm un itəm təməlue.

¹³Kən okəmə təməplan, iatən pahrien kəm itəmat məmə, nıkin otagian o sipsip u kitiəh əm, taprəkis-in ilat u sipsip nainti-nain itəm kəsotəlueən.

¹⁴E nolən ahmen mın əm, rəhatəmat Tata əpəh e nego e neai, in təsəlkeikeən məmə rəhan kit suakəku otuwın məlue.”

f 18:3 Mat 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17 g 18:5 Mat 10:40; Luk 10:16; Jon 13:20

h 18:6 Mak 9:42; Luk 17:1-2 i 18:8 Mat 5:29-30 j 18:8-9 Mak 9:43-48

k 18:10 Hip 1:14 l 18:11 E naoa oas agin tepət rəha Niutesteman itəm kəməte e

nəghatən Kris aupən ikin, ves 11 tikə. In tatən məmə, “Kən io, Nəti Etəmim, emuwa məmə ekosmegəh ilat u itəm kəmotəlue.”

Piam itəm tatol nərātən kəm ik
(Luk 17:3)

¹⁵Kən Iesu təmən məmә, “Okәмә piam kit tol nolән rat kit kәм ik, uwın mәplan itәlau pisin әm, kән nakән-ipән nat naka itәм tәmol tәsәtuatipән. Okәмә tatәtәlig-in ik, rәham nәghatән otol in tatitәlig-pa min nakuәwir otәlau min.^m ¹⁶Mәto okәмә tәsәtәlig-inән ik, os etәmim kitiaһ o kәiu mәhaluwın min mәhalәplan mәмә nәghatән min rafin itәм onәkotән, okotitun mәмә ilat rafin nipahrienән әm.ⁿ ¹⁷Mәto okәмә tәsәtәlig-inән ilat, әn-ipән kәм nimәfak. Mәto okәмә tәsәtәlig-inән nimәfak, kән nimәfak otәplan in tahmen e Iaiһluә o etәmim rәha nosән mәni e takis.

¹⁸“Iatән pәhrien kәм itәmat mәмә, әpәh e nego e neai, Uhgın tinegәhan-in rәkis nәwiatәmat itәм nakotән e nәtueintән. Nian nәkoatahtosig-in nat kit o nakoategәhan-in nat kit, kән otol mihin.^o

¹⁹“Kән iatән min kәм itәmat mәмә, okәмә itәlau kәiu nakuән nәghatән kit muәlis e nat kit itәм nakәtuәtapәh ron o Uhgın, kән rәhak Tata әpәh e nego e neai otol nat naka itәм nakәtuәtapәh ron.^p ²⁰Tol nәhlan mәto-inu, ikın pәhruән etәmim kәiu o kisil kәhaluwa kitiaһ e nәrgәk, io itәmat min ilat.”

Nimaa nәghatән e etәmim itәм tәsaluinән kaon rәha suah kit

²¹Kән Pita tәmuwa o Iesu kән mәtapәh ron mәмә, “Iәrәmәrә. ?Ekaluin nolән tәrat itәм piak tәmol kәм io mau kuwәh? ?Mau sepın tahmen, o?”

²²Kән Iesu tәмән-ipән mәмә, “Iakән-ipinә kәм ik mәмә, sәнәmә mau sepın әm, mәto mau sepinte-sepin.^{q r}

²³“Nakәkәike mol nәhlan mәto-inu nәrәmәrәән rәha Uhgın in tol nulan. Kig kit tolkeike mәмә otәplan-tu kaon min itәм rәhan netәmim kәmotol kәм in mәмә ilat okotәtou. ²⁴Nian tinәtuoun wәk әh, kotilәs rәhan kit iolwәk motuwa ron itәм tәmol kaon iaһgin iaһgin, tahmen e ten-taosan talen.^s ²⁵Mәto suah әh tinәruru nәtouән, kән tol nәhlan, kig tәмән mәмә okol-salim-in in, ne rәhan pәtan, ne rәhan nisualkәlәh, ne rәhan natimnat min rafin mәмә otәtou rәhan kaon.

²⁶“Kән rәhan iolwәk tәmeiuaiu misin nulin aupән in. Kән matәkәike ron matән-ipән kәм in mәмә, ‘Awi. ?Nәkitun nos-ipamән nian әkuәkır mәsin kәм io mәмә ekәtou rafin rәhak kaon?’ ²⁷Kән rәhan etәм-iasol tәmasәkitun in, kән mapәs rafin rәhan kaon mәмә otәsәtouән nian kit ne, kән megәhan-in mәмә otuwın.

m 18:15 Luk 17:3; Kal 6:1 **n 18:16** Dut 19:15; Jon 8:17 **o 18:18** Mat 16:19; Jon 20:23
p 18:19 Mak 11:24; Jon 15:7 **q 18:22** Nipәtin rәha “mau sepinte-sepin” mәмә kitat kotәkәike motaluin nәрātән rәha suah kit nian rafin, namnun tikә. **r 18:22** Luk 17:4
s 18:24 Ten-taosan talen - Wan talen tahmen e faif-milian vatu. Kән mәni rafin u, ten-taosan talen tahmen e fifti-taosan-milian vatu.

²⁸“Mæto nian iolwæk u tæmuwin, kæn mæplan etəmim kit u tæmol kaon kəm in, wan-hanrit tenarius.^t Ilau kærən iolwæk mil kætioal wæk kitiah əm rəha etəm-iasol. Kæn iolwæk itəm etəm-iasol tæmaluin rəhan kaon, in tæmaskəlim itəm u kit kəmətioal wæk kələh, kæn matəmkətip nentou, matən məmə, ‘!Ətou-pa rəham kaon itəm nəmol kəm iol!’

²⁹“Kæn iolwæk un itəm tæmol kaon kəm in, teiuiu misin nulin matəkəike ron matən məmə, ‘Awi. ?Nəkkitun nos-ipamən nian əkuəkir məsin kəm io məmə ekətou rəhak kaon?’

³⁰“Mæto in təmə, kəp. Kæn tæmuwin mən məmə okiləs suah u kan kiləs-ipən e kalapus mætoarus-pa otətou rafin rəhan kaon min itəm tæmol.
³¹Nian iolwæk min neen kəmotəplan nat əh, nikilat təmahmə pik ron, kæn motuwin motən-ipən kəm etəm-iasol natimnat rafin itəm kəmotəplan.

³²“Kæn etəm-iasol təmaun-in iolwæk un tuwa təmən-ipən kəm in məmə, ‘Ik iolwæk itəm tərət aɡin. Emarəpəs rafin rəham kaon mæto-inu nəmatəkəike ron io. ³³?Tahro nəsasəkkitunən suah u natioal wæk itəlau min, tahmen-pən əm e itəm emol kəm ik?’ ³⁴Kæn neməha tæmol etəm-iasol, kæn təmən məmə okiləs kan kiləs-ipən e kalapus məmə etəm tatehm kalapus otol nalpənən kəm in mætoarus-pən otətou rafin rəhan kaon itəm tæmol.”^u

³⁵Kæn nian Iesu tæmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kæn e suatip kitiah əm, rəhak Tata əpəh e nego e neai, otol kəm itəmat rafin, okəmə nəsotaluin pahrienən nərətən itəm piatəmat min koatol kəm itəmat.”^v

Iərman ne pətan kətuapəs ilau min

(Mak 10:1-12; Luk 16:18)

19 ¹Nian Iesu tæmol namnun nənən natimnat min u, təmiet Kalili muwin nitən Jutia entənipən-pən e nikali nəhau Jotan. ²Kæn nimanin netəmim kəmotuarisig-in in motuwin əh-ikin əh, kæn tæmol-wir ilat e nimisən min.

³Kæn Fərisi min neen kəmotol noa eko-eko məmə otiuw-pən Iesu o nənən nəghatən kit itəm təsətuatipən. Kəmotuwa o Iesu motən məmə, “?Lou tatən məmə iərman titun napəsən rəhan pətan o nat əpnəpən əm kit, o kəp?”

⁴Kæn təmən-ipən məmə, “?Nəmotafin o kəp məmə, e nətuounən muwin mætoarus-pa u-roiu, Uhgın u itəm tæmol netəmim rafin, tæmol iərman ne pətan?^w ⁵Kæn Suah u təmən məmə, ‘O nat əh in əh, iərman otəpanapəs rəhan tata ne mama, kæn mətuatig ilau rəhan pətan. Kæn ilau okuea

^t 18:28 Roiu, wan-hanrit tenarius tahmen e wan-hanrit-taosan watu.

^u 18:34 Mat 5:25-26 ^v 18:35 Mat 6:15; Mak 11:25; Efes 4:32; Kol 3:13 ^w 19:4 Jen 1:27; 5:2

nipətılau kitıəh.^x ⁶Kən roiu, ilau sənəmә kәiu, mәto kitıəh әm. Uhgın tinılpin ilau kinuea minioal kitıəh, kән o nat әh, pәs etәmim kit okol tәsәtatıpән rәhalau natigән.”

⁷Kән Farisi min kotән-ipән mәмә, “?Mәto tahro Moses tәmән mәмә etәmim titun nos-ipәнән naoa kit kәм rәhan pәtan o napәsән, kән mahl-ipән tatuwin?”^y

⁸Kән Iesu tәmән-ipән mәмә, “Moses tәmegәhan-in itәmat noanol rәha Isrel mәмә onәkotapәs rәhatәmat nipitan min mәto-inu rәhatәmat-kapә tәskasik pik. Mәto aupән, tәmәsolән nulan. ⁹Mәto iakәtән kәм itәmat mәмә, okәмә suah kit tatol tifos mәtapәs rәhan pәtan itәм tәmәsәtәu-pән anionән iәрman pisin kit, kән suah u mit pәtan pisin, tahmen әm mәмә in tәtaklәh-in pәtan әh, mateguafәl rәhan pәtan әtuatip.”^z

¹⁰Kән netәmim rәha Iesu kotән kәм in mәмә, “Okәмә natigән rәha iәрman ne pәtan tәskasik pik nulan, tәwir mәмә iәрman ne pәtan okәsioalән marit.”

¹¹Kән Iesu tәmән-ipән mәмә, “Sәнәмә netәmim rafin okotitun nosән nәghatән u, mәto netәm min әm un itәм kәmos-ipән nәghatән u kәм ilat, in rәhalat әm. ¹²Tol nәhlan mәto-inu, netәmim neen okәsotolән marit o nat pisin pisin min. Kit okol tәsolән marit mәto-inu nipәtin mәsin tәrat nian tәmaiir. Kit okol tәsolән marit mәto-inu netәmim kәmotәрәkin nipәtin mәsin. Kән kit tatән atip mәмә in otәsolән marit mәмә otol wәk rәha nәрәmәрәән rәha Uhgın. Etәmim itәм titun nosән nәghatән u, in tәike mos.”

Iesu tәmәfak o nisualkәlәh
(*Mak 10:13-16; Luk 18:15-17*)

¹³Kән netәmim kәmotәmik nisualkәlәh motuwa o Iesu mәмә otәlәhәu-pән nelmin elat, kән mәfak olat. Mәto netәmim rәha Iesu kәmotән-iәhau ilat. ¹⁴Mәto Iesu tәmән-ipән mәмә, “Pәs nisualkәlәh kotuwa ron io, sotән-iәhauән ilat, mәto-inu nәрәmәрәән rәha Uhgın in rәha netәmim min u kotal nulan.”^a ¹⁵Kән tәmәlәhәu-pән nelmin elat, kән miet ikin әh.

Etәм aluә itәм rәhan nautә tepәt
(*Mak 10:17-31; Luk 18:18-30*)

¹⁶Kән suah kit tәmuwa o Iesu mән-ipән mәмә, “Iәgәtun. ?Io ekәkәike mol wәk naka itәм in tәwir mәмә ekos nәmegәhән lilin?”

¹⁷Kән Iesu tәmән-ipән mәмә, “?Tahro nakatәtapәh ron io o nat naka itәм tәwir? Suah kitıəh әm itәм in tәwir. Okәмә nakolkeike mәмә nakos nәmegәhән lilin, әtәu-pән nәghatән min rәha Lou.”^b

x 19:5 Jen 2:24; Efes 5:31 y 19:7 Dut 24:1-4; Mat 5:31 z 19:9 Mat 5:32; 1 Kor 7:10-11
a 19:14 Mat 18:2-3 b 19:17 Lev 18:5; Luk 10:28

¹⁸ Kən suah u təmən-ipən məmә, “?Lou min pəhruən?”

Kən Iesu təmən-ipən məmә, “Sohamnuən etəmim, kən mäsakläh-inən pətan, kən mäsaklähən, kən mäuseiueiuəən e kot,^c ¹⁹ kən misiai-in rəham tata ne mama, kən molkeike ik kit tahmen əm məmә nakolkeike atip ik.”^d

²⁰ Kən etəm aluə u təmən-ipən məmә, “Natimnat rafin un iakatol. ?Nat naka min əh-ikin itəm eməsolən?”

²¹ Kən Iesu təmən-ipən məmә, “Okəmә nakolkeike məmә rəham nolən otətuatip agin, uwın mol-salim-in rəham nautə, kən mos-ipən mənı lan kəm ian-rat min. Kən ik onakos natimnat wir əpəh e nego e neai. Kən wa, mətəu-pa io.”

²² Nian etəm aluə təməto nəghatən əh, kən təmagim matuwın nikin tərou mətə-inu rəhan nautə tepət.

²³ Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmә, “Ekatən pahrien məmә, tiäkis o etəmim itəm rəhan nautə tepət məmә otuwın matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgın. ²⁴ Kən iatən min kəm itəmat məmә, tiäkis məmә kamel otuwın-pən e nıpəg nitel, mətə tiäkis pik məmә etəm rəhan nautə tepət otuwın matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgın.”

²⁵ Nian netəmim rəha Iesu kəmotəto nəghatən əh, narmilat təmiwig pik, kən motən-ipən məmә, “?Kən pah titun nosən nəmegəhən lilin?”

²⁶ Kən Iesu təplan ilat kən mən məmә, “Nat u, okol etəmim təsolən. Mətə Uhgın, in titun nolən natimnat rafin.”^e

²⁷ Kən Pita təmən-ipən məmә, “Emotapəs natimnat rafin məmә ekotətəu-pən ik. ?Nat naka u, o nian kit in rəhatimat?”

²⁸ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmә, “Iatən pahrien kəm itəmat məmә, e nian itəm natimnat rafin okotəuhlin motuwa motuwıwi, kən Nəti Etəmim otəpələh e rəhan jea rəha kig itəm in təhag-əhag məwir agin, kən itəmat un itəm nəmoatətəu-pa io, onəkotəpələh min e jea rəha kig ilat tuelef, kən motərəmərə e noanol min ilat tuelef rəha Isrel.^f ²⁹ Kən netəmim rafin un itəm kəmotapəs rəhalat nimə min, o pialat min, o winilat min, o rəhalat tata o mama, o nenətilat min, o rəhalat nəptən min o nərgək, Uhgın otos-ipən natimnat min əh tepət pik agin kəm ilat, kən mos-ipən nəmegəhən lilin kəm ilat. ³⁰ Mətə netəmim tepət itəm koatətul aupən e nətueintən roiu, okotuwa motətul uarisig e nəmegəhən itəm otuwa. Kən netəmim tətət itəm koatətul uarisig e nətueintən roiu, okotuwa motətul aupən e nəmegəhən itəm otuwa.”^g

Nimaa nəghatən e iolwək min əpəh e nasumən

20 ¹ “Tol nəhlan mətə-inu nərəmərəən rəha Uhgın tahmen e etəm-iasol kit rəha nasumən. Təmıet laulaugin agın məmә otegəs-in

c 19:18 Eks 20:13-16; Dut 5:17-20 d 19:19 Eks 20:12; Lev 19:18 e 19:26 Job 42:2
f 19:28 Mat 25:31; Luk 22:30; Nol əpən 3:21 g 19:30 Mat 20:16; Luk 13:30

netəmim okotuwa motol wək e rəhan nasumən. ²Kən in təmən məmə otətou ilat kitiah kitiah wan tenarius^h e nian kitiah, kən mahl-ipən ilat kotuwın e rəhan nasumən.

³“Iuəhkır nain klok laulaugin, təmiet muwın e maket məplan netəmim neen koatətul məsotolən nat kit. ⁴Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Itəmat mın, otuwın motol wək əpəh e rəhak nasumən, kən ekətou itəmat e mənı itəm tətuatip.’ ⁵Kən kəmotuwın.

“Kən iuəhkır o tina, təmiet muwın mol nat kitiah əm, kən mol mın e tri klok ehnaipən. ⁶Kən iuəhkır e faif klok ehnaipən, təmiet muwın məplan netəmim neen mın koatətul əpnəpın əm. Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘?Tahro nəkoatətul ikin-u nian apıəpiə kit, məsotolən nat kit?’ ⁷Kən kotən-ipən məmə, ‘Məto-inu suah kit təsegəs-inən itimat məmə ekotol wək rəhan.’ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Itəmat mın otuwın kol wək e rəhak nasumən.’ Kən ilat kəmotuwın.

⁸“Nian tinehnaipən, etəm-iasol rəha nasumən təmən-ipən kəm rəhan etəmim itəm tatehm rəhan iolwək mın məmə, ‘Aun-in iolwək mın kotuwa, nakos-ipən rəhalat mənı. Nakətuoun mətou netəm itəm kəmotuwa uarisig muwın mətoarus netəm kəmotaupən motol wək.’ⁱ

⁹“Kən iolwək mın itəm kəmotuwa motol wək e faif klok, kəmotuwa kən təmətou ilat wan tenarius kitiah kitiah. ¹⁰Tol nəhlan, netəm mın u itəm kəmotaupən kol wək, nikilat təht məmə okotos mənı taprəkis-in itəm mın u kəmotol wək uarisig. Məto ilat kitiah kitiah kəmotos mın əm wan tenarius. ¹¹Nian kəmotos mənı, kən kəmoatəghat-əghat kəm ilat mın məmə nikilat təsagienən o mənı, kən motən-ipən kəm etəm-iasol rəha nasumən məmə, ¹²‘Netəm mın u itəm kəmotol wək uarisig, kəmotol wək əm e aua kitiah əm, məto ik nəmətou itimat mın ilat tahmen-ahmen əm. Məto itimat emotol wək asol e nərauiə əskasik e nian apıəpiə.’

¹³“Məto etəm-iasol təmən-ipən kəm ilat kit məmə, ‘Io kit. Esakläh-inən ik. ?Nəmən məmə nakol wək o wan tenarius, o kəp? ¹⁴Os rəham mənı matuwın. Iakolkeike məmə ekətou etəm u itəm təmol wək uarisig tahmen əm lam. ¹⁵Rəhak u mənı. ?Ekitun nolən nəhlan nat naka itəm iakolkeike, o kəp? ?Natətəhak olat məto-inu io iakəwir olat?’ ”

¹⁶Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Tol nəhlan, etəm tatarisig otaupən, kən etəm tətaupən otuarisig.”^j

Iesu təmən-iarəp rəhan nimisən
(*Mak 10:32-34; Luk 18:31-34*)

¹⁷Kən nian Iesu təmatuwın Jerusalem, təmos rəhan netəmim tuelef motətul pisin, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ¹⁸“Koatuwın əpəh ilis Jerusalem, kən

h 20:2 Tenarius kitiah in tahmen e nətuəən rəha wək o nian kitiah. Roiu, wan tenarius tahmen e wan-taosan vatu. **i 20:8** Lev 19:13; Dut 24:15 **j 20:16** Mat 19:30; Mak 10:31

io Nəti Etənim, okegəhan-in-pən io kəm pris asol min ne iəgətun min rəha Lou. Kən okotiuw-iarəp io məmə ekimis,^k ¹⁹kən motiləs-ipən io kəm Iaihlua min məmə okotəsan lak, kən motalis motoh, kən motətu-pər io e nig kəməluau məmə ekimis. Kən uarisig e nian ksil, kən Uhgın otosmegəh min io e nimisən.”

Nətapəhən rəha mama kit o Iesu
(*Mak 10:35-45*)

²⁰Kən pətan rəha Sepeti, tiləs nətilau mil muwa misin-pən nulin o Iesu, matətapəh-in nat kit ron. ²¹Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Nakolkeike naka?”

Kən pətan təmən-ipən məmə, “Pəs nakegəhan-in məmə nətik mil u, ilau kəgən kit otəpələh e nikaləm matip, kən kit təpələh e nikaləm mol, ikin min rəha nəsanənən ne nisiaiən, nian natərəmərə lan.”^l

²²Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Nəkuəruru nat itəm natuətapəh ron. ?Tahro? ?Itəmlau, nikitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal kəhalətul e nigəm rəha nuwigi nien itəm io ekəike mətul lan?”^m Kən kuən-ipən kəm Iesu məmə, “Əwəh, ekiatun.”ⁿ

²³Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Pahrien, onakuəkəike muənīm-pən e rəhak kap rəha nətoən nahməən. Məto o nəpələhən e nikalik matip ne mol, sənəmə rəhak məmə ekən. Ikin mil əh, ilau rəha netəm min u itəm Uhgın təmol əpen-əpenə olat.”

²⁴Nian netənim ten min rəha Iesu kəmotəto nəghatən əh, kən neməha təmol pik ilat o suah mil ilau pian. ²⁵Məto Iesu taun-in ilat kotuwa kitiəh, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nəkotitun rəkis nolən rəha netəm-iasol rəha Iaihlua min. Ilat koatol təskasik pik kəm rəhalat netənim min. Kən rəhalat kapman min koatol ilat kotəməhl ləhau e nərəmərəən rəhalat.”^o ²⁶Məto itəmat, okul nəsotolən nəhlan. Məto okəmə itəmat kit tolkeike məmə otuwa in etəm-iasol kit rəhatəmat, in otəkəike muwa təhmen e iolwək kit rəhatəmat,^p ²⁷kən okəmə itəmat kit tolkeike məmə otətul aupən etəmat, in otəkəike muwa slef rəhatəmat. ²⁸Nolən əh təhmen əm lak, Nəti Etənim. Eməsuwamən məmə netənim okotol wək rəhak, məto emuwa məmə ekol wək rəhalat, kən ekos-ipən rəhak nəmegəhən məmə ekikis ilat e rəhalat nolən rat min.”^q

Iganəmtin rat mil kəmuəplan nat
(*Mak 10:46-52; Luk 18:35-43*)

²⁹Nian Iesu ne rəhan min netənim kəmoatiet e taon Jeriko, nimanin netənim kəmotətəu-pən in. ³⁰Kən iganəmtin rat mil kəiu katuəpələh e

k 20:18 Mat 16:21; 17:22-23 **l 20:21** Mat 19:28; Luk 22:30 **m 20:22** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “?Itəmlau, nikitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal okəhalənim kələh e kap rəha nətoən nahməən itəm io ekəike mənim lan?” **n 20:22** Mat 26:39; Jon 18:11 **o 20:25** Luk 22:25-26 **p 20:26** Mat 23:11; Mak 9:35 **q 20:28** Luk 22:27; Fil 2:7

nikali suatip, kən nian kəmuəto məmə Iesu taliwək e suatip matuwa, kən kəmuagət əfəmäh muən məmə, “!Iəramərə, Mipi Tefit, asəkितun itimlau!”

³¹ Kən mətə, nimanin netəmim koatən-iəhau ilau, motən-ipən məmə kəsuağət pikən, mətə ilau kuagət pik agin min məmə, “!Iəramərə, Mipi Tefit, asəkितun itimlau!”

³² Kən Iesu tətul maun-in ilau, mən-ipən məmə, “?Nakioalkeike məmə ekol naka kəm itəlau?”

³³ Kən kuən-ipən məmə, “Iəramərə, ekioalkeike məmə ekuəplan nat.”

³⁴ Kən Iesu təmasəkितun ilau, kən mek niganəmtilau. Kən roiu agin, kinatuəplan nat, kən matuətəu-pən Iesu.

Iesu təmuwin əpəh Jerusalem mol əp məmə in Kig

(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

21 ¹Nian kinotuwa iuəhkir o Jerusalem, kinotuwa Petfas e Nitot Rəha Nig U Olif, kən Iesu tahləpis rəhan etəmim kəiu, ²kən mən-ipən kəm ilau məmə, “Ian əpəh e latuənu aųpən etat, kən ikin əh, nakuəplan togki kit kəmərūətain ilau nətin. Kən nəkiakis ilau muasig muea kəm io. ³Okəmə suah kit tən nat kit kəm itəlau, nəkuən-ipən kəm in məmə Iəramərə tolkeike ilau, kən otəpanahl-ipa ilau e nian əh.”

⁴Nat u təmuwa məmə in otol nəghatən naka itəm ien təmən otuwa mol nipahrienən. Ien təmən məmə,

⁵ “Otən-ipən kəm Nətin Pətan Saeon’ məmə,
‘Otəplan-tu, rəhatəmat kig tatuwa otəmat,
rəhan nətəligən in ləhau,
kən mətasuə e togki,
ne togki u in nətin əm.’”^s

⁶Kən etəmim mil rəha Iesu kəmian mioal nat naka itəm Iesu təmən məmə okioal. ⁷Kəmuasig togki ne nətin, kən muəfətain noankawi togki mil e rəhalau kot min, kən Iesu təpələh-pər lan. ⁸Nimanin netəmim tepət koatəpen rəhalat kot min əpəh e suatip, kən neen kotəte nimali nig min, kən motəpen ilat e suatip. ⁹Kən nimanin netəmim itəm kotaųpən e Iesu, ne nimanin netəmim itəm kotuarisig-in Iesu, koatəgət əfəmäh moatən məmə,

“!Hosana^t o Mipi Tefit!

!Iəramərə Uhgın tətətig ilau suah u itəm tatuwa e nərgin!^u

!Hosana o Uhgın əpəh ilis e nego e neai!”

¹⁰Nian Iesu təmiet-arəpa Jerusalem, netəmim rafin əh-ikin nikilat təməut, kən moatən nəghatən tepət moatətapəh məmə, “?Pah u?”

¹¹Kən nimanin netəmim kotən məmə, “Inu ien Iesu, rəha Nasaret, əpəh e nitən Kalili.”

r 21:5 Nəghatən u “Nətin Pətan Saeon” tatəghat-in netəm Jerusalem. s 21:5 Sek 9:9
t 21:9 Nipəti nəghatən u “Hosana” təmə, “ənwiwi.’ u 21:9 Sam 118:26

Iesu əpəh e Nimə Rəha Uhgın
(*Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22*)

¹²Kən Iesu təmuwin əpəh imə e Nimə Rəha Uhgın, kən məhg-iarəp netəmim itəm koatol-salim-in ne moatos-nəmtin natimnat əh-ikin məmə okotol sakrifais lan. Kən mahwin tepil min itəm kətawluin məni ikin, kən mahwin jea min rəha netəm min u koatol-salim-in ioen min. ¹³Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Kəmətə e Naoa Rəha Uhgın məmə, ‘Rəhak nimə, okaun-in məmə nimə rəha nəghatən kəm Uhgın e nəfakən,’ məto itəmat nəmotol məmə in ‘nimə rəha iakləh min.’”^w

¹⁴Kən iganəmtin rat min ne netəm nelkilat təməfaiu-əfaiu kəmotuwa ron əpəh e Nimə Rəha Uhgın, kən tol-wir ilat. ¹⁵Məto nian pris asol min ne iəgətun min rəha Lou kəmotəplan nat wir min itəm in təmol, kən motəplan min nisualkələh koatagət əfəməh əpəh e Nimə Rəha Uhgın, moatən məmə, “!Hosana o Mipi Tefit!” neməha təmol ilat. ¹⁶Kən kotən-ipən kəm Iesu məmə, “?Nakatəto nat naka itəm nisualkələh koatən, o kəp?” Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Əwəh. ?Nəmotafin, o kəp, nəghatən suah kit təmen kəm Uhgın itəm tatən nulan məmə,

‘E nöhlı nisualkələh agin ne nisualkələh mətmətig,
nəmol məmə ilat okotənwiwi ik?’”^x

¹⁷Kən təmapəs ilat miet Jerusalem muwin e taon Petani, mapil ikin.

Nig kit fik təmauke-auke
(*Mak 11:12-14,20-26*)

¹⁸Laulaugin agin, Iesu təmatitəlig-pən Jerusalem, kən nəumis tinus.

¹⁹Kən təməplan nig u fik e nikali suatip, kən təmuwin ron məto təsəplanən noan kit, tatəplan əm nimalin. Kən təmən-ipən kəm nig u məmə, “!Okol nəsoe minən!” Kən roiu agin, nig təmauke-auke.

²⁰Nian rəhan netəmim kəmotəplan nat əh, kən narmilat təmiwig, kən motən-ipən kəm Iesu məmə, “?Təhro nig əh fik təmauke-auke uəhai əm nəhlan?”

²¹Məto Iesu təmən-ipən məmə, “!tatən-ipinə nıpahrienən məmə okəmə nakoatos nahatətən, kən rəhatəmat nətəligən təsolən kəiu, nəkotitun nolən nat naka itəm emol e nig u fik. Məto sənəmə in əm əh, nəkotitun nən-ipənən kəm nitot əh məmə, ‘Uwin mamnim əpəh itəhəi,’ kən otol nəwiatəmat.”²²Okəmə nakotəhatətə, kən onəkotos nat naka itəm nakoatəpəh-in e nəfakən.”^z

Nətapəhən o nəpətən rəha Iesu
(*Mak 11:27-33; Luk 20:1-8*)

²³Iesu təmuwin e Nimə Rəha Uhgın, kən nian təmatəgətun, pris asol min ne netəm-iasol rəha netəm Isrel, koatuwa ron motən-ipən məmə,

v 21:13 Aes 56:7 w 21:13 Jer 7:11 x 21:16 Sam 8:2 y 21:21 Mat 17:20; Luk 17:6;
Jon 14:12; 1 Kor 13:2 z 21:22 Mat 7:7-11; 18:19

“?Natol natimnat min u e nepətən rəha pah? ?Kən pah təmos-ipinə nepətən un?”

²⁴ Kən Iesu təmən-ipən məmә, “Iakətapəh-in-pinə nəghatən kit kəm itəmat. Okəmә nakotos-ipa nəghatən kit, kən ekən-ipinə kəm itəmat məmә nepətən naka itəm ekatol natimnat min u lan. ²⁵ ?Nepətən rəha Jon təmisi-pən hiә o nolә baptais? ?Təmisi-pən e nego e neai, o rəha netəmim әm?”

Kən kəmotən-ipən kəm ilat min məmә, “Okəmә kotən məmә, ‘Nepətən rəha Jon təmisi-pən e nego e neai,’ kən otən məmә, ‘?Məto tahro nəsotənən nīpahrienən lan?’ ²⁶ Məto okəmә kotən məmә, ‘Rəha netəmim әm,’ kitat koatəgin netəmim, məto-inu nikilat təht məmә Jon in ien kit rəha Uhgīn.”^a

²⁷ Tol nəhlan, kəmotən-ipən kəm Iesu məmә, “Itimat ekotəruru.” Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmә, “Kən io min, okol ekəsənən kəm itəmat məmә e nepətən naka ekatol natimnat min u lan.”

Nimaa nəghatən e suah mil kəiu

²⁸ Kən Iesu təmən-ipən məmә, “?Tahro? ?Nikitəmat tatəht məmә naka? Suah kit, nətīn iərman kəiu. Kən təmuwīn mən-ipən kəm itəm iahgin lan məmә, ‘Nətīk, uwīn mol wək u-roiu әpəh e nasumən.’ ²⁹ Məto nətīn təmən-ipən məmә, ‘Iakapəs.’ Kən matīg məuhlin min rəhan nətəligən, kən muwīn e nasumən.

³⁰ “Kən tata tuwīn o nətīn itəm təkəku, mən-ipən min kəm in nat kitīәh әm. Kən nətīn təmən-ipən məmә, ‘Әwəh, tata, ekuwīn,’ məto təmapəs-pən e nasumən.

³¹ “?Otən-tu məmә suakəku mil u in pəhruən, təmol nəwia rəhan tata?”

Kən kəmotən-ipən məmә, “Suakəku itəm iahgin lan.”

Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmә, “Әwəh, in әtuatip. Kən iakatən-ipinə nīpahrienən məmә, netəm koatos məni rəha takis, ne nīpitan rəha suatip koatuwīn e nərəmərəән rəha Uhgīn әpən etəmat, ³² məto-inu Jon təmuwa otəmat məmә otəgətun suatip rəha nolən әtuatip, kən məto itəmat nəsotənən nīpahrienən lan, məto netəm koatos məni rəha takis, ne nīpitan rəha suatip kəmotən nīpahrienən lan. Kən nəmotəplan pap nat әh, məto nəməsotəuhlinən itəmat e rəhatəmat nolən rat min, kən məsotənən nīpahrienən lan.”^b

Nimaa nəghatən e netəmim rat itəm koatehm nasumən

(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ Kən Iesu tatakəike matən məmә, “Otətəlig-in-tu nimaa nəghatən kit min. Etəm-iasol kit rəha nasumən, təmol nasumən kit e nol kit katən

māmā krep, u katol wain lan. Kən mol fenis e kəpiel muwin mitəlau lan. Kən mol ikin kit o nolən nəme naliwək-aliwəkən e noa krep māmā nahuin otaiu kən kol wain lan. Kən mol nimə kit itəm in ilis māmā etəmim otaiu lan matehm wir nasumən o nat megəh min ne netəmim. Kən təmegəhan-in-pən nasumən kəm netəmim māmā okotasum lan, kən motoor noa krep, məsin rəhan, məsin rəhalat. Kən miet muwin o naliwəkən ik pisin kit.^c
³⁴Nian krep tinəmarəg, kən tahl-ipən rəhan slef min māmā okotuwın e nasumən rəha krep, motətapəh o netəm koatol wək e nasumən māmā okotos-ipən rəhan krep məsin kəm ilat.

³⁵“Məto netəm koatol wək e nasumən kəmotaskəlīm rəhan slef min, kən motoh kit, motohamnu kit, motaht e kəpiel itəm tatol kisil lan. ³⁶Kən tahl-ipən min slef min neen kotuwın olat, ilat tepət taprəkis-in itəm aupən min. Kən netəm koatol wək e nasumən kotol tərət kəm ilat e nolən ahmen min əm itəm kəmotol kəm netəm aupən. ³⁷Namnun agin, tahl-ipən nətın iərman tuwin olat, kən mən māmā, ‘Ilat okotəkəike motisiai-in nətik.’

³⁸“Məto nian netəm koatol wək e nasumən kəmotəplan nətın, kən kotən-ipən kəm ilat min māmā, ‘Inu nətı etəm-iasol itəm otərəmərə e nasumən nian rəhan tata otimis. Pəs kotuwın motohamnu min, kən motərəmərə e nasumən rəhan.’^d ³⁹Kən kəmotaskəlīm motatıpın-iarəp e nasumən, kən motohamnu.”^e

⁴⁰Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, kən təmən māmā, “?Tol nulan, nian etəm-iasol rəha nasumən otuwa, kən otol naka kəm netəmim itəm təmegəhan-in nasumən kəm ilat?”

⁴¹Kən kəmotən-ipən māmā, “Otərək-rəkin agin-əh netəm rat min əh, motohamnu ilat. Kən uarisig, təpanegəhan-in rəhan nasumən əh tuwin e nelmi netəm pisin neen, kən e nian ətuatıp itəm krep tatəmarəg, ilat okotos-ipən noan məsin rəhan.”

⁴²Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat māmā, “?Nəmotafin Naoa Rəha Uhgın u, o kəp? Tatən māmā,

‘Kəpiel u itəm netəm rəha niləkinən nimə kəsotolkeikeən motapəs, in tinuwa kəpiel keike o nolən nimə.

Iərəmərə təmol nat u,

kən in nat təwir agin e niganəmtitat.’^f

⁴³Tol nəhlan, iatən kəm itəmat māmā nərəmərəən rəha Uhgın okoh-rəkis otəmat, kən kos-ipən kəm netəmim min u itəm okotol noalat. ⁴⁴Okəmə suah kit otisi-pər e kəpiel u, kəpiel otətarerəh-ətarerəh, məto okəmə kəpiel otisi-pər lan, otəpələh-ərən in.”^g

c 21:33 Aes 5:1-2 d 21:38 Mat 27:18 e 21:39 Hip 13:12 f 21:42 Sam 118:22-23; Rom 9:33; 1 Pita 2:6-8 g 21:44 E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 44 u tikə.

⁴⁵Nian pris asol min ne Farisi min kəmotəto nimaa nəghatən itəm Iesu təmuəh, kən kinotitun məmə tatəghat-in ilat. ⁴⁶Kən kinotegəs-in suatip kit məmə okotiləs Iesu lan kan e kalapus, məto koatəgin nimanin netəmim, məto-inu netəmim koatən məmə in ien kit.

Nimaa nəghatən e nagwənən asol rəha marit

22 ¹Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min kəm ilat məmə, ²“Nərəmərəən rəha Uhgın in tahmen e kig kit itəm təmol əpen-əpenə e nagwənən asol o marit rəha nətın. ³Kən mahl-ipən rəhan iolwək min məmə okotuwin o netəmim min u itəm təmahl-ipən rəkis nəghatən olat məmə okotuwa o nagwənən rəha marit. Məto kotən məmə kol kəsotuwamən.

⁴“Kən tahl-ipən rəhan iolwək neen min, mən-ipən kəm ilat məmə, ‘Otuwin motən-ipən kəm netəm min u itəm emahl-ipən rəkis nəghatən olat məmə, enol əpen-əpenə rəkis e rəhak nagwənən. Rəhak kau min ne nəti kau min rəhak itəm kotəhg-əhg wir, emoh rəkis ilat, kən natimnat rafin tınahmen. Otuwa e nagwənən rəha marit.’

⁵“Məto kəsotətəlig-inən iolwək min, kən motagim min, kit tatuwin e rəhan nasumən, kit tatuwin e rəhan stoa. ⁶Kən neen kotaskəlim iolwək min rəhan, motol tərət kəm ilat, kən motohamnu ilat.^h ⁷Kən kig, neməha təmol pik. Kən tahl-ipən rəhan mopael min kotuwin, kən motohamnu netəmim min u itəm kəmotohamnu rəhan iolwək min, kən motasiepən e rəhalat taon asol.

⁸“Kən mən-ipən kəm rəhan iolwək min məmə, ‘Kinol əpen-əpenə rəkis e nagwənən rəha marit, məto netəm min u itəm emahl-ipən rəkis nəghatən olat, nolən rəhalat təsahmenən məmə okotuwa. ⁹Tol nəhlan, otuwin əpəh e suatip asol min kən motən-ipən kəm netəmim əpnəpın rafin itəm nakoatəplan məmə okotuwa e nagwənən rəha marit.’ ¹⁰Kən iolwək min kəmotuwin əpəh e suatip asol min, kəmotuəfimın netəmim rafin itəm kəmotəplan ilat, netəmim itəm kotəwir ne netəm itəm kotərat, kən ikin kətagwən ikin təmərıoah e netəmim.

¹¹“Məto nian kig təmuwa məplan netəmim, təməplan etəmim kit əh-ikin itəm təsuwinən e natimnat rəha marit. ¹²Kən kig təmən-ipən məmə, ‘?Io kit, nəmahro? ?Nəmuwa imə məto nəməsuwinən e natimnat rəha marit?’ Kən suah u tınəruru nuhalpınən nəghatən rəhan.

¹³“Kən kig təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, ‘Okotəlis ətain nelmin ne nelkin, kən motərakın-iarəp əpəh e naluginən itəm ikin kətasək ikin, kən katəgətəin nəluitəm ikin.’”ⁱ

¹⁴Kən Iesu təmatəkəike mən məmə, “Tol nəhlan məto-inu netəmim tərət, kətahl-ipən nəghatən olat, məto noan məsin əm itəm katitəpun ilat.”

Takis rəha Kig Sisa
(*Mak 12:13-17; Luk 20:20-26*)

¹⁵Kən Farisi min kəmotiet motuwın motol noa eko-eko min məmə otiuw-pən Iesu o nənən nəghatən kit itəm təsətuatipən.^j ¹⁶Kən kotahl-ipən rəhalat netəmim kotuwın o Iesu ilat netəmim rəha pati rəha Herot. Kən motən-ipən məmə, “İəgətun. Ekotitun məmə ik etəm ətuatip, kən matəgətun ətuatip pahrien suatip rəha Uhgın. Nəsolan məmə nətəligən rəha netəmim okotiuw rəkis rəham nətəligən, məto-inu natol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin, okəmə in etəm-iasol o etəm əpnəpın əm. ¹⁷Kən ən-tu kəm itimat rəham nətəligən e nat u. ?Tətuatip məmə okətou-pən takis kəm Kig Sisa, o kəp?”

¹⁸Məto Iesu tinitun rəhalat nətəligən rat min, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “!Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! ?Tahro nakotalkut məmə nəkotol noa eko-eko ron io? ¹⁹Otəgətun-tu məni itəm katətou takis lan.” Kən kotos məni^k motuwa kəm in, ²⁰kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Narmi pah u, kən nərgi pah u e məni u?”

²¹Kən kotən-ipən məmə, “Kig Sisa.”

Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Naka u rəha Kig Sisa, otos-ipən kəm Kig Sisa. Kən naka u rəha Uhgın, otos-ipən kəm Uhgın.”^l

²²Nian kəmotəto nəghatən əh, narmilat təmiwig. Kən kəmotapəs Iesu motəgim.

Nian Uhgın otosmegəh netəmim e nımisən
(*Mak 12:18-27; Luk 20:27-40*)

²³E nian əh inəh, Satusi min kəmotuwa o Iesu. İlat koatən məmə netəmim okəsotəmegəh minən e nımisən. Kən kotən-ipən kəm Iesu məmə,^m ²⁴“İəgətun. Moses təmən kəm itimat məmə, okəmə etənim otimis kən məsiləsən nətın kit, kən pian otəkəike mit nəutahlimis əh məmə otıləs suakəku o niuw-pərən nərig rəha pian itəm təmimis.”

²⁵“Kən ikin əh imatimat ikin, netəm ilat pialat min ilat sepın. İtəm təmaupən maiir təmol marit, kən mımis, məsiləsən nətın kit, kən pian itəm tatol kəiu lan tit nəutahlimis. ²⁶Kən in min təmimis məsiləsən nətın kit, kən itəm tatol kisil lan ne ilat rafin muwın mətoarus-pən itəm tatol sepın, kəmotol nat kitiəh əm. ²⁷Kən əmun, nəutahlimis tımis. ²⁸?Tol nəhlan, ən-tu kəm itimat məmə, e nian itəm Uhgın otosmegəh netəmim lan e nımisən, pətan əh in rəha pah, məto-inu ilat rafin əh sepın kəmotol marit e pətan əh?”

j 22:15 Mak 3:6 k 22:19 Məni itəm kəmotos motuwa in koen məni kit, nərgin u ‘tenarius,’ itəm tahmen e wan-taosan vatu. l 22:21 Rom 13:7 m 22:23 Wək 23:8 n 22:24 Dut 25:5

²⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmә, “Itəmat nəmotən-arəpən e rəhatəmat nəghatən məto-inu nəsotitunən Naoa Rəha Uhgın ne nəsanənən rəhan. ³⁰ Nian Uhgın otosmegəh netəmim e nımısən, kən netəmim okəsətolən marit, okotahmen e nagelo min əpəh e nego e neai. ³¹ ?Nəmotafin o kəp, Naoa Rəha Uhgın itəm tatəghat-in nian Uhgın otosmegəh netəmim e nımısən? Tatən məmә, ³² ‘Io Uhgın rəha Epraham, io Uhgın rəha Aisak, kən io Uhgın rəha Jekop.’^o In sənəmә Uhgın rəha netəm kəmotimis, məto in Uhgın rəha netəmim itəm koatəmegəh, tahmen-pən min e təs miləhal.”

³³ Nian nımanın netəmim kəmotəto nəghatən əh, narmilat təmiwig e nəgətunən rəhan.

Lou itəm in ilis pik

(Mak 12:28-34)

³⁴ Nian Farisi min kəmotəto məmә Iesu təməh-iəhau Satusi min e rəhan nəghatən, kən Farisi min kəmotuwa kitiəh. ³⁵ Kən kit itəm titun pik Lou, təmən-ipən nəghatən kit kəm Iesu məmә Iesu otən nəghatən kit təsətuatipən, məmә, ³⁶ “?Lou pəhrüən rəha Uhgın u in ilis pik?”

³⁷ Kən Iesu təmən-ipən məmә, “Nakəkəike molkeike İərəmərə Uhgın rəham e nıkim rafin, ne nəmegəhən rafin rəham, ne nətəligən rafin rəham.^p ³⁸ Inu in Lou itəm tətaupən kən in ilis pik. ³⁹ Kən Lou itəm tatol kəiu lan, in iuəhkır tahmen əm, məmә, ‘Nakəkəike molkeike ik kit tahmen əm məmә nakolkeike atip ik.’^q ⁴⁰ Kən Lou mil u kəiu, ilau nəukətı Lou rafin, ne naoa rəha ien min rafin aıpən.”^r

Kristo in nəti pah

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Kən e nian Farisi min kotuəfimin ilat min, kən Iesu təmən-ipən məmә, ⁴² “?Nıkitəmat təht məmә naka, e Kristo itəm Uhgın təmən məmә otahl-ıpa? ?In tatisi-pən e noanol rəha pah?”

Kən ilat kotən-ipən məmә, “In noanol rəha Tefit.”^s

⁴³ Kən Iesu təmən-ipən məmә, “Məto tahro e Tefit, itəm tatəghat e narmin rəha Uhgın, tətaun-in Kristo məmә ‘İərəmərə.’ Məto-inu tatən məmә,

⁴⁴ ‘İərəmərə təmən kəm rəhak İərəmərə məmә,

“Əpələh e nıkalik e nelmək matip, ikin rəha nəsanənən ne nisıaiən, mətoarus ekiləs-iəhau rəham tıkimir min ləhau e nelkəm.”^t

⁴⁵ ?Kən okəmә Tefit tətaun-in Kristo məmә ‘rəhak İərəmərə,’ kən otahro məmә Kristo in mipi Tefit rat?” ⁴⁶ Kən etəmim kit təsuhalıpınən nəghatən

rəha Iesu. Kən e nian əh matuwın, kəmotəgin o nətapəh-inən nəghatən kit min tol min-nəhlan.

Nahməən asol sepin itəm otatuwa
(*Mak 12:38-40; Luk 11:37-54; 20:45-47*)

23 ¹Kən Iesu təmən-ipən kəm nimanin netəmim ne rəhan min netəmim məmə, ²“İəgətun min rəha Lou ne Farisi min koatos nepətən məmə okotən-iarəp Lou rəha Moses kəm itəmat. ³Tol nəhlan, nəkotəkəike motətəu-pən kən motol natimnat rafin itəm koatən kəm itəmat. Məto nəsotolən nat naka itəm koatol, məto-inu ilat kəsotolən nat naka itəm koatən-iarəp.” ⁴Koatəkəike o netəmim məmə okotətəu-pən lou əskasik min itəm kotahmen e katipa əfigəm, məto okol kəsotos-ipənən noanəlmilat məmə okasitu elat.

⁵“Natimnat rafin itəm ilat koatol, koatol əm məmə netəmim okotəplan. Nəkotitun paos itəm netəmim kəmotaii-pən nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgın ikin, kənu motəlis rəhalat-kapə ne nelmilat lan.” ⁶Məto rəha iəgətun min rəha Lou ne Farisi min, rəhalat paos in iahgin taprəkis. Kən nəkotitun nol əlkələh min itəm koatəkul-pən e nipəgnəmti kot min, itəm tatəgətun məmə etəmim in təskasik o nətəu-pənən Lou. Məto rəha iəgətun min rəha Lou ne Farisi min, rəhalat nol kaifəməh pik.” ⁷Kən e lafet min, ilat kotolkeike ikin rəha nisaiiən, kən əpəh e nimə rəha nuəfiminən, ilat kotolkeike məmə okotəpələh ima netəm-iasol min ikin. ⁸Məto e ikin katol maket ikin, ilat kotolkeike məmə netəmim kotən təwir kəm ilat, kən motaun-in ilat məmə ‘Rapai’ u nipətın təmə ‘etəm in ilis.’ ⁹Məto sotolən məmə netəmim okotaun-in itəmat məmə ‘Rapai, u etəm in ilis,’ məto-inu rəhatəmat Etəm-iasol kitiəh əm, kən itəmat piatəmat min. ¹⁰Kən sotaun-inən suah kit u e nətueintən məmə, ‘Tata, etəm katisiai-in,’ məto-inu Tata rəhatəmat kitiəh əm əpəh ilis e nego e neai. ¹¹Kən sotolən məmə netəmim okotaun-in itəmat məmə, ‘İəgətun,’ məto-inu rəhatəmat İəgətun kitiəh əm, Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa. ¹²Etəm u in ilis etəmat, in iolwək rəhatəmat.”

u 23:3 Mal 2:7-8 **v 23:5** paos - inu bokis əkəku kit kəmol e nuwigi kau. Kəmotətə rəkis əlkələh nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgın motaii-pən lan (Eks 13:1-10,11-16; Dut 6:4-9; 11:13-21). Netəmim kəmotol nəhlan məto-inu kəmotolkeike məmə otol nəghatən itəm tətətig e Dut 6:8 ne 11:18. Kən nəman rafin rəha noanol rəha İsrəl itəm kinotos rəkis nup tatin, ilat okotuwın e paos min əh nian tətət, kən nian rafin e nian rəha nəfakən. Katəlis e nipiənəgin ne nelmin mol e nol kəmol e nuwigi kau. E nəghatən İnglis, katən paos min əh, “phylacteries.” **w 23:5** Eks 13:9; Nam 15:38-39; Dut 6:8; Mat 6:1 **x 23:7** Okəmə iəgətun rəha Lou təmaliwək matuwa iuəhkir ron ik, nakətul e nisaiiən, kən nakatən təwir kəm in, maun-in in məmə, “etəm-iasol,” o “Tata,” o “Rapai.” Kən noanol rəha İsrəl kətaun-in rəhalat iəgətun asol min itəm ilat ilis pik məmə “Rapai,” u nipətın təmə “etəm in ilis” o “etəm tatəmik netəmim.” **y 23:11** Mat 20:26; Mak 9:35; Luk 22:26

otos-ipər atip in, Uhgín otíləs-iəhau, kən etəmim itəm otos-iəhau atip in, Uhgín otíləs-ipər.^z

¹³“!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Fərisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, mətə nikitəmat tamkimik! Nakotahtosig-in o netəmim suatip o nuwinən matig ahgin nərəməəən rəha Uhgín, mətə itəmat nəsutuwinən, kən nəsotegəhan-inən məmə netəmim okotuwın ikin, nat ərnapin ilat kotolkeike məmə okotuwın. ¹⁴ a

¹⁵“!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Fərisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, mətə nikitəmat tamkimik! Nikitəmat tagien əm məmə nakotuwın isəu e nego, o e naliwəkən əm o nuwinən e nəptən pisin pisin min məmə nakotiuw-pa etəmim kitəh əm e nəfakən rəhatəmat. Mətə nian suah kit tatos nolən min əh rəhatəmat, kən tatuwa etəm rat taprəkis-in itəmat, kən nəmotol məmə in otəkəike mos nalpinən rəha nigəm asol taprəkis-in itəmat.

¹⁶“!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat itəm noatit netəmim mətə niganəmtitəmat təpis! Itəmat nakoatən məmə, ‘Okəmə suah kit tatos noanawil o Nimə Rəha Uhgín məmə otol rəhan nəghatən tatətul-iəkis, okəmə təsolən, mətə in nat ərnapin əm. Mətə okəmə suah kit tatos noanawil o iaen u kol tatipit-ipit rəha Nimə Rəha Uhgín, kən in otəkəike mol nəwian itəm təmos noanawil ron.’^b ¹⁷!Itəmat netəm nakotalməl, niganəmtitəmat təpis! ?Naka u in ilis, iaen u kol tatipit-ipit, o Nimə Rəha Uhgín itəm tatol kol tasim? ¹⁸Nakotən min məmə, ‘Okəmə suah kit tatos noanawil o olta, in nat ərnapin əm. Mətə okəmə suah kit tatos noanawil e sakrifais itəm tatəpələh lan, kən in otəkəike mol nəwian itəm təmos noanawil ron.’ ¹⁹!Itəmat netəm niganəmtitəmat təpis! ?Naka u in ilis, sakrifais o olta itəm tatol sakrifais tasim? ²⁰Tol nəhlan, etəm tatos noanawil e olta, pahrien, tatos noanawil e olta ne natimnat rafin itəm tatəpələh lan. ²¹Kən etəm tatos noanawil e Nimə Rəha Uhgín, pahrien tatos noanawil e Nimə Rəha Uhgín ne Suah u tətətig ikin. ²²Kən etəm tatos noanawil e nego e neai, pahrien tatos noanawil o jea rəha kig u in rəha Uhgín, kən tatos noanawil o Suah u tatəpələh-pər lan. ^c

²³“!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Fərisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, mətə nikitəmat tamkimik! Nəkoatətəu-pən lou əlkələh min moatos-ipən tait rəha rəhatəmat nimali nig nəmiəwilat tatəpien u katos-ipən e nagwənən, katən məmə min, ne til, ne kumin.

z 23:12 Job 22:29; Prov 29:23; Luk 14:11; 18:14 **a 23:14** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 14 u tikə. Tatən məmə, “Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Fərisi min. !Rəhatəmat nənən təwir, mətə nikitəmat tamkimik! Nakotəkləh-in natimnat rəha nəutahlimis min, mətə nian kitəh əm, nəkotol nəfakən əfəməh min məmə netəmim okotissiai-in itəmat. E nolən əh, rəhatəmat nalpinən otəskasik təhmin min.” **b 23:16** Mat 15:14 **c 23:22** Aes 66:1; Mat 5:34

Məto nakotapəs nat asol e Lou, inu etəm tatol tətuatip kən mahmen-ahmen əm kəm netəmim, kən mətasəkitun netəmim, kən tatol nian rafin nat naka itəm təike matol. Təwir nəkoatol lou əlkələh min, məto nəkotəkəike moatol lou asol min, məto kəp, nəsotolən.^d ²⁴ !Itəmat noatit netəmim məto niganəmtitəmat təpis! !Itəmat netəmim noategəs-in miminao e rəhatəmat kap məmə ko nəsotərgəən, məto nəkotərgə nat megəh asol u kamel!

²⁵“!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimiik! Nakotafəl ihluə e kap ne plet, məto əpəh imə tamkimiik, kotərioah e nagwənən ne nənimən itəm nəmotakləh-in, o natimnat itəm nəmotos məto-inu itəmat iaumis min kən nian rafin nəkoatol əm natimnat rat min itəm tətətig e rəhatəmat nətəligən.^e ²⁶ !Itəmat Farisi min, niganəmtitəmat təpis! Otaupən kafəl əpəh imə e kap ne plet, kən ihluə min in təwir təsamkimiikən.

²⁷“!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimiik! Nəkotahmen e suwit rəha netəm kəmotimis itəm kəmuəh e pen ruən. Ihluə, netəmim kotəplan məmə təwir, məto əpəh imə tərrioah e nikiikili netəm kəmotimis, ne natimnat rafin itəm tamkimiik.^f ²⁸ E nolən ahmen min əm, ihluə, e nolən rəhatəmat, netəmim kotəplan məmə itəmat nəkotətəuatip. Məto imə, e nikitəmat, nakotərrioah e nəghatən nakotən məsotolən, ne nolən rat ağin min.^g

²⁹“!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimiik! Nakotiləkin nimə e kəpiel rəha suwit rəha ien min aupən ne netəm kotətəuatip, kən moatol nəhlip e kəpiel kən moatol malə-malə lan. ³⁰ Kən nakotən-ipən məmə, ‘Okəmə itimat emotatig e nian min rəha tipitat min, okul itimat eməsotasituən elat motohamnu ien min.’ ³¹ E nəghatən əh, nakoatən-iarəp məmə itəmat noanol ətuatip min rəha tipitimat min aupən itəm kəmotohamnu ien min əh, kən nakotahmen-ahmen əm elat.^h ³² Kən təwir əm, itəmat otəkəike motol namnun wək itəm tipitəmat min kəmotətəuon.

³³“!Itəmat sinek min, ne neti sinek min! ?Nikitəmat tatəht məmə okul nakotəgim e nalpinən e nigəm asol? !Kəp!ⁱ ³⁴ Tol nəhlan, ekahl-ipinə ien min, ne netəm kotenatig, ne iəgətun min. Neen, itəmat onəkotohamnu ilat motətu-pər elat e nig kəluau, neen onəkotalis motoh ilat əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəhatəmat, kən neen nakotitəp ilat kotiet e taon kit motiet motuwın e kit. ³⁵ Kən tol nəhlan, itəmat onəkotos nalpinən rəha netəmim itəm kəmotohamnu netəmim rafin itəm kotətəuatip, itəm tətəuon

d 23:23 Lev 27:30; Maeka 6:8 e 23:25 Mak 7:4 f 23:27 Wək 23:3 g 23:28 Luk 16:15
h 23:31 Wək 7:52 i 23:33 Mat 3:7; 12:34; Luk 3:7

e Epel^l itəm in tətuatip, muwin mətəarus-pən Sekaraea, nəti Perekia,^k itəm tipitəmat min kəmotəhamnu e Nimə Rəha Uhgīn ilugin e olta ne nimə.^l ³⁶Iatən pahrien kəm itəmat məmə, nalpīnən rafin u otuwa o netəm rəha Isrel itəm kotatig roiu.

³⁷“!Awe, netəm Jerusalem, netəm Jerusalem! Itəmat nakotəhamnu ien min rəha Uhgīn, kən netəmim itəm Uhgīn təmahl-ipa kəm itəmat, nəkotahtimnu ilat e kəpiel apin, inəh netəm u rəha Uhgīn itəm koatos nəghatən rəhan. Nian tepət iatəg-əfəməh-in nelmək məmə iatəmīk-əfīmīn wir itəmat matos wir itəmat, tahmen-pən e mənīg itəm tatu nenətīn min e nīkwin, mətə itəmat nīkitəmat təsagienən ron kən motapəs io. ³⁸Otəplan-tu. Uhgīn tīnapəs itəmat, rəhatəmat nimə nərətən otoh, kən nat otikə ikin.^m ³⁹Kən ekən kəm itəmat məmə, nat əh in nīpahrienən mətə-inu onəsotəplan minən io mətəarus nakotən məmə,

“!lərəmərə Uhgīn tətətīg ilau suah u itəm tatuwa e nərgin!”ⁿ

Nəmtətīn min rəha namnun nian

(Mak 13:1-37; Luk 21:5-36)

24 ¹Iesu təmīet e Nimə Rəha Uhgīn maliwək matuwīn, kən rəhan min netəmim kotuwa motən-ipən kəm in məmə otəplan-tu nimə min u əpəh e Nimə Rəha Uhgīn. ²Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Əwəh, otəplan-tu nimə min əh. Nīpahrienən iatən kəm itəmat məmə nimə min əh netəmim okotəhap-əhap kəpiel min elat. Okol kəpiel kit təsəməhlīn e nəmeen.”^o

³Kən uarisīg lan, Iesu təmaliwək ilat rəhan netəmim motuwīn əpəh e Nītot Rəha Nīg U Olif kən matəpələh. Kən rəhan netəmim kotuwa pīsīn əm ron motən-ipən məmə, “?Otən-tu məmə natīmnat min u okotuwa e nian naka, kən nəmtətīn naka otol-arəp məmə rəham nuwamən ne namnun nian tīnuwa iuəhkīr?”

⁴Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Oatehm wir itəmat məmə etəmim kit otəseiua-inən itəmat, ⁵mətə-inu netəmim tepət okotuwa motos nərgək moatən məmə, ‘Io Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa,’ kən okoteiua-in netəmim tepət.^p ⁶Onəkotəto namnusən rəha nəluaginən min, kən onəkotəto nəghatən ənpapīn min məmə netəmim koatəluagin. Mətə nakoatehm wir itəmat məmə nəsotəginən. Natīmnat min əh otəkəike motuwa motol nīpahrienən lan, mətə namnun nian otəpanuwa. ⁷Noanol min okotoh noanol min, kən kantri min okotoh kantri min. Nəumis otan, kən namīg otəlōal ikin min tepət. ⁸Natīmnat min əh, nətuounən əm rəha nərətən, tahmen e pətan itəm tīnətuoun matətə nahmən o neməkən.

j 23:35 Jen 4:8; Hip 11:4 k 23:35 Sek 1:1 l 23:35 2 Kron 24:21 m 23:38 1 King 9:7-8; Jer 22:5 n 23:39 Sam 118:26; Luk 13:34-35 o 24:2 Luk 19:44 p 24:5 Mat 24:23-24; 1 Jon 2:18

⁹“E nian min əh, netənim okotegəhan-in-pən itəmat məmə okol nəratən kəm itəmat, kən kohamnu itəmat, kən netənim rəha noanol min rafin okotetəhau itəmat məto-inu o nərgək.^q ¹⁰Kən e nian min əh, netənim tepət okotapəs rəhalat nahatətəən, kən okotegəhan-in-pən ilat min e nelmi tikiimir min rəhalat, kən motetəhau ilat min, ¹¹kən ien eiueiuə min okotuwa moteiuə-in netənim tepət.^r ¹²Məto-inu nəratən tinatəpət, iuəhkir netənim rafin rəhalat nolkeikeən o Uhgın otikə, ¹³məto etənim itəm otətul əskasik mətoarus namnun nian, kən Uhgın otosmegəh in.^s ¹⁴Kən namnusən təwir əh rəha nərəməərəən rəha Uhgın, okən-iarəp ikin min rafin e nətueintən, məmə suatip əh-ikin rəha kantri min rafin o nətəlig-inən, kən namnun nian otuwa.^t

¹⁵“Ien u Taniel təməghat-in nat kit katən məmə, ‘nat itəm Uhgın tatetəhau, kən matol Nimə Rəha Uhgın tamkimik’^u (nian nakotafin, otətəlig-in nipətin). Tol nəhlan, nian nat tərət əh tatətul e Nimə Rəha Uhgın, ¹⁶kən itəmat itəm nəkotatig Jutia, nakotiet motagim motuwın motəhluaig e nitot min. ¹⁷Okəmə etənim tətameg ihluə e rəhan nimə, okol təsuwınən imə mos min rəhan natimnat.^v ¹⁸Okəmə etənim əpəh e nasumən rəhan, okol təsətəlig-pənən latuənu mos rəhan kot. ¹⁹!Kən kəsi o nipitan u itəm kotəpik-əpik, ne nipitan itəm kotapinahin nisualkələh e nian əh, məto-inu ilat okotəto tərət pik agin! ²⁰Təwir nakotəfak məmə onakəsotagimən e nəratən əh e nian rəha nətəpən, o e nian rəha Sapat, ²¹məto-inu e nian əh, nəratən asol otuwa itəm etənim təməsəplanən tol mihin nəhlan aupən mətoarus-pa u-roiu, kən okol nəratən asol kit tol nəhlan otəsuwa minən nian kit tahmen e in əh.^w ²²Kən okəmə Uhgın təsətətipən nian rəha nəratən əh, okol etənim kit təməsəmegəhən. Məto Uhgın otətətip nian əh o rəhan min netənim itəm təmitəpun rəkis ilat.

²³“E nian əh, okəmə suah kit otən-ipinə kəm itəmat məmə, ‘!Otəplan-tu, inu Kristo itəm Uhgın təmən məmə otəpanahl-ipa!’ o ‘!In əpəh!’ sotənən nipahrienən lan,^x ²⁴məto-inu netənim neen okotuwa motən məmə ilat Kristo, ne ien eiueiuə min okotuwa, kən ilat okotol nəmtətin asol min, ne nat pispis min məmə okoteiuə-in netənim, kən okotalkut məmə okoteiuə-in netənim itəm Uhgın təmitəpun rəkis ilat, okəmə ilat kotitun nolən.^y ²⁵Nikitəmat otəkəike matəht wir nəghatən min u itəm emən rəkis kəm itəmat, uarisig natimnat min u okotuwa motol nipahrienən lan.

²⁶“Tol nəhlan, okəmə suah kit tən kəm itəmat məmə, ‘In əpəh, ikin taruən-aruən ikin,’ əsotuwınən. O suah kit tən məmə, ‘In ikin-u e nipəg noa nimə,’ sotənən nipahrienən lan,^z ²⁷məto-inu nian Nəti Etənim otitəlig-pa min, otuwa uəhai əm, kən netənim rafin okotəplan, tahmen

q 24:9 Mat 10:22 **r 24:11** Mat 24:5,24; 1 Jon 4:1 **s 24:13** Mat 10:22 **t 24:14** Mat 28:19
u 24:15 Dan 9:27; 11:31; 12:11 **v 24:17** Luk 17:31 **w 24:21** Dan 12:1 **x 24:23** Mat 24:5
y 24:24 Dut 13:1-3; 2 Tes 2:8-9; Nol Əpən 13:13-14 **z 24:26** Luk 17:23-24

e nipitän itäm tämipit masiägəpin rafin neai.^a ²⁸Nian nat megəh kit tämimis, nəkotəplan kuəriə min kotuwa məmə okotun. E nolən ahmen min əm, nian nəkotəplan nəmtətin min əh, nəkotitun məmə otəsuwəhən ekuwa min.^b

²⁹“Nian ətuatip nəratən əh otol namnun, kən
‘mitgar otəpis agin,
kən məwig otəsəmilhən minən,
kən məhau min okotisas e neai,
kən Uhgın otəlöl e nəsanənən min əpəh e neai.”^{c d}

³⁰“E nian əh, nəmtətin rəha Nəti Etənim otol-arəp e neai, kən noanol min rafin e nətueintən okotasək e nəginən. Kən okotəplan io, Nəti Etənim ekuwa e nimal napuə e neai e nəsanənən ne nəpətən əhag-əhag asol rəha Uhgın itəm otasiə mitəlau lak.^e ³¹Kən ekahl-ipən rəhak nagelo min kotiet nian okotəto təwi otasək əfəməh, kən ilat okotuwin ikin min rafin e nətueintən, motos-irəkis rəhak netənim itəm Uhgın təmitəpun rəkis ilat, kən kuəfimin ilat kitiah.^f

³²“Nikitəmat otəkəike matəht nig u fik.^g Nian ətuatip itəm nelmin min kinotəuoun katəwiə, kən nimalin min kinoatəget, itəmat nəkotitun məmə nian əh inəh itəm nakotasum lan rəhatəmat. ³³Kən e nolən ahmen min əm, nian nəkotəplan nəmtətin min əh, onəkotitun məmə otəsuwəhən ekuwa min roiu agin. ³⁴Iatən pahrien kəm itəmat məmə netənim itəm kotatig u-roiu, okol kəsotimis rafinən mətoarus natimnat min əh okotuwa kol nipahrienən lan.^{h i} ³⁵Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən min rəhak okol kəsotikəən.”^j

Etənim tikə itəm titun nuwamən rəha Iesu Kristo

³⁶Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Suah kit təsitunən nian o aua ətuatip rəha natimnat min əh. Nagelo min əpəh e neai kotəruru, kən io min Nəti Etənim ekəruru. Məto Tata Uhgın əm in titun nian ətuatip əh.^k ³⁷E nian io Nəti Etənim ekuwa lan, otahmen e nian rəha Noah aupən ikin itəm netənim kəsotol əpen-əpenən ron.^l ³⁸E nian əh, itəm naruəh təsaiuən əh, netənim koatəgwən, moatənim, moatol marit, inəh natimnat rafin kəmoatol e nəmegəhən rəhalat, mətoarus-pən Noah təmuwin imə e nipəgnoa nego rəhan, ³⁹kən ilat kinotəruru nat naka otuwa mətoarus-

a 24:27 Mat 24:37-39 **b 24:28** Luk 17:37 **c 24:29** Aes 13:10; 34:4; Esik 32:7; Joel 2:10,31; 2 Pita 3:10; Nol Əpən 6:12-13 **d 24:29** Məta “nəsanənən min əpəh e neai” tətəpsen-pən narmin min, o kəm-naka natimnat tahmen-pən e mit ne məwig əpəh e neai. **e 24:30** Dan 7:13; Sek 12:10; Nol Əpən 1:7 **f 24:31** 1 Kor 15:52; 1 Tes 4:16 **g 24:32** Nig u fik tahmen e naip. **h 24:34** Suatip kit min rəha nəuhlinən ves 34 tatən məmə, “Iatən pahrien kəm itəmat məmə noanol u rəha Isrel otəsikəən mətoarus natimnat min əh okotuwa motol nipahrienən lan.” **i 24:34** Mat 16:28 **j 24:35** Mat 5:18 **k 24:36** Wək 1:7; 1 Tes 5:1-2 **l 24:37** Jen 6:5-8

pa naruəh təmaiu məmīk ilat rafin. In əh otol tahmen əm e nian Nəti Etəmim otuwa.^m ⁴⁰ Etəmim kəiu e nasumən, kən okos kitiaəh, kapəs kitiaəh. ⁴¹ Pətan kəiu katuəpələh kitiaəh matioal nagwənən, kən okos kitiaəh, kapəs kitiaəh.

⁴² “Tol nəhlan, nəkotəkəike motaiir, məto-inu nəkotəruru nian naka rəhatəmat İərəməərə otuwa lan.ⁿ ⁴³ Məto nəkotəkəike motitun nat u. Okəmə etəm-iasol rəha nimə titun nian ətuatip lapin itəm iakləh otuwa, kən in otəkəike mətaiir matchm wir nimə məmə iakləh otəsəhapən muwin imə.^o ⁴⁴ Kən itəmat min onəkotəkəike moatətul matip, məto-inu Nəti Etəmim otuwa e aua əm itəm nikitəmat təsəhtən.

⁴⁵ “Nikitəmat otəkəike matəht wir nolən rəha iolwək itəm in tenatig kən tətəskəlim wir wək rəhan kən məsapəsən. Etəm-iasol təmələhəu məmə iolwək əh otərəməərə e rəhan min rafin iolwək min məmə in otos-ipən nagwənən kəm ilat e nian ətuatip. ⁴⁶ Kən okəmə etəm-iasol otuwa məplan etəm tətərəməərə e iolwək min rəhan, kən matol-wir rəhan wək, kən otos-ipən nətouən kit kəm suah əh. ⁴⁷ İatən-ipinə nıpahrienən məmə etəm-iasol əh otələhəu in tərəməərə e natimnat rafin rəhan.^p ⁴⁸ Məto okəmə iolwək əh, in etəm rat, kən nikin otəht məmə, ‘Rəhak etəm-iasol təsuwamən nuwəh,’ ⁴⁹ kən mətuoun matoh iolwək min neen, kən muwin magwən mənim ilat netəm kotapis. ⁵⁰ Kən etəm-iasol rəha iolwək əh otuwa e nian ne aua itəm iolwək nikin təsəhtən məmə rəhan etəm-iasol otuwa lan. ⁵¹ Etəm-iasol əh otol nalpinən asol kəm iolwək əh kən mərakin-pən ikin rəha netəm rəhalat nənən təwir, məto nikilat tamkimik. İkin əh, netəmim okotasək moatəgətain nəluilat.”^q

Nimaa nəghatən o nıpitan əlkələh ilat ten

25 ¹ Kən İesu təməni-pən kəm ilat məmə, “E nian itəm rəhatəmat İərəməərə otuwa min, nəərəməərəən rəha Uhgın otol nəhlan. Nıpitan əlkələh^r ilat ten kəmotiet lapin məmə okotuwin e marit kit, kən moatəsahgin etəm otol marit otuwa mos rəhan pətan muwin e rəhan nimə, əpəh ikin katol lafet ikin. İlat ten kəmos rəhalat lait.^s ² Faif kotalməl, kən faif kotenatig. ³ Nıpitan min u ilat faif itəm kotalməl kəmos rəhalat lait min, məto kəsotosən karasin məsin min o niuw-pənən e lait. ⁴ Məto nıpitan min u ilat faif itəm kotenatig kəmos rəhalat lait min, kən motos min karasin məsin o niuw-pənən e rəhalat lait. ⁵ Kən etəm otol marit təsuwa uəhaiən, kən nıpılən tınatos ilat koatiuw nəm, kən minotapil.

⁶ “Kən lapin agın, suah kit təmagət əfəməh məmə, ‘İEtəmim itəm otol marit tatuwa u-roiu! !Otuwa motəplan!’

m 24:37-39 Jen 7:21-23; Luk 17:26,27 **n 24:42** Mat 25:13 **o 24:43** Luk 12:39-40;
 Nol Əpən 16:15 **p 24:47** Mat 25:21,23 **q 24:45-51** Luk 12:42-46 **r 25:1** Nıpitan əh,
 kəsotolən əh marit. Koatos nup tuente ne. **s 25:1** Luk 12:35; Nol Əpən 19:7

⁷“Kən nīpitan əlkələh u ilat ten kəmotaiir motuarin asol rəhalat lait min. ⁸Kən nīpitan itəm kotalməl kotən-ipən kəm nīpitan itəm kotenatig məmə, ‘!Awī! Otos-ipa rəhatəmat məsin karasin məto-inu rəhatimat karasin e rəhatimat lait kinotamir, otəsuwəhən kotəpis.’

⁹“Məto nīpitan itəm kotenatig kotən-ipən kəm ilat məmə, ‘!Kəp! Karasin min u kəsotahmenən o kitat rafin. Məto otitəlig motuwīn motos-nəmtin rəhatəmat neen karasin əpəh e stoā.’

¹⁰“Məto nian nīpitan itəm kotalməl kəmotaliwək motitəlig moatuwin o karasin, kən etəm itəm otol marit təmuwa. Kən nīpitan əlkələh itəm koatətul matip, kəmotuwīn ilat min e nagwənən rəha marit, kən motuwīn imə. Kən kahtosig e toā.

¹¹“Uarisig, nīpitan əlkələh itəm kotalməl kəmotitəlig-pa motaun motəmə, ‘!Etəm-iasol, etəm-iasol! !Egəhan-in itəmat ekotimnə imə!’^t

¹²“Məto etəm otol marit təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘!atən-ipinə pahrien məmə, io ekəruru itəmat.’”^u

¹³Kən nian Iesu təmol namnun nīmaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Tol nəhlan, itəmat nəkotəkəike motaiir, məto-inu nəkotəruru nian ne aua rəha rəhatəmat Iərəməərə otuwa lan.”^v

Nīmaa nəghatən e iolwək e mənī kisil

¹⁴Kən Iesu təmuəh nīmaa nəghatən kit min məmə, “Ekən min məmə e nian itəm rəhatəmat Iərəməərə otuwa min, nərəməərəən rəha Uhgīn otol nəhlan. Etəm-iasol kit təmol əpen-əpenə məmə otaliwək muwīn e nəptən pisin kit muwīn isəu. Kən maun-in rəhan iolwək min kotuwa, kən tələhəu-pən e nelmilat rəhan mənī min məmə okotol nat kit lan. ¹⁵Təmos-ipən tətəu-pən nītunən rəhalat məmə okotol wək lan. E etənim kitiaḥ, təmos-ipən kətīm faif kəmotər-motərioah e mənī, u mənī tēpət pik agin. Kən kit min, təmos-ipən min kətīm kəiu tahmen əm, u mənī tēpət pik. Kən kit min, təmos-ipən kətīm kitiaḥ tahmen əm, u mənī tēpət.”^w Kən etəm-iasol təmīet muwīn e rəhan naliwəkən.^x

¹⁶Kən iolwək itəm təmos kətīm faif təmuwīn uəhai əm mol bisnes lan, kən təmos min kətīm faif min. ¹⁷Kən tahmen-ahmen əm, iolwək itəm təmos kətīm kəiu, təmuwīn mol bisnes lan, kən mos min kətīm kəiu min. ¹⁸Məto iolwək itəm təmos kətīm kitiaḥ, in təmuwīn mel noakimil məhluagin-pən mənī rəha rəhan etəm-iasol ikin.

¹⁹“Kən nup tēpət tinuwa minuwīn, kən etəm-iasol rəha iolwək min u tinitəlig-pa, kən maun-in rəhan iolwək min məmə otəplan-tu məmə ilat

t 25:11 Luk 13:25-27 u 25:12 Mat 7:23 v 25:13 Mat 24:42 w 25:15 Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, təmos-ipən “talen” pisin pisin min kəm ilat, faif talen, ne tu talen, ne wan talen. Faif talen tahmen e tuente-faif-milian watu. Tu talen tahmen e ten-milian watu. Kən wan talen tahmen e faif-milian watu. x 25:15 Rom 12:6

kəmotol naka e məni min itəm təmos-ipən kəm ilat. ²⁰Iolwək itəm təmos kətim faif, təmuwa matos kətim faif min itəm təmos, mətul e niganəmti etəm-iasol məmə, 'Etəm-iasol. Aupən nəmələhəu-pən kətim faif e nelmək. Kən emol bisnes lan, kən mos min iahgoau kətim faif u.'

²¹"Kən etəm-iasol təməni-ipən kəm in məmə, 'Nəmol təwir, kən ik iolwək təwir itəm nataskəlīm wir wək rəham kən məsapəsən. Nəmol təwir nəhlan e natimnat min əh noan məsin, kən ekələhəu ik nakərəməgə e natimnat tepət. !Wa imə matig ahgin nagienən rəha etəm-iasol rəham!'"^y

²²"Iolwək itəm təmos-ipən kətim kəiu kəm in, təmuwa məni-ipən məmə, 'Etəm-iasol. Aupən nəmələhəu-pən kətim kəiu e nelmək. Kən emol bisnes lan, kən mos min iahgoau kətim kəiu u.'

²³"Kən rəhan etəm-iasol təməni-ipən məmə, 'Nəmol təwir, kən ik iolwək təwir itəm nataskəlīm wir wək rəham kən məsapəsən. Nəmol təwir nəhlan e natimnat min əh noan məsin, kən ekələhəu ik nakərəməgə e natimnat tepət. !Wa imə, kuagien!'

²⁴"Iolwək itəm kəmos-ipən kətim kitəh kəm in, təmuwa məni-ipən məmə, 'Etəm-iasol. Ik etəm nakatəkəike pik o netənim. Kən ik natos nagwənən e nasumən itəm nəməsasum-inən, kən matəhl noa nig e nig itəm nəməsəfəən. ²⁵Kən eməgin ik, məmə okəmə emərəkin rəham məni, kən onəkol nalpinən asol kəm io, kən emos rəham məni muwin məhluaiğin e nisip. Ah, inu rəham məni.'

²⁶"Kən rəhan etəm-iasol təməni-ipən məmə, '!Ik iolwək rat, ik iəlpah! Ik nəkitun rəkis məmə iakatos nagwənən e nasumən itəm esasum-inən, kən matəhl noa nig e nig itəm eməsəfəən. ²⁷?Tahro nəsuwinən mələhəu-pən rəhak məni e bank, u in nimə rəha nələhəuən məni? Okəmə nəmol nəhlan, nian emitəlig-pa, ekuwin mos rəhak məni, kən ekos məni məsin min itəm bank otos-ipa.' ²⁸Kən etəm-iasol təməni-ipən kəm rəhan iolwək pisin məmə, 'Os-irəkis məni ron mos-ipən kəm iolwək u itəm təmos kətim faif, ²⁹məto-inu etənim u itəm tinos rəkis nat kit mol wək lan tuwa mepət, kən okos-ipən neen min, rəhan natimnat tepət. Məto etənim itəm təsolwəkən rəhan tuwa mepət, okos-irəkis rafin natimnat ron.^z ³⁰Kən iolwək u iəlpah itəm təruru nolən nat təwir kit, ərakin-pən ihluə e napinəpən, ikin əh kətəsək ikin katəgətəin nəluitəm.'"^a

Sipsip min ne nəni min

³¹Kən Iesu təməni-ipən məmə, "Nian Nəti Etənim otuwa e nepətən əhag-əhag ne nəsanənən rəhan, ilat nagelo min rafin, in Kig, kən in otəpələh e rəhan jea rəha Kig matərəməgə e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag rəhan."^b

³²Netənim rafin e noanol min rafin e nətueintən, okotuəfimin ilat min e

y 25:21 Mat 24:45-47; Luk 16:10 z 25:29 Mat 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18

a 25:30 Mat 8:12; Luk 13:28 b 25:31 Mat 16:27; 19:28

niganəmtin, kən in otoor netənim tahmen e etənim itəm tatehm sipsip min tator sipsip min ne nəni min.^c ³³In otoor sipsip min kotuwa kan e nelmin matip, kən nəni min okotuwin e nelmin mol.

³⁴“Kən Kig otən-ipən kəm netəm min un e nelmin matip məmə, ‘Otuwa, itəmat u itəm Uhgīn təmawte-in rəkis rəhan nəwirən kəm itəmat. Otuwa motos nat naka u itəm Uhgīn təmələhəu pisin rəhatəmat. Otuwa motatig ahgīn nərəməgəən rəhan itəm təmol əpen-əpenə lan aupən təpanol nətueintən. ³⁵Otuwa motos, mətə-inu nian nəumis təmus io, nəmotos-ipa nagwənən ekun; kən emətəoaə, nəmotos-ipa nəhau ekənīm; kən io iapispis, nəmotit io kotuwin e rəhatəmat latuənu;^d ³⁶kən rəhak napən tikə, kən nəmotos-ipa napən kəm io; kən matimis, nəmotəhm wir io; kən emətətig e kalapus, nəmotuwa kuag-pənin io.’

³⁷“Kən netəm kotətuatip okotən-ipən kəm in məmə, ‘!Iərəməərə, nian naka emotəplan ik nəumis təmus ik, kən emotəgwən ik; o nəməoaə, kən emotos-ipinə nəhau məmə nakənīm? ³⁸?Nian naka emotəplan ik iapispis, kən emotit ik motuwa latuənu; o rəham napən tikə, kən emotos-ipinə napən kəm ik? ³⁹?Nian naka emotəplan ik nakatimis, o nəmətətig e kalapus, kən emotimnə kuag-pənin ik?’

⁴⁰“Kən Kig otən-ipən məmə, ‘!tətən-ipinə nīpahrienən məmə nat naka itəm nəmotol kəm piak min u kit, nat ənpənin in ian-rat, mətə nəmotol kəm io.’^e

⁴¹“Kən in otən-ipən kəm netəm min u e nelmin mol məmə, ‘Otuwin isəu ron io. Uhgīn tīnələhəu rəkis rəhatəmat nalpīnən. Otuwin e nigəm asol itəm tatuəp namnun tikə u Uhgīn təmol rəha Setan ne nagelo min rəhan.’ ⁴²Otuwin isəu mətə-inu nian nəumis təmus io, nəsotos-ipamən nagwənən kit məmə ekun; kən emətəoaə, nəsotos-ipamən nəhau məmə ekənīm; ⁴³kən io iapispis, nəsotaun-inən io məmə ekuwa latuənu; kən rəhak napən tikə, nəsotos-ipamən napən kit rəhak; kən ematimis, mətətig e kalapus, nəsotuwamən kuag-pənin io.’

⁴⁴“Kən ilat min okotən-ipa məmə, ‘!Iərəməərə! ?Nian naka itəm emotəplan ik nəumis təmus ik, o mətəoaə, o ik iapispis, o rəham napən tikə, o nəmatimis, o nəmətətig e kalapus kən eməsotimnə kuag-pənin ik?’

⁴⁵“Kən in otən-ipən kəm ilat məmə, ‘!tətən-ipinə pahrien kəm itəmat məmə, okəmə nəməsotasituən e piak min u kit, nat ənpənin in ian-rat, mətə nəməsotolən kəm io.’

⁴⁶“Kən ilat okotuwin motos nalpīnən itəm namnun tikə. Mətə netənim kotətuatip okotos nəmegəhən lilin.”^g

Nalpəkəuən o nohamnuən Iesu

(Mak 14:1-2; Luk 21:1-2; Jon 11:45-53)

26 ¹Nian Iesu təmol namnun nəghatən min əh kəm rəhan netənim, kən mən-ipən kəm ilat məmə, ²“Nəkotitun məmə lafet rəha

c 25:32 Esik 34:17; Nol Əpən 20:11-13 d 25:35 Aes 58:7 e 25:40 Prov 19:17; Mat 10:42; Mak 9:41 f 25:41 Mat 7:23 g 25:46 Dan 12:2; Jon 5:29

Nuhagego-inən^h otuwa, nian kəiu əm əh-ikin. Kən io, Nəti Etənim, okegəhan-in-pən io məmə okətu-pər e nig kəməluau.”ⁱ

³Kən pris asol min ne netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel kəmotuəfimin ilat min e nimə rəha pris asol agin u nərgin u Kaeafas. ⁴Kən moatəlpəkau məmə okotaskəlim Iesu e nolən eko-eko, kən motohamnu in. ⁵Məto motən məmə, “Sənəmə e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, okol məta netənim kotoh ilat min.”

Pətan kit təmau Iesu e nat pien-pien

(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

⁶Nian Iesu əpəh e Petani e nimə rəha suah əh, nərgin u Saimon u leprosi təmol, ⁷kən pətan kit təmuwa ron mos senta kit u nəmtin tiəkis, kəmiuw-pən e pətəl kəmol e kəpiel itəm nəmtin tiəkis, katən məmə alapasta. Nian Iesu tatəpələh e tepil mətagwən, kən pətan u təmau rəhn-kapə e senta un.^j

⁸Nian netənim rəha Iesu kəmotəplan nat əh, neməha təmol ilat, motən məmə, “?Tahro katərəkin nat u? ⁹Senta u, kitun nol-salim-inən, kən kos məni asol lan, kos-ipən kəm ian-rat min.”

¹⁰Məto Iesu tinitun nəghatən itəm koatən, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro noatən rat pətan u? In təmol nat təwir agin kəm io. ¹¹Ian-rat min nian rafin kotatig itəmat min ilat. Məto io, okol esatigən kitat min itəmat nian rafin.^k ¹²Nian təməhtəg-pən e nipətik, təmol məmə otol əpen-əpenə o nitənimən io. ¹³Iatən pahrien kəm itəmat məmə, ikin min rafin e nətueintən itəm okən-iarəp namnusən təwir u, kən okəkəike kən-iarəp min nat naka itəm pətan u təmol, kən nikilat otatəht min in.”

Pris asol min kəmotətou Jutas məmə otegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimir min

(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴Kən netəm tuelef u kit rəha Iesu, nərgin u Jutas Iskariot, təmuwin məplan pris asol min, ¹⁵kən mən-ipən məmə, “?Onəkotos-ipa naka kəm io okəmə ekegəhan-in-pinə Iesu kəm itəmat?” Kən kəmotəfin məni ilat rafin tate itəm kəmol e silfa.^l ¹⁶Kən tətuooun e nian əh, Jutas təmətegəs-in suatip məmə otegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimir min.

Namnun nagwənən

(Mak 14:12-25; Luk 22:7-23; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-26)

¹⁷Nian e nətuounən itəm rəha lafet rəha Pret U Is Tikə Lan, netənim rəha Iesu kəmotuwa motən-ipən kəm in məmə, “?Nakolkeike məmə itimat

h 26:2 lafet rəha Nuhagego-inən in ‘Pasova’ e nəghatən Bislama. **i 26:2** Eks 12:1-27; Mat 20:18 **j 26:7** Luk 7:37-38 **k 26:11** Dut 15:11 **l 26:15** Sek 11:12; Jon 11:57

ekotol əpen-əpenə hiə rəham nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən məmə nakagwən ikin?”^m

¹⁸Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Otuwin əpəh e taon, kən onəkotəplan suah kit itəm ekən kəm itəmat, kən nakotən-ipən kəm in məmə, ‘Iəgətun tatən məmə: Nian itəm Uhgın təmitəpun rəkis məmə rəhak, tinuwa iuəhkir. Kən ekol lafet rəha Nuhagego-inən kitiəh itəmat rəhak netəmim min e rəham nimə.’”¹⁹Tol nəhlan rəhan netəmim kəmotol nat naka itəm Iesu təmən məmə okotol o nol əpen-əpenəən o nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

²⁰Nian tinehnaipən, Iesu tatəpələh ilat rəhan netəmim tuelef əpəh e tepil.
²¹Kən nian kəmotagwən, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iatən pahrien kəm itəmat məmə itəmat kit otegəhan-in-pən io e nelmi tikimir min rəhak.”

²²Kən nikilat tinərou, kən moatən-ipən kəm Iesu kitiəh kitiəh məmə, “?Eh, Iəməmə, pah u? ?Io?”

²³Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Etəmim itəm otegəhan-in-pən io e nelmi tikimir min rəhak, in rəhak kit itəm tatos niğin piret mos-ipən meer e plet kitiəh əm itimlau min.ⁿ o ²⁴Io, Nəti Etəmim, iatuwin e suatip rəhak, təhmen-ahmen əm e nəghatən kəməte lak. !Məto kəsi, nəhməən asol o etəm u itəm otegəhan-in-pən Nəti Etəmim e nelmi rəhan tikimir min! Təwir pik ağin məmə təməsaiir-əmən.”

²⁵Kən Jutas u etəm otegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimir min təmən-ipən məmə, “Iəgətun. ?Pah əh? ?Io?”

Məto Iesu təmən-ipən məmə, “Əwəh, ik. Ik atip nəməən.”

²⁶Nian kəmoatagwən, Iesu təmos piret, məfak ron, məmkas, mos-ipən kəm rəhan netəmim, mən-ipən məmə, “Otos motun, inu nipətik.”

²⁷Kən mos kap wain, məfak ron, mos-ipən kəm rəhan netəmim, mən-ipən məmə, “Otənim, itəmat rafin. ²⁸Inu nitak itəm tatol məmə nəniəkisən rəha nasituən in tatətul matəmegəh. Nitak u okəhtəg o netəmim tepət məmə otafəl rəkis rəhalat nolən rat min.^p ²⁹Iatən pahrien kəm itəmat məmə ekəsənim minən wain u mətoarus nian itəm ekənim wain wi kitat min itəmat əpəh e nəməməəən rəha Tata rəhak.”

³⁰Nian kəmotan napuən əfak kit, motiet motuwin e Nitot Rəha Nig U Olif.^q

Iesu təmən-iarəp məmə Pita otapəs in
(*Mak 14:26-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38*)

³¹Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “O lapin əm u, nakotapəs rəhatəmat nahatətəən lak o nat naka itəm okol lak. Naoa Rəha Uhgın itəm təkəike mol nipahrienən, təmən məmə,

m 26:17 Eks 12:14-20 **n 26:23** E nian rəha Iesu, nian netəmim kotagwən kələh, in nəmtətin məmə rəhalat niel in təwir. **o 26:23** Sam 41:9 **p 26:28** Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1 Kor 10:16 **q 26:30** Luk 22:39; Jon 18:1

‘Io ekohamnu etāmim itēm tatehm sipsip min,
kən sipsip min okotan kitiah kitiah.’^r

³²Məto nian ekamegəh min e nimisən, iakaupən muwin əpəh Kalili,
kən itəmat nəpanotuarisig.”^s

³³Kən Pita təmən-ipən məmə, “Mətan, ilat rafin okotapəs rəhalat
nahatətəən lam, məto io, kəp, esapəsən rəhak nahatətəən lam nian kit
ne.”

³⁴Kən Iesu təmən-ipən kəm Pita məmə, “Iatən-ipinə pəhrien kəm ik
məmə, lapin əm u, uarisig mənig təpanimnən, onakən mau kisil məmə
nəkəruu io.”^t

³⁵Məto Pita tən məmə, “Nat əpnəpin ekəkəike mimis kilau min ik,
okol ekəsənən məmə ekəruu ik.” Kən rəhan rafin netəmim kotən min
tahmen e Pita.

Iesu təməfak əpəh Ketsemani

(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶Kən Iesu ne rəhan netəmim kəmotuwın ikin kit katən məmə
Ketsemani, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Oatəpələh ikin-u, pəs io
ekuwin ikin əh məghat kəm Uhgın e nəfakən.” ³⁷Kən təmit Pita ne
nəti Sepeti mil ilat min, kən nikin tinahmə pik, kən tinəto tərət. ³⁸Kən
təmən-ipən kəm iləhal məmə, “Takəto nikip tinahmə pik, iuəhkır ekimis
lan. Itəməhal ətəhləpələh ukin-u, mətəhlaiir kitat min io.”^u

³⁹Kən muwin noan məsin əm, meiuaiu misin-pən rəhn-kapə e nisip
matəfak, matən məmə, “Rəhak Tata, okəmə suatip kit min əh-ikin o
rəham nalpəkəuən, pəs nakohrəkis ron io nəratən itəm tatuwa. Məto
sənəmə nakol nəwiak, məto nakol nəwiam.”

⁴⁰Kən təmitəlig-pa məplan iləhal kətəhləpil. Kən təmən-ipən kəm Pita
məmə, “?Təhro nəşəhlaiirən kitat min io o aua kitiah əm ne? ⁴¹Atəhlaiir
kən mətəhaləfak məmə nəşəhaluwınən ima nos-ipən-os-ipənən.
Nikitəməhal tolkeike, məto nipətītəməhal təpou.”^v

⁴²Kən mitəlig-pən min matəfak mətəu kəiu, matən məmə, “Rəhak Tata,
okəmə ekəkəike mos nəratən itəm tatuwa, kən pəs nakol nəwiam.”

⁴³Kən nian təmitəlig-pa, təməplan iləhal kinəhləpil məto-inu napilən
tinos iləhal. ⁴⁴Kən tapəs iləhal mitəlig-pən min matəfak mətəu kisil,
matən əm nəghatən kitiah əm.

⁴⁵Kən mitəlig-pa mən-ipən kəm iləhal məmə, “?Nəkətəhləpil əh
mətəhlameg, o? Əhaləplan-tu, aua tinatuwa iuəhkır, kən io Nəti
Etəmim, okegəhan-in-pən e nelmi netəm nol təfagə rat. ⁴⁶!Əhalətul-ta,

r 26:31 Sek 13:7; Jon 16:32 s 26:32 Mat 28:7,16 t 26:34 Mat 26:69-75

u 26:38 Jon 12:27 v 26:41 Iesu tolkeike məmə iləhal okəhalətul-iəkis məşəhalapəsən
rəhalat nahatətəən lan. Afin min ves 31-35.

koatuwin! !Etəmim u tatuwa itəm otegəhan-in-pən io e nelmi rəhak tikimir min!”^w

Tikimir min rəha Iesu kəmotiləs motaskəlim
(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jon 18:2-11)

⁴⁷Nian Iesu təmatəghat-əh, Jutas, in etəm tuelef kit rəha Iesu, təmiet-arəpa ilat nimanin netəmim itəm koatəmik naip asol rəha nəluaginən ne kəsou-əsou. Pris asol min ne netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel kəmotahl-ipa ilat. ⁴⁸Jutas təmən-ipən rəkis nəghatən kəm ilat məmə, “Pah u itəm ekətuilim-pən lan, kən nakotaskəlim in.” ⁴⁹Kən roiu agin, Jutas təmaliwək muwin o Iesu mən-ipən məmə, “!Təwir, Iəgətun!” kən mətuilim-pən lan.

⁵⁰Kən Iesu təmən-ipən məmə, “!o kit, ol nat naka itəm nəmuwa ron.” Kən netəmim kəmotaliwək motaskəlim Iesu məmə okotiləs-ipən e kalapus. ⁵¹Kən etəmim kit rəha Iesu təmea-pən miuw rəkis rəhan naip asol rəha nəluaginən, kən moahin naip tətə-rəkis matəlgi slef rəha pris asol agin.^x

⁵²Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Aii-pən rəham naip e nəmeen, məto-inu netəm min u itəm koatoahin naip, okotimis e naip.^y ⁵³?Nikim təht məmə ekəruru naun-inən rəhak Tata, kən roiu agin otahl-ipa nagelo min taosan tēpət tēpət^z məmə okotasitu lak? ⁵⁴Məto okəmə ekol nəhlan, okol Naoa Rəha Uhgīn otəsuwamən mol nīpahrienən lan, itəm tatən məmə otuwa tol nəhlan.”

⁵⁵E nian əh, Iesu təmən-ipən kəm nimanin netəmim məmə, “?Tahro nəmotuwa motəmik naip asol min ne kəsou-əsou min? ?Nikitəmat təht məmə io iatol nəluaginən o nahwinən kapman, o? !Kəp! Nian rafin iakatəpələh əpəh e Nimə Rəha Uhgīn matəgətun netəmim, kən nəsotuwamən motaskəlim io.^a ⁵⁶Məto natimnat min əh rafin tinuwa mol nīpahrienən lan məmə Naoa Rəha Uhgīn itəm ien min aupən kəmotətə otuwa mol nīpahrienən lan.” Kən rəhan min netəmim kəmotapəs in motagim.

Iesu təmətul e niganəmti kaonsel
(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55,63-71; Jon 18:12-14,19-24)

⁵⁷Netəm min u itəm kəmotaskəlim Iesu, kəmotiləs motuwin o Kaeafas u in pris asol agin. Ikin əh, iəgətun min rəha Lou ne netəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel, koatuwa motuəfimin ikin. ⁵⁸Məto Pita tətən təlīg-təlīg matuarisig-in Iesu, muwin əpəh e latuənu rəha pris asol agin. Kən

w 26:46 Jon 14:31 x 26:51 Jon 18:26 y 26:52 Jen 9:6; Nol Əpən 13:10

z 26:53 Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “kampani rəha nagelo tuelef,” itəm tahmen e nagelo sepinte-tu-taosan. a 26:55 Luk 19:47; 21:37

təmuwin əpəh e iat matəpələh ilat mopael min məmə otəplan-tu məmə okol naka e Iesu.

⁵⁹Pris asol min ne netənim rafin rəha kaonsel koategəs-in nəghatən eiueiuə min e Iesu məmə okotohamnu in o nəghatən min əh. ⁶⁰Məto kəsotəplanən nolən rat kit rəhan o nəghatən eiueiuə min rəha netənim, nat ərnapin nəghatən eiueiuə min tərət kəmotiet.

Kən əmun, etənim kəiu kuea əupən, ⁶¹kən muən-iarəp məmə, “Suah u təmatən məmə titun nərəkinən Nimə Rəha Uhgın, kən miləkin min e nian kisil əm.”^b

⁶²Kən pris asol əgin tətul mən-ipən kəm Iesu məmə, “?Tahro nəəghatən? ?Tahro e nəghatən min əh itəm koatən-iarəp tatiləs pikən ik?” ⁶³Məto Iesu tərnapin əm məəghatən.

Kən pris asol əgin təmən-ipən kəm in məmə, “Onakəkəike mos noanawil kit e Uhgın itəm tatəmegəh, kən mən-iarəp nıpahrienən kəm itimat məmə ik Nəti Uhgın ne Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa, o kəp.”^c

⁶⁴Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Əwəh, tol əm məmə inu nəmən mihin ne. Məto ekən-ıpinə kəm itəmat rafin məmə, e nian itəm otuwa, onəkotəplan io Nəti Etənim ekatəpələh e nıkalın matıp rəha Uhgın u Etəm Təsənən Əgin, kən mateiuaiu-pa e neai e nımal napuə.”^d

⁶⁵Kən pris asol əgin təməhap rəhan napən məto-inu tatəto tərət o nəghatən rəha Iesu, kən mən məmə, “!Tatəghat rat e Uhgın!^e ?Tahro məmə suah kit min təkəike məghat min lan? Otətəlig-in-tu, nəmotəto nəghatən rat əh.^f ⁶⁶?Nıkitəmat təht məmə naka?”

Kən kəmotən-ipən məmə, “Otəkəike mımıs.”^g

⁶⁷Kən kəmotəgəh ərnapin əm nıganəmtin, kən motaht e nelmilat. Neen kotem e nelmilat,^h ⁶⁸kən motən-ipən məmə, “Ei, Kristo. ?Ən-iarəp e nəsanənən rəha Uhgın məmə pah təmoh ik?”

Pita təmən məmə təruru Iesu

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18,25-27)

⁶⁹E nian əh, Pita tatəpələh ihluə e iat rəha nımə, kən iolwək kit pətan əkəku tuwa ron mən-ipən kəm in məmə, “Ik min u, nəmatuarisig-in Iesu, etəm Kalili.”

⁷⁰Məto Pita təmən-ıamnın kəm ilat rafin məmə, “İəkəruru nat un itəm nakatən.”

⁷¹Kən malıwək muwin e ket rəha iat, kən ikin əh pətan əkəku kit min təməplan in, kən təmən-ipən kəm netənim ikin əh məmə, “Suah u kit u təmatuarisig-in Iesu Etəm Nasaret.”

b 26:61 Jon 2:19-21 **c 26:63** Aes 53:7; Mat 27:12 **d 26:64** Sam 110:1; Dan 7:13; Mat 24:30 **e 26:65** Etəm-ıasol rəha pris min təmən məmə Iesu təmən rat Uhgın məto-inu Iesu tatən məmə in tahmen əm e Uhgın. **f 26:65** Mat 9:3; Jon 10:33 **g 26:66** Lev 24:16; Jon 19:7 **h 26:67** Aes 50:6; 53:5

⁷²Mæto Pita tæmən-iamnin æskasik min mos noanawil mæmə, “!Iækæruu suah əh!”

⁷³Təsuwəhən, netəm min u koatətul ikin əh kotuwīn o Pita motən-ipən mæmə, “Pahrien mæmə ik kit əh, mæto-inu nolən rəha nəghatən rəham tahmen əm elat.”

⁷⁴Kən tinətuoun maun-in nəratən min koatisi-pən o Uhgīn moatuwa ron okəmə teiuə. Kən təmos noanawil mæmə, “!Iækæruu suah əh!”

Kən roiu agin, mənig təmīmnən. ⁷⁵Kən Pita nikin təht nəghatən itəm Iesu tæmən kəm in mæmə, “Uarisig mənig otimnən, onakən mau kisil mæmə nəkæruu io.” Kən Pita təmiet muwīn ihluə, kən təmasək təmasək.ⁱ

Jutas təmaril atip in

(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

27 ¹Laulaugin agin, pris asol min rafin ne etəm-iasol min rəha netəmim kəmotuəfimin min motəte noa mæmə okotətəu-pən suatip naka o nohamnuən Iesu. ²Kəmotəlis in, kən motiləs motuwīn motəhlman-pən e nelmi Pailat, kapman rəha Rom.

³Nian Jutas u etəm təmegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimīr min, təməplan mæmə kəmotiww-iarəp Iesu mæmə otimis, nikin tinahmə pik o nat naka itəm təmol, kən təmīk mənī tate əh itəm kəmol e silfa, məmki-pən kəm pris asol min ne etəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel. ⁴Kən mən-ipən mæmə, “Emol təfagə mæto-inu emegəhan-in-pən e nelmi tikimīr min suah kit itəm təsələn nat tərat kit.”

Kən kotən-ipən mæmə, “Inu nat əpnəpīn əm otəmat. Nat kit rəham əm.”

⁵Tol nəhlan, Jutas təmərakīn-pən mənī əpəh e Nimə Rəha Uhgīn, kən in miet magim muwīn maril atip in.^j

⁶Kən pris asol min kəmotuwīn motuwər mənī, kən motən mæmə, “Təsətuatipən e rəhatat Lou mæmə okotələhu-pən mənī u ilat mənī rəha Nimə Rəha Uhgīn, mæto-inu kəmos-nəmtin nita etəmim lan.” ⁷Kən koatən mæmə okotos mənī əh kən kos-nəmtin nəptən kit u aupən katən mæmə, “nəptən rəha suah kit itəm tatol sospən e nəptən,” kən koatən mæmə okatitənīm iapispis min ikin. ⁸Tol nəhlan, muwa mətoarus-pa u-roiu, netəmim kotaun-in nəptən əh mæmə, “Nəptən Rəha Nita.” ⁹Kən nəghatən naka itəm ien Jeremaea tæmən aupən, təmuwa mol nīpahrienən lan. Təmən mæmə, “Kəmotos mənī tate əh itəm kəmol e silfa, inu nəmtin itəm netəm Isrel kəmotən o suah u, ¹⁰kən koatos mənī əh mæmə okotos-nəmtin ‘nəptən o nolən sospən,’ tahmen əm mæmə Iəramərə tæmən kəm io.”^k

Iesu təmətul e niganəmti Pailat

(Mak 15:2-15; Luk 23:3-5,13-25; Jon 18:33–19:6)

¹¹Kən Iesu təmuwīn mətul e niganəmti Pailat, kən təmətapəh ron mæmə, “?Ik kig rəha netəm Isrel?”

Kən Iesu təmən-ipən məmә, “Ik nəmән mihin.”

¹²Nian pris asol min ne etəm-iasol min rəha Isrel koatən-iarəp nəghatən min e Iesu, məto Iesu təsuhalpinən rəhalat nəghatən.^l ¹³Kən Pailat təmən-ipən kəm in məmә, “?Nakatato nəghatən min itəm koatən tatiləs pikən ik, o kəp?” ¹⁴Məto Iesu tərnapin əm məsəghatən məsuhalpinən nəghatən kit ilat katən, kən Pailat, narmin təmiwig pik.

¹⁵Kən e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, in nolən rəha kapman məmә otahl-iarəp etəmim kit e kalapus itəm nimanin netəmim kəmotən. ¹⁶E nian əh, etəm kit tatəməhl e kalapus, nərgin u Parapas. Kən netəmim rafin kotitun məmә in təmol tərət pik agin. ¹⁷Kən nian nimanin netəmim kinotuwa, kən Pailat təmətapəh olat məmә, “?Nakotolkeike məmә ekahl-iarəp pah e kalapus tiet matuwin, Parapas, o Iesu, kətaun-in məmә Kristo?” ¹⁸Təmən nəhlan məto-inu in titun məmә kəmotəghan-in-pən Iesu e nelmin məto-inu koatətəhak o Iesu.^m

¹⁹Nian Pailat tatəpələh e jea rəha nakilən nəghatən, rəhan pətan tahl-ipən nəghatən kəm in məmә, “Suah un təsolən nat tərət kit. Əsolən nat kit lan, məto-inu emapilair lan, kən roiu iatəto tərət agin ron.”

²⁰Məto pris asol min ne netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel kəmotəghat kəm nimanin netəmim məmә okotəuhlin nətəligən rəhalat. Kən ilat kəmotətapəh o Pailat məmә otahl-iarəp Parapas, kən kotohamnu Iesu.

²¹Kən Pailat təmətapəh olat məmә, “?Suah mil u, in pəruən lan ekahl-iarəp?”

Məto nimanin netəmim kəmotən-ipən məmә, “Parapas.”

²²Kən Pailat təmən-ipən məmә, “?Kən oekahro Iesu u kətaun-in mə Kristo?”

Kən nimanin netəmim rafin kəmotən-ipən məmә, “!Okətu-pər e nig kəluau otimis!” ²³Kən Pailat təmən-ipən kəm ilat məmә, “?O naka? ?Təmol nat tərət naka?”

Məto nimanin netəmim kəmotəgət əfəmäh, motən məmә, “!Okətu-pər in e nig kəluau otimis!”

²⁴Kən nian Pailat təməplan məmә okol təsələhəuən nəghatən rəhalat, kən ilat kinoatətul matip o nəmouən, kən tos nəhau maikuas e nelmin aupən e nimanin netəmim, kən mən-ipən kəm ilat məmә, “Nəghatən kit rəhak tikə o suah u, məmә nitan otəməhl-pa lak. !Nimisən rəhan tatəməhl-pinə e nelmitəmat!”ⁿ

²⁵Kən netəmim rafin kəmotən məmә, “!Pəs nitan təməhl-pa otimat ne nisualkələh min rəhatimat min!”^o

²⁶Kən Pailat təmahl-iarəp megəhan-in-pən Parapas kəm ilat. Məto təmən məmә okalis Iesu, kən təmegəhan-in-pən in məmә okətu-pər e nig kəluau məmә otimis.

Mopael min kəmoatol milə e Iesu

²⁷Kən mopael min rəha Pailat kotiləs Iesu motuwīn əpəh imə e nimə asol rəha kapman, katən məmə Praetoriam. Kən kəmotauin-in rafin mopael min kotuwa kitəlau lan. ²⁸Kən motəmki-rəkis rəhan natimnat, motuwīn-in-pən kot tasiə kit kəm in, təhmen e kot rəha kig kit.^p ²⁹Kən motuarin-uarin nol itəm tol nihlən-nihlən motol hat lan, motəfauin-pən e rəhn-kapə Iesu motol milə lan məmə in hat rəha kig kit. Kən motələhəu-pən noanig kit e nelmin matip, kən motisin nulilat aupən in, motol milə lan, motən-ipən məmə, “!Ekotisiai-in ik, kig rəha netəm Isrell!” ³⁰Kən motagəh lan, kən motiləs noanig motoh rəhn-kapə lan mau tepət.^q ³¹Nian kinotol rəkis milə lan, kən motəpeg rəkis kot tasiə, motuwīn-in-pən min rəhan natimnat. Kən motiləs motuwīn məmə okotətu-pər e nig kəluau məmə otimis.

Kəmətu-pər Iesu e nig kəluau

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

³²Nian kəmoatuwin, motəplan etəm Saerin kit, nərgin u Saimon, kən moatəkaike kəm in məmə otiləs nig kəluau. ³³Kəmotuwa ikin kit katən məmə, Kolkota, u nipətin tatən məmə Louipil-uipil. ³⁴Ikin əh kəmotəmki-pən wain kəm Iesu itəm kəmeapətip e nat tarip. Məto nian Iesu təmənīm asgəwin, kən mapəs nənīmən.^r ³⁵Nian kəmətu-pər e nig kəluau, kən moturin taes o rəhan natimnat.^s ³⁶Kən moatəpələh moatuag-pən moatehm Iesu ikin əh. ³⁷Ilis e rəhn-kapə, kəmotəte nipəgnəmtin nənən. Tatən nəhlan məmə, INU IESU, KIG RƏHA NETƏM ISREL. ³⁸Kən etəmin kəiu itəm kətioh netəmin mətuacləh-in rəhalat natimnat, kəmətu-pər ilau e nig kəluau, kit e nikalin matip, kit e nikalin mol.^t ³⁹Kən netəm min u itəm kəmotaliwək motuwa moatuwin, motən-ipən nəghatən rat kəm Iesu, moturin-urin rəhalat-kapə,^u ⁴⁰moatən məmə, “Nəmatən məmə onakərəkīn Nimə Rəha Uhgīn kən ik pisin əm miləkīn o nian kisil. !Osmegəh atip ik! !Kən eiuaui e nig kəluau okəmə ik Nəti Uhgīn pahrien!”^v

⁴¹E nolən ahmen min əm, pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel kotol milə lan, ⁴²motən məmə, “Təmosmegəh netəmin, məto okol təruru nosmegəh atipən in. In kig rəha Isrel. Okəmə tatite atip e nig kəluau, kən okotən nipahrienən lan. ⁴³Tətahatətə e Uhgīn. Pəs Uhgīn tiləs-irəkis in əh-roiu okəmə in tolkeike, məto-inu təmən məmə in Nəti Uhgīn.”^w ⁴⁴E nolən ahmen min əm, iətgəhl lou mil itəm kəmətu-pər iləhal min in e nig kəluau, katuən-ipən nəghatən rat tepət kəm in.

p 27:28 Luk 23:11 q 27:30 Aes 50:6 r 27:34 Sam 69:21 s 27:35 Sam 22:18

t 27:38 Aes 53:12 u 27:39 Sam 22:7; 109:25 v 27:40 Mat 26:61; Jon 2:19

w 27:43 Sam 22:8

Iesu tinimis

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

⁴⁵Kən e tuelef klok mətouarus-pən tri klok, napinəpən təmeiuiu mirəfin nat. ⁴⁶Kən iuəhkir e tri klok ehnaipən, Iesu təmasək əfəməh mən məmə, “!Eloi, Eloi! ?Lama sapaktani?” u nīpətin təmə, “!Uhgīn rəhak, Uhgīn rəhak! ?Tahro nakatapəs io?”^x

⁴⁷Nian netəmim neen itəm kəmoatətul əh-ikin kəmotətə təmasək əfəməh nəhlan, kən kotən məmə, “In tətəun-in Elaija.”

⁴⁸Roiu agin, kit təmāiu muwin mīləs nat kit tame-ame tahmen e katən,^y kən mau e wain u tagin, maru e nig, kən mīləs-ipən məmə Iesu otənim.^z

⁴⁹Kən ilat min neen kotən-ipən məmə, “Apəs əm. Pəs koatəplan okəmə Elaija otuwa mosmegəh in, o kəp.”

⁵⁰Kən nian Iesu təmasək əfəməh min, megəhan-in atip məmə otimis, kən rəhan namegən tiet.

⁵¹E nian ətuatip əh, nīməhan itəm tatəkul e Nīmə Rəha Uhgīn təməhap mol məsin kəiu, təmətouon əpəh ilis muwa mol namnun əpəh ləhau. Namig təmələal, kən kəpiel min kəmotimismis.^a ⁵²Kən suwit min itəm kəmol e nīpəg kəpiel kəmotəhap motoag, kən netəm kotətuatip tepət itəm kəmotimis rəkis, kəmotəmegəh min. ⁵³Kəmotiet e suwit min kəmol e nīpəg kəpiel, kən uarisig Iesu təməmegəh e nīmīsən, ilat kəmotuwīn əpəh Jerusalem motiet-arəp o netəmim tepət.

⁵⁴Kən nian etəm-iasol rəha mopael min rəha netəm Rom ilat netəm min u itəm kəmoatehm Iesu, kəmotəplan namig ne natimnat min əh, kəmotəgin pīk, kən motən əfəməh məmə, “!Nīpahrienən, inu Nəti Uhgīn pahrien!”

⁵⁵Nīpitan tepət kəmoatətul isəu moatəplan. Aupən ikin kəmotiet Kalili moatətəu-pən Iesu moatasitu lan e nat pisin pisin min.^{b c} ⁵⁶Ilət min neen u Meri Maktala, kən Meri u mama rəha Jemes ne Joses, kən mama rəha nəti Sepeti mil.

Kəmitənim Iesu

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

⁵⁷Etəm Aramatia u rəhan nautə tepət, nərgin u Josep, in etəmim kit rəha Iesu. Nian tīnatuwa iuəhkir o napinəpən, ⁵⁸təmuwin məplan Pailat, kən tətəpəh-in nīpəti Iesu, kən Pailat tegəhan-in nīpəti Iesu kəm in.^d

⁵⁹Kən Josep təmīləs nīpəti Iesu muwin malpin e nīməhan ruən wi kit,

x 27:46 Sam 22:1 y 27:48 Nat u tahmen e nimismis matres. z 27:48 Sam 69:21

a 27:51 Eks 26:31-33; Hip 10:19-20 b 27:55 Nipitan min əh kəmotasitu Iesu e nat

pisin pisin min tahmen e nagwəhən, ne nəhau, ne ikin rəha napilən. c 27:55 Luk 8:2-3

d 27:58 Dut 21:22-23

nərgin u linen, ⁶⁰kən mīləs muwīn mīləs-ipən e suwit wi kəmel e kəpiel. Suwit u in rəha Josep. Kən məsəupəlpəlīn-pən kəpiel asol kit mahtosig-in nīpəg kəpiel lan, kən matuwīn.^e ⁶¹Meri Maktala, ne Meri kit mīn katuəpələh əh iuəhkīr o suwit.

Mopael mīn itəm kəmotehm nīpəg kəpiel

⁶²Nian əh, in nian katol əpen-əpenə o Sapat, kən kəmən lawīgin e Sapat, pris asol mīn ne Fārisi mīn kəmotuwīn motəplan Pailat. ⁶³Motən-ipən məmə, “Etəm-iasol. Nīkitəmat tīnəht məmə, nian suah əh, etəm rəha neiuəən, təmatəmegəh əh, matən məmə, ‘Nian kisil otuwa muwīn, kən Uhgīn otosmegəh mīn io e nīmīsən.’^f ⁶⁴Tol nəhlan, ahl-ipən rəham neen mopael okotuwīn moatehm nīpəg kəpiel suwit mətoarus-pən nian kisil tuwa muwīn. Mətan, rəhan netəmīm okotuwa kakləh-in nīpətīn, kən motən-ipən kəm netəmīm məmə təməmegəh mīn e nīmīsən. Kən neiuēiuəən u, in otərat taprəkis-in itəm aupən.”

⁶⁵Kən Pailat təmən-ipən məmə, “Otos mopael mīn, kən motuwīn motol natīmnat rafin itəm nakotolkeike məmə okotol o nehm wīrən suwit e nīpəg kəpiel.” ⁶⁶Kən kəmotuwīn moatehm wīr nīpəg kəpiel tol nulan, motələhəu-pən nəmtətīn kit e kəpiel.^g Kən kəmotələhəu mopael mīn məmə okoatehm ikīn əh.

Iesu təməmegəh mīn e nīmīsən

(Mak 16:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

28 ¹E Sante laulaugin agīn,^h təmatian məsian wīrən, Meri Maktala ne Meri kit mīn kəmīan məmə okiauag suwit e nīpəg kəpiel.

²Kən əmun, namīg asol kit təməloal məto-inu nagelo kit rəha Iəgəmərə təmeiuaiu e nego e neai muwīn e nīpəg kəpiel, kən məsəupəlpəlīn rəkis kəpiel, kən matəpələh-pər lan. ³In tətasiə tahmen e nīpītən, kən rəhan natīmnat mīn kotəruən tahmen e nahui noa nītəhəi. ⁴Mopael mīn kəmotəgīn pīk, kən motasiəp-asiəp, narmīlat təmīkə tahmen e netəm kəmotīmīs.

⁵Kən nagelo təmən-ipən kəm pətən mil məmə, “Suəgīnən, məto-inu ekītun məmə natuegəs-in Iesu itəm kəmətu-pər e nīg kəluau. ⁶Tīkə u ikīn-u. In təməmegəh mīn e nīmīsən tahmen əm e inu təmən mihīn aupən. Uea muəplan ikīn təmatəməhl ikīn.ⁱ ⁷Kən ian uəhai, kən muən-

e 27:60 Aes 53:9 f 27:63 Mat 12:40; 16:21; Mak 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Jon 2:19-21 g 27:66 Roiu, kitat kəsotītun ətuatīpən məmə kəmol nəmtətīn əh o nolən naka. Kəm-naka kəmālis nol kit itəm təmol mak lan, o kəm-naka u, kəmol e plasta. Məto netəmīm rafin kotītun məmə suah kit otəsīlās-irəkīsən. Kən okəmə koatəplan nəmtətīn məmə təməhəpən, o təmīet rəkis, kən mopael mīn okotītun məmə suah kit təmāhwin rəkis kəpiel. h 28:1 Nəghatən Kris ətuatīp tətən məmə, ‘Nian Sapat tīnol namnun, e nian itəm tətəupən e wik i 28:6 Mat 12:40; 16:21

ipən kəm rəhan netəmim məmə, ‘In təməmegəh min e nimisən, kən in tətəupən-in itəmat matuwīn əpəh Kalili. Kən ikin əh, onəkotəplan in əh-ikin.’ Itəla, rəhak u nəghatən enən kəm itəmlau.”

⁸Kən pətan mil kəmuagim uəhai əm e suwit e nīpəg kəpiel, matuəgin, mətə nīkilau tətəgien, mətian məmə okuən-ipən kəm netəmim rəha Iesu. ⁹Kən əmun, Iesu tiet-arəpa olau, mən-ipən məmə, “Təwir.” Kən kəmuea o Iesu, muaskəlīm nelkin, kən muəfak kəm in. ¹⁰Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Suəginən. Ian muən-ipən kəm piak min məmə okotuwin Kalili. Ikin əh okotəplan io ikin.”^j

Nəghatən rəha mopael min

¹¹Nian pətan mil kəmuəliwək mətian, kən mopael min əh neen kəmotuwīn e taon, kən motən-ipən kəm pris asol min natimnat rafin itəm kəmotəplan. ¹²Nian pris asol min kəmotuwīn motəplan netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel, kən moatol noa kit motəlis nəghatən lan. Kən motos-ipən mənī asol kəm mopael min, ¹³motən-ipən kəm ilat məmə, “Nəkotən-ipən kəm netəmim məmə, ‘Rəhan netəmim kəmotuwa lapin nian itimat emotapīl, motakləh-in nīpətīn motiləs motəgim.’ ¹⁴Okəmə kapman otətə nāmnusən u, kən itimat ekotəg-ətuatip-in nəghatən u kəm in. Itəmat onəsotosən nəratən lan.” ¹⁵Tol nəhlan, mopael min kəmotos mənī, kən motol tahmen-pən əm məmə kəmən mihin kəm ilat. Kən nāmnusən u təmuwīn mītəlau e netəm Isrel muwa mətəorus-pa roiu.

Iesu təmīet-arəpa o rəhan netəmim

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

¹⁶Kən netəm lepen rəha Iesu kəmotuwīn Kalili, motuwīn e nītot itəm Iesu təmən kəm ilat məmə okotuwin ikin.^k ¹⁷Nian kəmotəplan in, kən kəmotəfak kəm in, mətə neen rəhalat nətəligən tatol kəiu. ¹⁸Kən Iesu tuwa olat, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nepətən rafin rəha nego e neai ne nətueintən o nərəmərəən, Uhgīn təmos-īpa kəm io.^l ¹⁹Tol nəhlan, otuwīn motiūw netəmim rəha noanol min rafin e nətueintən məmə okotuwa rəhak netəmim, kən motol bəptais elat e nərgi Tata Uhgīn, ne Nətīn, ne Nārmin,^m ²⁰kən motəgətun ilat məmə okotətəu-pən rafin nəghatən min itəm emən kəm itəmat. Kən nīpahrienən, ekətətig kitat min itəmat nian min rafin mətəorus nāmnun nian.”

j 28:10 Mat 26:32 k 28:16 Mat 26:32 l 28:18 Jon 13:3; Efes 1:20-22
m 28:19 Mak 16:15-16; Wək 1:8